

**R. P. Martini De Esparza Artieda, Navarri, Theologi Societ.
Iesv, Cvrsvs Theologicvs**

In decem Libros, & duos Tomos distributus, Ivxta Methodvm, Qva In
Scholis Societatis Iesv communiter traditur annis quaternis

Continens Primam Partem, & Primam Secundæ D. Thomæ. Ad Alexand.
VII. Pont. Max.

Esparza Arteida, Martin de
Lugduni, 1666

Liber IV. De Gratia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94815](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94815)

LIBER QVARTVS.

De Gratia Aëtuali.

QVÆSTIO PRIMA

Proœmialis.

Vtrum Gratia sit donum superadditum Creationi, idque multipliciter necessarium Libero Arbitrio pro multiplici statu humane Naturæ?

VIDETVR neutrum esse posse. 1. Quia esse superadditum, & non esse superadditum Creationi, materialiter se habet ad rationem Gratia ex parte Dei. Deus enim non minus gratiose, & liberaliter confert, quæ ad Creationem naturaliter consequuntur, quam ipsam creationem, & quæcumque alia. Nempè creatio, cum sit liberalis donatio, non potuit Deum facere debitorem cuiusquam rei præterea conferendæ; & relinquere liberum, ac solutum ad quædam alia tantum non conferenda. Ergo Gratia non est donum superadditum creationi.

2. Necessitas Gratia fundatur in subordinatione Creaturæ ad Creatorem, & in dependentia causæ secundæ à prima. Hæc autem subordinatio, ac dependentia semper inuariabiliter inest, quia est essentialis creaturæ, & penes essentiam non datur variatio. Ergo gratia non potest esse multipliciter necessaria pro multiplici statu humane naturæ.

3. De Gratia, eiusque necessitate non potest haberi notitia nisi ex doctrina reuelata, quia gratia est quid supernaturale, & transcendens ordinem naturæ; Et nihil huiusmodi assequitur ratio naturalis. Doctrina autem reuelata de iis tantum nos docet, quæ pertinent ad præsentem statum, in quo de facto sumus. Perperam enim doceremur de iis, quæ ad nos non pertinent de facto. Ergo licet gratia esset multipliciter necessaria reipsa pro multiplici statu humane naturæ, ea tamen considerari à nobis nec deberet, nec posset, nisi relatè ad præsentem statum, in quo de facto sumus.

Art. 1. Respondetur ad quæstionem; *Gratia vocatur, quod gratis datur*, vt dicit Aug. in Psal. 49. sub finem; id est, quod nec meritis rependitur, iuxta illud Pauli ad Rom. 4. *Ei qui operatur, merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum*, nec necessario consequitur ratione exigentiæ innatæ, & intrinsecæ connexionis aliarum cum aliis rebus, vt mox dicetur ex Augustino, & vberius exponetur quæstione sexta. Liberum arbitrium est potentia simultanea id ipsum volendi, vel non volendi; seu est potentia electiva inter opposita. Vnde liberum ex

R. P. Esparza Curs. Theol. Tom. I.

parte termini est, quod est in nostra potestate, quodque cum volumus facimus, vt dicit Augustinus l. & c. de lib. arb. & pluribus declarabitur quæstione 14.

Art. 2. Necessitas gratia ad aliquod opus est impossibilitas, vt hoc exequatur liberum arbitrium, illa non præexistente, ac iuuante. Necessitas ista alia est physica, ratione cuius repugnat aliquid fieri, absque alio quodam, nisi interueniat miraculum; alia est moralis, ratione cuius licet possit absolute fieri aliquid absque aliquo alio citrà miraculum, est tamen vsque adeò difficile, vt nunquam, aut vix vnquam contingat ita fieri; & nunquam, aut vix vnquam euadat fallum iudicium de non futuritione effectus fundatum in tali necessitate, & defectu rei necessaria; alia denique necessitas est tantum ad melius esse, vtque facilius fiat opus.

Art. 3. Status humane naturæ est eadem natura, vt subsistens accidenti quantum est ex se, diutius permanere valenti, eamque disponenti modo aliquo speciali in ordine ad æternitatem, & vltimum finem. Vnde pro diuersitate eiusmodi accidentium quamplures status inuicem distinguibiles sunt; sed quatuor potissimum, pro quæstionibus de necessitate gratia, præ cæteris opportunos obseruare Theologis placuit, ratione quorum natura humana communiter diuiditur in puram, integram, lapsam, & reparatam. Status naturæ puræ includit omnes, & solas perfectiones, & imperfectiones homini secundum se connaturales; ac proinde excludit peccatum saltem lethale, omneque donum supernaturale. Natura integra superaddit puræ subiectionem appetitus sensitui respectu rationis superioris, & huius respectu Dei, legisque diuinæ. Istiusmodi subiectio dicitur pertinere ad integritatem naturæ, non quòd spectet ad complementum hominis connaturale, vt dicitur quæstione 10. sed quia iuuat ad integram obseruantiam legis naturalis, viresque actiuas connaturales absoluit ab omnibus impediementis, cum nullas vltius superaddat. Natura lapsa est quæ subiacerit peccato lethali personali, vel originali, & malis inde subortis, auferentibus inter alia ex natura pura innocentiam, ex integra subiectionem appetitus, & rationis. Natura reparata est, quæ per Christi merita obtinet gratiam sanantem, & liberantem à peccato, & effectibus peccati, licet dum sumus in via nunquam omnino liberet ab omnibus malis, quæ contraximus per peccatum. Vnde gratia per Christum communiter, & merito nuncupatur quidquid positiue iuuat ad obtinendam remissionem peccatorum, & vitam æternam.

Art. 4. Certum est aliquam Dei gratiam esse necessariam ad quolibet opus bonum pro quolibet statu; quia ipsa hominis existentia, qui sine seipso operari nil potest, est gratis à Deo collata; nec enim erat, cui illa deberetur, antequam esset homo. Vnde cætera etiam, quæ naturali necessitate consequuntur ad existentiam hominis, & sine quibus nil ipse operari potest, gratiosa absolute dicuntur, quatenus originem ducunt à gratia. Cæterum licet hæc omnia, quæ

Mm sub

sub dono creationis, iuxta communem loquendi modum comprehenduntur, quadam non improbanda ratione, ea scilicet, quæ modò indicata est, dicantur gratia Dei, ut testatur Augustinus cum aliis Patribus Africanis ep. 95. non tamen est *ea* gratia, cuius necessitatem docemur in Sacris litteris, ut notat ibidem Augustinus, & seuerius ep. 105. nec eius necessitatem ulli vnquam hæretici negauerunt, qui faterentur existentiam Dei, & eius libertatem: quin infensissimi gratiæ hostes Pelagius, & eius asseclæ eam vbique fatentur, & magnificè commendant.

Art. 5. Gratia igitur theologicæ considerationis propria est ea sola, quæ distinguitur à dono creationis, eidemque superadditur; id est quæ neque immediate, neque mediata debetur homini ratione suæ creationis. Sed neque omnis eiusmodi gratia est præsentis instituti. Excluduntur nimirum ab eo tum gratiæ gratis datæ, non ad propriam cuiusque, sed ad aliorum utilitatem primò, ac principaliter ordinatæ; tum auxilium externæ instructionis, & protectionis; tum auxilia habitualia. Nempe præcipuum, si non & vnicum certamen, & Conciliorum scopus fuit, eam stabilire Gratiā, quæ intrinsecè vnicuique inhaeret, & singulis operandi opportunitatibus ita deuincta est, ut illis transeuntibus, ipsa protinus intereat, quæque est indiscriminatim necessaria antè, & post conuersionem ad Deum: antè, & post iustificationem, & infusionem Habituum. Quare Gratia, quatenus est subiectum quæstionum præsentium, definiri potest: Bonum vnicuique indebitum, etiam supposita eius existentia, conferens immediate, ac positivè, ad eliciendos actus bonos; atque singulis eorum opportunitatibus deuinctum.

Art. 6. Quia verò vires Naturæ Humanæ, pro vnoquoque ex memoratis Statibus eius, sunt inæquales, atque opera pro singulis, & pro omnibus præstanda sunt itidem inæqualia, ac multipliciter inter se diuersa, patet multiplicem esse necessitatem Gratiæ, tum pro diuersis Statibus ad eadem opera, tum pro eodem Statu ad opera diuersa, atque inter se disparia. Dicitur itaque prius quadruplici quæstione de iis, quæ, sunt communia omnibus statibus pro quolibet opere, deinde quæ sunt communia Naturæ Integræ, & Reparatæ relatè ad finem supernaturalem per sex alias quæstiones: ac demum, quæ conueniunt Naturæ lapsæ tum secundum se, tum ut comparatæ cum Naturæ pura. Post quæ solæ supererunt exponendæ diuisiones, & munera Gratiæ.

Ex his respondetur ad 1. Deus licet nihil debeat propriè post creationem, sicut antea nihil debebat propriè, tamen positis quibusdam effectibus, habet aliquam necessitatem quosdam alios adiungendi, quorum additio est necessaria ad perfectionem operis prioris: atque hæc necessitas dicitur, & est lata quadam ratione debitum fundatum in ratione Diuinæ Sapientiæ. Quædam autem alia superadduntur prioribus effectibus, quæ non sunt ita debita, & quæ talia sunt, dicuntur superaddita dono creationis.

Ad 2. Est quidem communis omni Statui, & pro omni opere necessitas auxilij diuini. Verum quia debilitas Naturæ non semper est eadem, nec opera, quæ præstare debet, sunt omnia eiusdem generis, superest locus multiplici necessitati Gratiæ coniunctæ cum vniuersitate dependentiæ à Deo, & subordinatione ad ipsum, essentialiter inclusa in conceptu creaturæ ut sic, & in genere.

Ad 3. Doctrina reuelata in primis non est restricta ad præsentem statum Naturæ lapsæ; quin etiam integram comprehendat. Deinde ex iis, quæ docemur circa præsentem statum, deducuntur multa pertinentia ad alios statum, atque eorum comparatio, & notitia valet plurimum, ad intelligentiam eorum, quæ

dicuntur de statu præsentis, ut apparebit ex dicendis. Quare possibilis, utilis, & honesta est omnium eorum Statuum intima, quoad fieri poterit consideratio.

QVÆSTIO II.

Vtrum sufficientia ad opera bona sit debita ex suppositione Præcepti, & Consilij?

IDEVR non esse debita. 1. Quia concilium Tridentinum loco mox indicando, monet vnumquemque petere, quæ non possit: Ea autem sunt, vel Præcepta à Deo, vel Consulta; ergo non sunt aliqua sub Præcepto, aut Consilio Dei, quæ præstare non possumus. Ergo sufficientia neganda est ex suppositione Concilij, & Præcepti.

2. Præcepta, & Consilia Dei nos obligant, non ipsum Deum. Ergo Deus ex vi horum non tenetur ad dandam sufficientiam, licet nos teneamur ad præstanda opera.

3. Peccatori potest negari in pœnam peccati sufficientia ad opera tum Præcepti, tum Consilij, & tamen ratione peccati, non debet liberari Peccator ab onere Legis, & Consiliorum: Ergo Lex, & Consilia non sunt inseparabilia à sufficientia ad opera Legis, & Consilij.

4. Augustinus, & alij Sancti Patres docent frequenter, peccatoribus obduratis, esse impossibilem conuersionem ad Deum, & pœnitentiam finalem, ad quas tamen obligantur Lege Dei. Manifestum autem est eam impossibilitatem esse indistinctam à defectu sufficientiæ.

Art. 1. Respondetur Deus impossibilia non iubet, ut definit Concil. Trid. sess. 6. c. 11. Reddit rationem Aug. c. 69. de Nat. & Grat. Arbitr. *Eo quippe ipso, quo firmissimè creditur, Deum iustum, & bonum impossibilia non potuisse præcipere, hinc admonemur, &c.* Serm. 61. de temp. inter princip. & med. *Nec impossibile potuit imperare, qui iustus est; nec damnaturus est hominem, pro eo quod non potuit vitare, qui pius est.* Itaque damnari non potest, qui secus facere non potuit. Damnari autem potest, & debet, qui facit contra Legem Dei, nec tamen vitare id potest, qui non habet sufficientiam, ut conseruetur. Ergo obligatio Legis est inseparabilis à sufficientia conformitatis cum ipsa. Hinc est illud eiusdem Augustini c. 66. de Natura, & Gratia. *Quæcumque ista causa est Voluntas, si non potest ei resisti, sine peccato ei ceditur.* Motivo autem impellenti contra Legem Dei, nec ceditur sine peccato, ut liquet ex Augustiniana peccati definitione, Dictum, factum, &c. Nec resisti potest, non habita sufficientia ad resistendum, & præstandum opus præceptum. Ergo fieri posset, quod est factum impossibile, si adsit Lex sine sufficientia.

Art. 2. Haud est minus efficax, aut minus clara ratio Chrysostomi Hom. 16. in Epist. ad Hebr. *Si enim impotentes nos fecit, & deinde imperat, culpa eius est.* Nempe operationes, & omissiones provenientes ex antecedenti simplicitate, seu necessitate, seu impossibilitate non attribuuntur, quoad laudem, & vituperium Operanti, ac Omittenti, sed inducenti talem, seu necessitatem, seu impossibilitatem. Defectus autem sufficientiæ ad opus per seipsum, est impotentia operandi, & impossibilitas operis hic, & nunc. Ergo Deo negante sufficientiam ad opus præceptum, culpa

culpa omissionis attribueretur ipsi, essetque propria ipsius, quod repugnat.

Art. 3. Eodem recidit, Deo volente aliquid voluntate simpliciter antecedenti, necessario velle, quidquid inde sequitur necessaria, & inenitabili consequentia. Quia quod simpliciter antecedit, continet in se virtualiter, quidquid inde essentialiter consequitur. Præterea, non dato consequente, repugnat dari antecedens essentialiter illatum illius; ac proinde necesse est frustrari voluntatem efficacem talis antecedentis, non dato tali consequenti: Repugnat verò voluntatem efficacem Dei simpliciter antecedentem, non velle ne ipsa frustretur, & consequenter, non velle quidquid est necessarium, ne ipsa frustretur. Voluntas autem Dei, tum qua præcipit aliquid, tum qua negat sufficientiam ad aliquid, sunt simpliciter antecedentes, respectu actus, qui præcipitur, & ad quem sufficientia negatur. Deinde Voluntas, qua negat sufficientiam ad actum, essentialiter infert omissionem illius; & qua præcipit actum, æquè essentialiter reddit peccaminotam omissionem eius. Ergo si Deus utramque eam voluntatem simul haberet respectu eiusdem actus, volitum consequenter à Deo esset peccatum consistens in eius omissione. Tam igitur repugnat, negari à Deo sufficientiam ad opus ab ipso præceptum, quam repugnat ipsum esse Auctorem, & intentorem peccati.

Art. 4. Eadem ferè ratio est de connexionè consilij cum sufficientia ad opus consultum. Nec enim minus irrationabile est, consulere, quam præcipere impossibilia: Nec minus repugnat Deo attribui imperfectionem, quæ inest omissioni actus consulti, ipsumque esse eius Auctorem, ac intentorem, quam eadem eidem repugnant respectu peccati. Deinde commune est Consilio cum Præcepto, ut moueat, ac impellat ad opus consultum, & præceptum: Negationi verò sufficientiæ essentialis est, ut retrahat ab opere, ad quod ea negatur. Implicat autem Deum simul impellere ad aliquid, & ab eodem retrahere, atque penitus abstrahere. Repugnat igitur negari sufficientiam ad opus aliquod, seu præceptum, seu consultum, ac proinde sufficientia ad illud, non habet rationem Gratia ex suppositione Præcepti, & Consilij, nec est donum moraliter distinctum, licet sit physice realiter distinctum, & naturæ secundum se superadditum, præcisè quatenus sufficientia est, ab eodem Consilio & Præcepto.

Ad 1. Dum Consilium dicit petendum quod non possumus, satis aperte indicat, illud non posse restringi ad impotentiam ex suppositione, & secundum quid. Nec enim absolute deest sufficientia ad aliquod opus, quando adest sufficientia ad illam petendam, uti Consilium supponit adesse, & petitione potest haberi quod petitur.

Ad 2. Obligat quidem nos solum Lex Dei, Deum verò licet non obliget, necessitat tamen necessitate indistincta ab ipsa sua voluntate, ut nobis faciat proximè possibile, quod vult efficaciter, ut exequamur: Atque hæc inseparabilitas voluntatis nos obligantis, à voluntate reddendi proximè possibilem terminum obligationis, dicitur quodammodo debitum, dandi sufficientiam.

Ad 3. Ea Lex, cuius adimplendæ sufficientia omnis potest negari in pœnam peccati, habet rationem gratia. Vnde damnati in pœnam peccati non habent amplius Legem obligantem ad spem beatitudinis obtinendæ. Quare Lex cuius obligatio non aufertur ratione peccati, habet sibi necessariò adiunctam sufficientiam ad opus, ad quod obligat, non obstante peccato.

Ad 4. Impossibile apud Augustinum, & alios Patres, sicut & ex usu vulgari læpè usurpatur pro eo,

R.P. Esparza Curs. Theol. Tom. I.

quod est difficillimum, nec prudenter sperabile, seu moraliter impossibile, licet physice, & citra miraculum possibile sit absolute. Atque hoc pacto, & non aliter dicuntur impossibilia respectu obduratorum, ea opera, quorum omissione peccant. *Nullus enim peccat in eo, quod vitare non potest*, ut docet idem Augustinus lib. de duab. anim. c. 19. & 11. Quod si nullus, nec utique obduratus, peccat in eo, quod vitare omnino non potest. Qua de re dicuntur plura in progressu.

QVÆSTIO III.

Utrum debeat per se sufficientia, non tantum Physica, sed etiam Moralis, ad vitandum peccatum?

IDEATUR solam Physicam deberi. 1. Quia aliquibus aliquando negatur sufficientia moralis ad vitandum peccatum, idque, ut ita enunciat, est necessarium ex natura rei: Occurrunt enim aliquando ex cursu naturali causarum secundarum circumstantiæ tales, quibus positus prudenter aut sperari, aut iudicari non potest vitandum esse peccatum: Ideoque quibus positus eo ipso non adsit sufficientia moralis vitandi. Quod autem alicui aliquando negatur, non est debitum per se, & ex natura rei, quia Deus nunquam cuiquam negat de facto, quod est debitum.

2. Sufficientia maior minima naturaliter possibili, est negabilis naturaliter, ac proinde habet rationem Gratia superadditæ Creationi. Negabilitas talis sufficientiæ maioris minima ex eo patet, quia negationem eius in se formaliter continet collatio sufficientiæ, quæ est minima inter omnes naturaliter possibili. Sufficientia autem ista minima existeret in primis potest ex natura rei, alias non computaretur inter naturaliter possibili. Deinde non reddit opus moraliter possibile, quia sufficientia purè physica non reddit opus ita possibile, & tamen est contenta intra ordinem Naturæ, atque adeo est naturaliter possibilis. Ergo sufficientia moralis ad vitandum peccatum, non est debita per se.

Resp. Deus diligit omnia quæ sunt, & nihil odio eorum quæ fecit: Nec enim odians aliquid constituit, aut fecit, ut constat ex Sap. 11. Atque hoc, vel maxime locum habet in creatione substantiarum rationalium, utpote quæ habent rationem finis respectu cæterorum omnium operum Dei. Atque est de ratione Finis, ut ametur magis quam Media per amorem bene ordinatum. Non autem dilexisset Deus substantias rationales, sed potius odio eas habuisset, atque odiendo constituisset, & fecisset, si non contulisset sufficientiam moralem ad vitanda peccata, saltem lethalia. Constituisset enim illas, ea negata, in necessitate morali amittendi suam æternam felicitatem, & incidendi in æternam miseriam, & apponendi causam eius effectus deteriore eodem. Hoc autem patet esse obiectum, & effectum odij, magis quam amoris, & dilectionis. Est enim status infelicitissimus à nemine prudenter eligibilis, & quo nihil deterius summum odium parere possit. Accedit vnum ex præceptis divinis, per se obligantibus substantiam quamlibet rationalem, esse Præceptum sperandi consecutionem Beatitudinis. Quod autem à Deo præcipitur, à quocumque fit, prudenter fit: At non prudenter speratur, quod est moraliter impossibile.

M m 2

Stultus

Stultus siquidem est, qui id sperat, cui ex sua natura conuenit, vt nunquam contingat; quodque propterea nunquam de facto continget. Ergo impossibile est ex natura rei, nullaue facta suppositione ex parte Creaturæ, vt Deus non conferat substantiæ rationali sufficientiam morale ad vitanda peccata lethalia, qua videlicet negata, redditur moraliter impossibilis consecutio Beatitudinis. Debetur ergo per se sufficientia non tantum physica, sed etiam moralis ad vitanda peccata, saltem lethalia, quæ sola simpliciter dicuntur peccata.

Ad 1. Aliquando per accidens contingit, vt desit sufficientia moralis ad vitandum peccatum propter multiplicem combinationem causarum secundarum, quæ aliquando necessitat moraliter ad bonum, & aliquando ad malum. Cæterum motiua honesta impellentia ad actus bonos, habent vim pertrahendi voluntatem, nequaquam minorem ex sua natura, quàm quæ inest motiis permouentibus ad peccandum. Vnde per se voluntas reperitur inter vtrumque extremum æquilibrata, dum est in via. Neque verò omne id, quod aliquando contingit aliquo determinato modo, eo ipso fieri potest, vt contingat semper eodem modo naturaliter: Quia causarum secundarum occurus naturali necessitate sunt varij, propter motum, & multiplicem aspectum corporum celestium, & veritabilitatem Arbitrij creati, ex quibus cætera dependent.

Ad 2. Patet responsio ex proximè dictis, quia sufficientia minima, inter omnes naturaliter possibiles, non potest vniformiter omnibus, & semper contingere, iuxta exigentiam causarum naturalium. Legesque naturæ.

QVÆSTIO IV.

Vtrum Cogitatio congrua sit Gratia superaddita Creationi, & Electioni respectu singulorum pro quouis statu.

IDEVR non esse. 1. Quia Sufficientia ad opus bonum pro nullo Statu est Gratia superaddita Creationi, aut Electioni, vt dictum est q. 2. Habita autem sufficientia ad aliquod opus, in propria cuiusque potestate situm est, illud facere, vel omittere: Nec ad Gratiam alterius amplius spectat, id actu habere, quod quis iam habet in propria potestate. Quæ res videtur clare contineri in duobus notissimis D. Augustini Principiis, Gratiam esse materiam Orationis, & perperam orando peti ab alio, quod habeas in potestate. At facere eorum opus, & vti sufficientia iam habita, est re ipsa habere cognitionem congruam. Ergo cogitatio congrua, respectu nullius potest esse gratia specialis moraliter superaddita Creationi, aut Electioni.

2. Qui habuit sufficientiam ad opus bonum, si illud non exequatur, meritò reprehenditur; non autem potest meritò reprehendi, quia Deus non contulit ei nouam gratiam. Nemo enim iure reprehenditur de opere alieno præstato, vel non præstato. Ergo quod post habitam sufficientiam addatur opus bonum, & proinde habeatur Cogitatio congrua, non est noua Dei Gratia distincta à sufficientia ad bene operandum; quæ, vt iterum dictum est, non est Gratia superaddita Creationi, aut Electioni.

3. D. Paulus hortatur, ne in vacuum Gratiam

Dei recipiamus 2. Corinth. 6. Ergo ad nos spectat, & non ad nouam Dei Gratiam, ne ipsam in vacuum recipiamus. At non in vacuum recipi, est sanctam cogitationem à Deo datam esse congruam. Ergo quod cogitatio à Deo data sit congrua, nunquam est noua Gratia, sed est opus ipsius iam habentis sufficientiam à Deo.

Resp. Excessus quilibet vnus individui comparisonem alterius est Gratia Dei aliquo modo distincta à dono Creationis, & in statu Electionis, ab Electione secundum se. Quod liquet ex illo primæ ad Cor. 4. Quis se discernit? Quilibet enim excessus discernit habentem illum à non habente. Contingit autem aliquos habere sufficientiam ad opus, & non operari, ac proinde non sortiri cogitationem congruam, habita sufficientia. Fieri quin etiam potest, vt quis decedat post primum peccatum, & ante omne opus bonum; ideoque habita sufficientia ad opus bonum, & nulla nihilominus habita congrua cogitatione. Ergo qualibet congrua cogitatio est aliquis excessus habentis illam respectu non habentis eandem. Ergo eadem congrua cogitatio, est Gratia moraliter distincta à dono Creationis, & pro Statu Electionis, ab ipsa Electione secundum se præcisè considerata, respectu cuiusvis individui determinatè sumpti.

Ad 1. Post habitam sufficientiam, ita est liberæ ac indifferentis electionis nostræ, ac potestatis facere, & non facere, vt id ipsum subiaceat etiam, & multo magis potestati, ac liberæ Electioni diuinæ. Quod enim conferatur nobis sufficientia, quæ re ipsa coniungitur cum opere bono, & cum congruitate, vel ea potius, cui neutrum eorum re ipsa coniungitur, ad solam pertinet liberam præelectionem, potestatemque diuinam: Deinde verò habito auxilio, quod & quale Deus prælegerit, nostræ consequenter potestatis, & liberæ Electionis est consentire, vel non consentire; operari bene, vel non operari. Ratione prioris Electionis dicitur Deo ab hominibus, *Conuertere nos Domine ad te*: ratione posterioris dicitur hominibus à Deo *Conuertimini ad me*. Quorum alterum attestatur Gratia diuinæ, Alterum nostræ Libertati, in eodem opere bono. Quod autem hoc modo simultaneè subiaceat potestati, ac liberæ Electioni duorum, potest esse Gratia alterius erga alterum, non obstante libera huius potestate circa idem, siue mediatè, siue immediatè. Quare Augustinus, dum dicit, Perperam peti ab alio, quod habeas in potestate, loquitur de eo quod quis habet in sua sola potestate. Id nimirum dicit agens contra Pelagium, qui allerebat nostræ solummodo potestatis, & liberæ Electionis esse agere, vel non agere, posito dono Creationis, & retento ordine naturali, & necessario causarum secundarum, quod est hæreticum.

Ad 2. Ideò meritò reprehenditur, qui non exequitur opus bonum, ad quod habet sufficientiam, quia sua voluntate apponit impedimentum speciali Gratia Dei, quæ in congruitate consistit, iuxta doctrinam quæ modò exposta est. Indidem patet responsio ad tertium. Quando enim petitur, ne in vacuum Gratiam Dei recipiamus, hoc à nobis petitur, ne impedimentum apponamus speciali Gratia Dei, & Congruitati Gratia iam habitæ. Quod est commune omnibus Theologis Catholicis, vtrumque differant in modo explicandi, ac defendendi.

QVÆSTIO

QVÆSTIO V.

Virum Cogitatio congrua sit debita ex natura rei, saltem vagè, alicui, vel aliquibus ex tota Hominum multitudine, pro quouis statu?

IDEVR non esse debita. 1. Quia nulli determinate sumpto est debita vlla congrua Cogitatio, vt nuper dictum est. Ergo nec vagè, & indeterminatè debetur. Patet consequentia. Quia quod nulli est debitum, est omnibus indebitum. Nam nullus non; valet *Omnis*. Probatnr rursus consequentia; Quia Deo ex multiplicitate eligibilium, & instantium, pro quibus eligere potest, nulla prorsus accrescit necessitas eligendi aliquod ex illis, vt liquet ex electione creandi mundum, quæ fuit expertis omnis necessitatis tum physicæ, tum moralis, tamen si essent infiniti Mundi eligibiles, & infinita in vnoquoque indiuidua, & pro infinitis temporum differentiis, atque in oppositum non suppeteret, nisi vnica electio, & vnicus eligendi modus, nihil vnquam producendi. Ergo si quidem congruam cogitationem non debet Deus ex natura rei, ideoque potest negare cuilibet indiuiduo determinatè congruam cogitationem, potest eandem eodem modo negare toti hominum collectioni sumptæ collectiue.

2. Si necesse esset, Deum conferre aliquam Cogitationem congruam toti hominum collectioni, vnoquoque homine, vagè ac indeterminatè sumpto; posset ipsa Collectio gloriari de aliquo bono opere, quasi non accepisset illud à Deo; quod non minus absurdum est, quàm si aliquis homo in particulari posset gloriari de suo opere bono, quasi non accepto. Nec enim minùs dependet à Deo, & eius misericordia gratuita, tota Collectio hominum, quàm quilibet homo seorsim, ac determinatè.

3. Qui dixit, *Necesse est vt veniant scandala*, non dixit similiter, *necesse est, vt veniant bona exempla*. Ergo non ita necesse est respectu diuinæ potentie, vt largiatur vagè alicui indiuiduo cogitationem congruam, sicut necesse est ratione fragilitatis humanæ, vt aliquis homo peccet, suæque culpa impediatur Cogitationem congruam, atque cum sola incongrua relinquatur.

4. Si congrua cogitatio esset debita indeterminatè alicui ex tota Hominum collectione, cuilibet homini esset optabile, vt cæteris omnibus daretur Cogitatio incongrua, & consequenter, vt cæteri omnes peccarent semper. Quia quod debetur indeterminatè alicui ex multitudine, redditur determinatè debitum vnicuique, si cæteris omnibus negetur. Est autem optabile vnicuique, vt sibi sit debita determinatè Cogitatio congrua. Ergo si ea est indeterminatè debita alicui, ex tota hominum collectione, vnicuique est optabile, vt cæteris omnibus eadem negetur, hoc est, vt cæteris omnibus detur cogitatio incongrua, & consequenter, vt cæteri omnes peccent, quod est absurdum.

5. Liberum Deo fuit eligere existentiam; vel eorum tantum, qui peccaturi erant: vel eorum tantum, qui erant bene operaturi, eademque est ratio de opportunioribus, & circumstantiis tum bene, tum male operandi. Ergo necesse non est ex natura rei, nec

R. P. Esparza Curs. Theol. Tom. I.

etiam vagè, vt detur alicui aliqua congrua cogitatio, vel vt detur alicui aliqua cogitatio incongrua, sed potuit facere Deus, vt omnes, & semper haberent cogitationem congruam: vel vt omnes, & semper haberent cogitationem incongruam.

Art. 1. Resp. In qualibet multitudine causarum æquè, aut ferè indifferentium ad vtramque partem contradictionis, aut contrarietatis, est magis probabile, futuram esse quamlibet difformitatem determinatè sumptam, quàm totalem omnium vniformitatem, & futuram esse maiorem quamlibet difformitatem, quàm minorem. V. G. difformitatem immediatam minimam omnium difformitati, quàm ipsam omnium minimam difformitatem, & sic de cæteris similiter. Quia vniformitas totalis habet plures causas adequatas, quarum quælibet se sola possit illam impedire, quàm difformitas omnium minima. Totalem etenim vniformitatem potest impedire se solo quilibet binarius contentus in collectione. Quilibet namque duo ex collectione sufficiunt se solis, vt alter eorum velit, & alter nolit: & hoc posito quomodocumque se gerant cæteri, iam erit impedita totalis vniformitas, vt patet. Ergo vniformitas tot habet causas adequatas impeditivas sui, quot sunt binarij in collectione contenti. At difformitatem omnium minimam nulli duo possunt impedire se solis. Si enim alter ex duobus velit, & alter nolit, possunt cæteri omnes contenti in collectione, vtrilibet eorum accedere; atque ita constituere difformitatem omnium minimam. Si verò vterque velit, aut vterque nolit, poterunt illis accedere cæteri, vel plures, vel pauciores, vel omnes præter vnum: atque ita constituere difformitatem omnium minimam, vel omnium maximam. Ergo difformitas omnium minima non habet tot causas adequatas impeditivas sui, quot sunt binarij in collectione contenti: Atque adeo non habet tot causas adequatas impeditivas sui, quot sunt causæ adequatæ impeditivæ vniformitatis.

Art. 2. Similiter quilibet quaternarius sufficit se solo ad impediendam difformitatem omnium minimam. Quilibet enim quaternarius sufficit se solo, vt duo velint, & duo alij nolint, quo posito erit impedita difformitas omnium minima, de cuius videlicet ratione est, vt vnus tantum sit disconformis, cæteris omnibus inter se conformibus. At difformitatem immediatam minimam nullus quaternarius potest impedire se solo. Quia si omnes quatuor velint, vel si omnes quatuor nolint, possunt illis accedere cæteri, solis duobus non accedentibus, quo posita erit difformitas immediata omnium minimæ, vtpote quæ consistit in conformitate omnium præter duos. Si verò duo velint, & duo nolint, vtrilibet binario possunt alij omnes accedere, quo etiam posita erit difformitas immediata omnium minimæ. Si denique vnus velit, & tres nolint, aut vnus velit, & tres nolint, quæ est postrema combinatio inter quatuor, poterunt illis tribus accedere cæteri præter vnum, quo non minùs posita erit eadem difformitas immediata minimæ: siquidem erunt duo disconformes, conformibus cæteris omnibus. Eadem est ratio de qualibet alia difformitate maiori comparata cum minori. Habet igitur plures causas adequatas impeditivas sui vniformitas totalis, quàm quælibet difformitatis species determinatè sumpta, & quælibet difformitas minor, quàm maior: siquidem in quilibet collectione sunt plures binarij, quàm quaternarij, & plures quaternarij, quàm quælibet maior combinatio, &c.

Art. 3. Manifestum autem est, probabilius esse, id impediendum esse, quod habet plures causas adequatas impeditivas sui, quarum quælibet est æquè indifferens ad impediendum, vel non impediendum,

M m 3

quàm

quàm ad impediendum esse, quod habet pauciores eiusmodi causas impeditivas sui. Quia quælibet causa æquè indifferens ad impediendum, vel non impediendum aliquod, V. G. submerfionem navis, se sola reddit aliquatenus probabilem impeditionem submerfionis, & fundat spem aliquam, quod sequetur impeditio: Reddit enim verum hoc iudicium: *Forassis impeditur*. Ergo si illi causæ addatur alia similis causa potens impedire, crescet probabilitas, & spes impeditonis: siquidem quodvis finitum crefcit, facta sibi additione. Ergo quò fuerint plures eiusmodi causæ impeditivæ, eò erit magis probabilis futuritio impeditionis, magisque sperabilis impeditio. Magis igitur probabile est impediendum esse, quod habet plures causas adæquatas impeditivas sui, quarum quælibet est æquè indifferens ad impediendum, & non impediendum, quàm quod habet pauciores eiusmodi causas impeditivas sui.

Art. 4. Manifestum rursus est, minus probabile esse, id esse futurum, quod est magis probabile impediendum esse. Quia maior probabilitas vnius partis contradictionis, est per seipsam minor probabilitas oppositæ partis. Minus igitur probabile est futuram esse vniformitatem, quam diffirmitatem quamlibet, & inter diffirmitates, futuram esse maiorem, quàm minorem diffirmitatem in qualibet collectione plurium, quorum quilibet sit æquè indifferens ad vtramque partem contradictionis.

Art. 5. Adde quò numerosior fuerit multitudo individuorum æquè indifferensium ad vtramque partem contradictionis, eò fore minus probabilem vniformitatem inter illa. Quia eò sunt plures causæ, quarum quælibet sufficit se sola ad impediendam vniformitatem, & consequenter eò est maior excessus numeri causarum adæquatarum valentium impedire vniformitatem, quæ formaliter sumpta semper consistit in indivisibili, supra numerum causarum adæquatarum, valentium impedire vnam quamlibet diffirmitatis speciem, V. G. diffirmitatem omnium minimam. Si enim collectio sit centum hominum, causæ adæquate valentes impedire vniformitatem, erunt quinquaginta, tot namque sunt binarii: Valentes verò impedire diffirmitatem omnium minimam, erunt solum vigintiquinque, iuxta dicta: Ideoque excessus erit penes vigintiquinque. Si rursus collectio fuerit ducentorum, idem excessus erit eadem ratione penes quinquaginta, & sic de simili qualibet additione. Excessus autem minoris probabilitatis est omnino proportionatus excessui penes numerum talium causarum, vt apparet ex superiori discursu. Quare augendo semper multitudinem talium causarum magis, & magis, eò tandem aliquando devenietur, vt vniformitas sit penitus improbabilis, ac moraliter impossibilis: Et diffirmitas omnium minima valde improbabilis, ac difficilis, & sic descendendo vsque ad diffirmitates maiores, probabiliter eventuras, & eò probabilius quò fuerint maiores.

Art. 6. Cum igitur multitudo Hominum à principio ad finem vsque Mundi, sit propemodum infinita; & aliunde singulis hominibus sit per se innegabilis ex natura rei, potestas moralis, id est æquè, aut fere indifferens ad bene, & malè operandum, vt dictum est in quæst. præcedenti, sequitur fuisse moraliter impossibile per se, & ex natura rei, vt omnes homines, nullo prorsus excepto, convenirent inter se, aut in operando bene, aut in operando malè, pro omni temporis differentia, & opportunitate operandi. Quod autem est moraliter impossibile, perfectum, &

supremi generis impossibilitate morali, qualis proculdubio est ista, quæ modò illata est, nunquam contingit. Igitur Deus non prævidit vllam hominum collectionem æqualem multitudini hominum de facto existenti, & exponendam tot opportunitatibus operandi, quod existunt de facto, futuram esse totaliter conformem, aut in operando bene, aut in operando malè, & consequenter nullam talem collectionem hominum, & opportunitatum prævidit vniuniformiter existentem, aut totam, & semper cum cogitatione congrua; aut totam, & semper cum incongrua. Patet hæc vltima consequentia; quia aliquem, vel aliquos bene operari, est habere congruam cogitationem; certè est inseparabile à congruitate cogitationis, & eodem modo peccare, est quid inseparabile ab incongruitate cogitationis. Quare fieri nequaquam potuit, vt toti hominum collectioni sumptæ collectionis, negaretur congrua cogitatio, aut vt eadem toti eidem collectioni sumptæ daretur: Ergo congrua cogitatio est innegabilis vagè toti hominum collectioni, pro quovis statu, loquendo per se; ac proinde non habet rationem Gratia superadditæ, vel respectu Creationis, vel respectu Elevationis, vt sic, & in communi, comparatione totius multitudinis hominum, sed vagè comparatione alterius individui vagè sumpti.

Art. 7. Confirmatur ex aliquorum Patrum responsione ad antiquam, & celebrem quæstionem; Cur Deus, cum sit summè bonus, ac benignus, non impedierit omnia peccata Angelorum, & Hominum, eosque creaverit, præsciis peccaturos fuisse, si crearentur? Respondent enim, vt videre licet, inter alios apud Montoianam disputatione 65. de Scient. Dei sect. 3. 4. & 5. Deum facere minimè potuisse, vt vitarentur omnia peccata Angelorum, & Hominum, salva eorum libertate, qualis vtiq; ipsis est connaturaliter debita. Esto iuxta alias providentiæ extraordinariæ leges aliter facere potuerit, qui est Dominus vniuersorum, & Omnipotens. Ergo nec fieri potuit, vt salva eadem Libertatis indifferentia impediretur omne opus bonum, nullaue conferretur cogitatio congrua. Consequentia tenet primò, quia multitudo eorum, quorum singuli habent æqualem indifferentiam ad alterutrum ex duobus extremis, neutrum eorum maiori necessitate fundata in natura talis multitudinis, inducere valet, quàm alterum. Tenet rursus consequentia à fortiori. Quia Augustinus inter alios apud eundem, ibidem docet semel, atque iterum, Deum nec permissurum fuisse peccata, nec producturum reprobos, nisi ex illis collecturus fuisset fructus bonorum operum; & ex istis vtilitatem prædestinatorum. Idque vbique deducit ex natura rerum, & bonitatis diuinæ. Id verò perinde est, atque dicere, nulli Deum collaturum fuisse cogitationem incongruam, nisi eidem, vel alteri collaturus fuisset cogitationem congruam. Ergo si necesse fuit ex natura rei dare alicui, vel aliquibus aliquando cogitationem incongruam, necesse vtiq; fuit à fortiori ex natura rei, vt aliquam alicui conferret cogitationem congruam, ac proinde huius existentia non habet rationem specialis gratia respectu totius collectionis hominum, & vagè respectu alicuius individui.

Ad 1. Collectio ex multis conflata, superaddit singulis reliquos, vnde à singulis distinguitur inadæquate; sicut ab vnoquoque distinguuntur realiter ceteri. Is autem, quæ distinguuntur realiter, possunt prædicata contradictoria convenire. Non igitur valet consequentia ex vi formæ, ex indebito respectu cuiusvis in collectione contenti, ad indebitum respectu totius collectionis; & eadem est ratio de conse

consequentia ab vnoquoque determinatè sumpto, ad vnumquemque indeterminatè, ac vagè. Vnde, *Nul-
lus*, non valet *Omnis*, si utrobique sit eadem suppositio: non verò si in altero termino suppositio sit vaga, & in altero distributiva, seu collectiva. In re nostra, cogitatio congrua, & bonum opus cuiusque habet ex natura sua impossibilitatem moralem cum vni-
formitate reliquorum, quoad congruitatem, & bonam operationem, ut ostensum iam est. Nunquam autem est bona consequentia à singulis ad collectionem, quoad ea, quorum existentia in aliquibus est ex sua natura impossibilis, cum existentia eorundem in cæteris. In Deo nulla multiplicitas eligibilium, aut instantium, pro quibus eligere potest, vllam inducit probabilitem electionis casuræ potius in aliquod ex illis, quàm in extremum oppositum consistens in indiuisibili. Quia siue eligibilia sint multa, siue pauca, siue vnicum, semper est vnicum, & indiuisibile motuum, & causa eligendi; sola namque moueri potest bonitate essentia suæ. At respectu voluntatis creatæ, tot sunt causæ motuæ eligendi, quot sunt eligibilia; atque multiplicatis causis, quarum quælibet sufficit ad inducendum effectum, augetur probabilitas futuritionis talis effectus, ut constet ex discursu superiori. Quare necessitas, ut Deus conferrat congruam cogitationem alicui ex tota hominum multitudine, reultat indirectè in Deum ex necessitate, quæ inest hominibus, ne sint inter se conformes, quoad operationem bonam, vel malam, ex suppositione, quod constituantur à Deo æquè indifferentes.

Ad 2. Nulla multitudo hominum, aut aliarum quarumlibet causarum perfectè indifferentium ad bonum, & malum æqualis multitudini hominum de facto esistenti, est indifferens, ex natura rei, ut tota collectiue careat cogitatione congrua; sed est ex natura rei determinata, saltem moraliter, ut inest congruitas alicui indiuiduo. Quare de tali determinatione gloriari non potest, quasi de aliquo non accepto à Deo; nec propterea habet aliquid, per quod discernatur ab aliâ simili multitudine. Nihil igitur propterea habet, de quo gloriari possit, tanquam de re non accepta à Deo, & quasi se per se ipsam discreuerit ab alia multitudine.

Ad 3. Non minus necesse est: Certè non multò minus, aut multò aliter necesse est, ut proueniant bona exempla, quàm ut veniant scandala, posita perfecta singulorum hominum indifferentia, ad vtrumlibet illorum. Cæterum quia scandala proueniunt ab hominibus, quibus ea suppositio non est libera; propterea absolutè dicitur, *necesse esse, ut veniant scandala*. Quia eorum necessitas non est vitabilis à causa ipsorum, sed est inenitabilis, modo iam explicato. At bona exempla proueniunt à Deo, tanquam à primo, & principali ipsorum Auctore; atque ipsi non est inenitabilis; sed omnino libera suppositio existentia hominum, & indifferentia eorundem, ut dent bona exempla, ac propterea, non potest eodem modo absolutè dici, quod necesse sit, ut veniant bona exempla. Quia videlicet, respectu causæ principalis, & præcipuæ ipsorum non est necessaria suppositio fundans necessitatem eorum, qualis explicata est.

Ad 4. Quando necessitas vaga multitudinis quoad aliquod bonum, vel malum fundatur in perfecta indifferentia singulorum, ad illud habendum, & vitandum, non reddit optabilem respectu singulorum omissionem boni, vel incursum mali in cæteris contentis in collectione. Quia vnusquisque eodem prorsus modo comparatur in actu primo ad suam ele-

ctionem bonam, vel malam, cæteris omnibus quomodolibet se habentibus; nec redditur melioris conditionis, quoad electionem bonam faciendam, & vitandam malam, ex eo quod cæteri omittant electionem bonam, & faciant malam. Nec enim ex vnoquoque sic, vel aliter operante, redundat in aliquem alium peculiaris dispositio bona, vel mala, ipsum peculiariter aut determinans, aut alliciens, ut eligat bene, utque euitet malam electionem. Hic nimirum est casus, de quo quaeritur in præfati; sed causat æquiuocationem, quod cognitio electionis mala factæ à cæteris omnibus contentis in collectione, præter vnum, determinet intellectum ad iudicandum illum vnum facturum esse bonam electionem, & habiturum esse congruam cogitationem; Determinat verò legitime ex vi discursus superioris: At electio reliquorum, præter vnum, non ita præcedit electionem illius vnus pro priori naturæ, nec afficit intrinsecè, mediatè, vel immediatè voluntatem illius, sicut præcedit cognitio, & afficit intrinsecè intellectum iudicantis, ac inferentis vnum ex alio. Quod discrimen est manifestum, & maximè obseruandum, pro rebus similibus, propter innatam inclinationem transferendi in obiecta prædicata proportionalia prædicatis cognitionum; quæ inclinatio persæpe nocet, ac fallit in scientiis. In necessitate vaga non fundata in perfecta indifferentia singulorum, alia longè ratio est, ut apparet consideranti, quæ dicta sunt.

Ad 5. Omnia creata sunt libera Deo absolutè in vtramlibet partem; Non tamen facta qualibet suppositione, quia suppositio aliquorum effectuum inducit sæpè necessitatem quoad aliquos alios effectus, ut exponetur questione sequenti; atque eiusmodi suppositio est existentia causarum secundarum liberarum respectu multitudinis ipsarum, & inde respectu disconformitatis inter easdem, quoad bene, & malè operandum; ut dictum est. Vnde impossibile fuit ex natura rei, ut existerent, vel soli operaturi semper benè; vel soli operaturi semper malè.

QVÆSTIO VI.

Vtrum diuisio Gratiæ in naturalem, & supernaturalem sit diuisio in Auxilium debitum, & indebitum?

IDEVR non esse. 1. Quia Bona in-
doles, præclarum acumen ingenij,
Splendor Natalium, diuitiæ, Prin-
cipatus, & similia, nulli homini de-
bentur; sed Deus ea largitur cui
vult, liberaliter, & gratiose; & ta-
men sunt bona omnino naturalia. Ergo non conuer-
titur Indebitum cum Supernaturali; neque connatural-
le cum eo, quod debetur.

2. Cuilibet inest capacitas vniuersalis ad omnia sibi conferibilia à Deo; & Deo similiter conuenit potestas vniuersalis conferendi omnia, quorum est capax Creatura. Ergo neque ex parte capacitatis Creaturæ, neque ex parte potentia diuinæ datur vllum discrimen bonorum, quæ debeantur, & non debentur rebus creatis. Ergo discrimen naturalis,

& supernaturalis, quod re ipsa datur inter aliqua dona Dei aliis eiusdem donis, conuerti nequaquam potest cum discrimine nequaquam subsistente re ipsa doni debiti, & indebiti.

3. Deus antequam quidquam crearet, nihil cuiquam debebat, nec debere poterat, quando nullus erat, cui aliquid deberetur. At dominium Dei non est diminutum post creationem, quin tam facile potest vertere in nihilum totam rerum vniuersitatem, quam facile totam de nihilo procreauit. *Quoniam tanquam momentum statera, sic est ante te orbis terrarum, & tanquam gutta roris amelucaui, quae descendit in terram, ut habetur Sap. 1. 1.* Est igitur volubile totum hoc vniuersum in vtramvis partem, quoad esse, & non esse: sicut statera est inclinabilis in vtramvis lancium partem; & sicut gutta roris est exsiccabilis, & facile vanescens vi caloris solaris. Quod si hac facilitate totum hoc vniuersum annihilabile est; ideoque toti illi sua existentia, & conseruatio minimè debetur; nulla vtiq; pars eius vlli alteri parti debita erit, siue naturalis illa sit, siue supernaturalis.

4. Accidentia, & proprietates Angeli non debentur homini; & tamen si ipsi conferrentur, non propterea conferretur donum supernaturale. Et eadem ratio est de collectione proprietatum superioris Angeli respectu inferioris; necnon de existentia substantiae perfectioris, quam sint omnes substantiae existentes de facto, si induceretur in hoc vniuersum. Ergo ratio indebiti non conuertitur cum supernaturali.

5. Debitum, & indebitum dicuntur relatè ad naturam cuiusque, seu ad cuiusque exigentiam intrinsecam. Naturale verò, & supernaturale dicuntur relatè ad totam Naturam, totamque rerum sibi inuicem connaturalium collectionem, & supernaturale ex conceptu suo euahitur supra omnem Naturam creata, & creabilem. Ergo ratio debiti, & indebiti, atque Naturalis, & supernaturalis non sunt conceptus inuicem conuertibiles; sed omnino disparati.

6. Dona supernaturalia sunt inuicem connexa, & in quibusdam eorum continetur ratio debiti respectu aliorum, non secus atque res ordinis naturalis sunt inuicem connexa, & ex suppositione quarundam ex illis, quaedam alia debentur. Ergo nulum est discrimen Debiti, & Indebiti, inter naturalia, & supernaturalia, si considerentur sub eadem proportionali comparatione.

Art. 1. Resp. Licet ipsa vox *Supernaturale*, & *Dona supernaturalia*, apud vnum, vel alium ex Patribus Ecclesiae rarenter usurpata reperiatur; frequens tamen, & familiaris eius usus apud solos Doctores Scholasticos increbuit, atque ab iisdem exposita, & determinata, ac stabili significatione donata est. Quod nemo in antiquis, & modernis Auctoribus versatus in dubium reuocare potest. Significationem autem huius vocis apud Scholasticos, eam esse, quam nos expressimus, deprehendi facile potest ex Principibus Doctrinae Scholasticae, Magistro, & D. Thoma. Magister enim in 2. dist. 33. lit. M. cum praemisisset, per peccatum hominem fuisse spoliatum gratuitis bonis; mox subdit, idest, *Virtutibus supernaturalibus*, D. Th. q. 111. huius 1. 2. a. 1. ad 2. Cum distinxisset duplex debitum, aliud secundum meritum, aliud secundum conditionem Naturae; idest, secundum exigentiam innatam, subiungit immediatè sic. *Dona igitur naturalia carent primo debito; non autem carent secundo debito, sed dona supernaturalia utroque debito carent, & ideo specialius sibi nomen Gratiae vendicant.* In eandem prorsus sententiam exponunt ex consensu aliorum Theologorum, dona supernaturalia Soto de Nat. & Grat. sub init. Spar. Opusc. 1. l. 3. c. 1. & 2. Valent. Granad. & alij communiter in praesenti.

Art. 2. Discrimen porro debiti, & indebiti consistit, in proportionem, & defectu proportionis vnius rei, respectu alterius. Ratione enim talis proportionis redditur innegabilis vna res alteri; Negabilis verò ob defectum eiusdem proportionis, ut docet inter alios D. Thomas 1. p. q. 21. a. 4. & 1. cont. Gent. c. 28. & 29. Vbi statuit Deum ex debito Iustitiae conferre vnicuique Creaturae, quidquid est illi proportionatum, & ab ea secundum convenientem ordinem exactum. Audiatur in 4. dist. 46. qu. 1. a. 2. ad 2. qu. 1. *Similiter quod Deus talem Creaturam producat, qualem voluerit, indifferens est ad rationem iustitiae; sed quod aliquam naturam producat, et attribuat, quod illi Naturae competit, hoc ad eius iustitiam pertinet; & contrarium eius iustitiae repugnat.* Quod hoc loco dicitur, illi Naturae competere, explicatur ab eodem illo artic. 4. per hoc quod ab ea Natura exigatur innatè ex intrinseca sibi proportionem. Est igitur vnicuique debitum, quod est illi proportionatum. Indebitum verò, quod superat eius proportionem.

Art. 3. Si cui haec expositio obscura adhuc, & implexata videatur; tamen in se sit satis clara, & clarissimum habens Auctorem; atque ex legitima, & sincera rerum consideratione facile insinuabilis animo; Dici vltius potest, id esse vnicuique proportionatum, & debitum ratione proportionis, quod necesse est, ut ipsi superaddatur, ne aliquid perperam existat in rerum Natura, neve Deus aliquid inutiliter fecerit: Id verò esse supra proportionem, atque indebitum, & gratuitò superaddendum, quod & prodest alicui, & tamen ea de causa necessarium non est ex eiusdem rei suppositione. Sunt nimirum aliqua, post quae si alia quaedam non superaddantur, perperam ea, inutiliterque existent. Si enim existat organizatio propria corporis humani cum omnibus qualitibus spectantibus ad complementum perfectionis eius, eique non superaddatur Anima rationalis, inutiliter profectò, & perperam extiterit organizatio. Facta namque erunt Instrumenta videndi, audiendi, &c. quorum nullus sit usus; quod est perperam, & inutiliter illa facta esse. Nempe frustra calcamentum hoc dicimus, cuius nulla est calcatio, ut dicitur 1. de Caelo, text. 32. Similiter lib. de Incessu anim. c. 9. si re. *Natura autem nihil contra naturam facit.* Appellat verò Philosophus, *Contra Naturam*, quod nulli usui esse potest. Nempe haec sunt verba eius immediatè praecedentia. Quare si existente homine, non darentur obiecta tangibilia, & visibilia, &c. Non minus frustra existerent in eo potentiae tangendi, videndi, &c. Quia frustra est potentia, cuius nullus potest esse usus. Est autem debitum cuiuslibet entitati, ne perperam existat in rerum Natura; quia est debitum eidem, atque essentiale, ut existat Auctore Deo, cuius Sapientiae repugnat, ut perperam, atque inutiliter quidquam agat. Quod est principium certissimum, & frequens apud Philosophum, ut videre est praecipue ex eodem illo libro de Incessu Anim. c. 1. *Illorum autem (inuariabilium in Natura) vnum est, ait, Naturam nihil frustra facere, sed semper ex eis, quae cuique Animalium generis essentiae contingunt, id quod optimum est. Quamobrem si melius hoc modo, ita Natura se habet.* Negari igitur non potest, esse aliqua, quae quibusdam aliis positae à parte rei, necessariò sublequantur. Atque ea necessitas subleuationis Debitum appellatur.

Art. 4. Sunt nihilominus alia quae si praexistentibus superaddantur, cedit id quidem magno ipsorum bono, sed si negentur, nihil propterea datum erit frustra in rerum Natura; nihilque inutile euadet ex parte rerum praexistentium. Si enim Humanitati Christi secundum sua praedicata quidditatiua considerata data non fuisset vnio hypostatica, quae est maxima

maxima ipsius perfectio; non propterea perperam, ac inutiliter extitisset, sed cum tota ea utilitate, & commendatione diuinæ Sapientia; cum qua existunt reliquæ Humanitates non assumptæ à Verbo diuino. Similiter si Prophetis negata fuisset cognitio futurorum contingentium, quæ præcognoscere cum certitudine, non propterea extitisset perperam vis consultatiua, & discursiua circa futura; Sed cum tota ea utilitate, cum qua eadem in cæteris hominibus existit. Negari igitur non magis potest, dari aliqua, quæ si aliis præexistentibus superaddantur, prosint quidem illis plurimum; sed si non superaddantur, nihil propterea ex parte præexistentium redundet, aut inutiliter existat; atque idem necesse non sit, ut superaddantur, attenta præcisè eorum, & præexistentium natura; quæ negatio necessitatis, nomine Indebiti significatur.

Art. 5. Tota ista utilitas, & inutilitas rerum præexistentium, quibusdam aliis superadditis, aut non superadditis reducitur in potentiam actiuam, & passiuam rerum præexistentium. Si enim præexistat potentia aliqua actiua, aut passiuæ, seu principalis, seu instrumentalis; negetur verò deinde aliquid eorum, sine quibus impossibile omnino est, talem potentiam reduci in actum secundum, id est, exerceri actione, aut passione determinante ad agendum, & patiendum secundum totam suam virtutem actiuam, & passiuam, frustra procul dubio extiterit talis potentia, iuxta Principium Philosophi nuper positum. Si verò præexistente virtute aliqua actiua, aut passiuæ, superaddatur aliquid, ratione cuius producat effectus, aut inducatur forma præstantior, quàm quæ sufficit ad exercitum totius virtutis actiue, & passiuæ præexistentis, id procul dubio erit Indebitum, atque donatum, nulla præexistente necessitate donationis, ex parte earum rerum, quibus fit superadditio. Subsistit itaque discrimen intentum Debiti, & Indebiti proportionati, & excedentis proportionem respectu cuiusque entitatis.

Art. 6. Pro maiori claritate, obseruandum est, totam virtutem actiuam, quam exercet Intellectus humanus, quantum est ex se in actu visionis Dei, aut fidei diuinæ, exerceri etiam in actu cognitionis abstractiue de Deo, & in actu fidei humanæ: Quia excessus visionis supra cognitionem abstractiuam, & fidei diuinæ, supra humanam, non provenit formaliter ab intellectu, aut ex maiori ipsius secundum se conatu; sed ex lumine Gloriæ, & habitu Fidei à Deo infusus. Similiter tota perfectibilitas Naturæ humanæ, & vis eius passiuæ respectu suppositi Diuini exercetur, & reducitur in actum secundum, per suppositum humanum. Nempe habito supposito humano, ita expletur tota eius in hoc genere capacitas, ut non possit simul ullam aliam substantiam recipere. Vnde Suppositum diuinum nobilius quidem, & utiliùs explet capacitatem Naturæ humanæ, non tamen magis, aut maiorem capacitatis partem explet, ad eum modum, quo idem vas nobiliùs impletur pretioso liquore, quàm vili, sed non magis. Quæcumque igitur eiusmodi sunt, quibus superadditis melius habeant præexistentia, & meliori, aut effectui, aut forma exerceantur, iisdemque non superadditis, nulla nihilominus in præexistentibus virtus actiua, aut passiuæ vacua, otiosa, & inutilis redditur, ea sunt omnino gratiosa, & nullatenus debita.

Art. 7. Contingit verò aliqua deberi modo dicto vagè, & indeterminatè, alia verò omnino determinatè: Alia rursus mediatè, alia verò immediatè, tam in genere causæ efficientis, quàm in genere causæ passiuæ. Cuiusmodi enim causæ sublunari debetur existentia Corporum cælestium, quorum videlicet virtute actiua non cooperante, nulla causa sub-

lunaris potest exercere suam virtutem actiuam. Quia verò Corpora cælestia non magis possunt totam suam virtutem actiuam vlllo pacto exercere, quàm existat omne genus effectuum producibilium, per quaslibet causas sublunares; atque ideo supposita existentia Corporum cælestium, necessaria, ac debita est existentia omnium causarum sublunarium. Propterea vnicuique Causæ sublunari debetur, saltem mediatè, cæterarum omnium causarum sublunarium, quæ de facto dantur, existentia. Similiter Principatus, bona Indoles, præclarum Ingenium, Animi, & Corporis vigor militaris egregius, & similia, nulli homini secundum suam præcisè substantiam considerato determinatè debentur. Quia tamen cuius homini debetur ex natura rei determinatè existentia plurium hominum, quorum rursus multitudini debetur aliquis Princeps, quo non dato, non possent homines exercere totam dirigibilitatem, & vim directiuam mutuam, quæ ipsis inest in ordine ad communem utilitatem; propterea Principatus debetur vnicuique hominum vagè, & indeterminatè. Eadem fere ratio est, de ratione Debiti respectu bonæ Indolis, &c. Quia vnicuius determinatè debetur existentia Causarum cælestium, & sublunarium, cum motu, & diuersis inde mutuis ipsarum aspectibus, ex quibus simili necessitate proveniunt inæquales corporales dispositiones omnis generis in aliis, atque aliis Individuis. Atque ex his, cum eiusmodi diuersitate existentibus, necessariò proveniunt bona, & mala indoles: obtusum, & acutum Ingenium, complexio robusta, & debilis, & similia in aliis, atque aliis Individuis. Quæcumque igitur sunt eiusmodi, habent absolutam rationem Debiti, quatenus existente aliquo, cui aliquid aliud, saltem mediatè, & vagè debetur, modo dicto, necesse est hoc aliud existere in rerum natura; siue in illo ipso Individuo, aut Specie. Concluditur igitur non esse Indebitum simpliciter, nec vltra limites Naturæ constitutum, respectu alicuius, quod est debitum eidem, saltem vagè, & indeterminatè sumpto, aut mediatè tantum.

Art. 8. Verum quod est indebitum; etiam mediatè, & vagè, potest adhuc duplici modo habere rationem indebiti respectu alicuius. Primò ex natura veriùsque secundum se præcisè considerata: Ita ut retineat rationem indebiti, etiam supposita existentia eorum omnium, quæ subiecto cum quo comparatur, aliquo ex modis huc vsque descriptis, nullaque facta, quoad aliquid horum, suppositione contraria, retineat rationem indebiti; & quod tale est, dicitur indebitum, ac gratiosum quoad substantiam. Quod autem est indebitum alicui tantum ex suppositione aliqua accidentali excludente ab ipso aliquid eidem debitum, aliquo ex iisdem modis superius declaratis, dicitur, & est indebitum tantum secundum modum. Propter priorem rationem indebiti Vnio Hypostatica dicitur ab omnibus, & est indebita, & gratiosa quoad substantiam respectu humanæ Naturæ. Quia videlicet præhabente Natura humana omnia, & singula, quæ sibi debentur tam vagè, quàm determinatè sumpta, & tam mediatè, quàm immediatè, adhuc est prorsus indebita illi vnio hypostatica. At quod videat qui cæcus natus est, ut indebitum tantum quoad modum; quia Homo ex se est capax videndi, habetque actiuitatem ad id sufficientem, quæ exerceri, & reduci in actum secundum, nec formaliter possit, nec æquivalenter sine instrumentis videndi. Vnde quod ea desint, est merè per accidens ex interuentu agentis contrarij.

Art. 9. Ex his itaque omnibus apparet clarè subsistere discrimen inter ea quæ vnicuique debentur ex Natura rei, ab iis, quæ sunt vnicuique indebita

ex natura rei; adeoque posse, ac debere affirmari conuertibilem diuisionem Gratiae in naturalem, & supernaturalem, cum diuisione Auxilij in indebitum, & debitum; atque quod erit indebitum quoad substantiam, esse supernaturale quoad substantiam, & supernaturale quoad modum, quod est indebitum quoad modum. Confirmatur hæc eius diuisionis expositio, quia notitia rerum supernaturalium, & discriminis earum à naturalibus deriuata primitus est solummodo ex sacris literis, in quibus tamen nulla habetur cōparatio donorum supernaturalium cum substantiis creabilibus de potentia absoluta, neque relatio ad prædicata quædam, quæ à nonnullis Theologis excogitata nuper sunt; sed solum cum natura eorum, quibus donata sunt. Certè nemo dubitat D. Petrum expressisse dona supernaturalia, dum dicit c. i. suæ secundæ Epistolæ. *Maxima, & pretiosa nobis promissa donauit.* Et tamen, quod aliquid respectu alicuius sit maximum, & pretiosum, pendet tantum à mutua vtriusque inter se comparatione. Seclusa namque quacunque alia consideratione, Maximum respectu cuiusque, & pretiosum est, quod est ultra dignitatem eius, proportionem in tali dignitate fundatam, actiuitatem, & capacitatem reducibilem adæquatè in actum secundum, per effectum, aut formam minoris momenti.

Art. 10. Non magis dubitari potest quin D. Paulus ob oculos patenter posuerit Dona supernaturalia quoad substantiam, dum 1. ad Cor. 2. dicit ex Isaiâ. *Quod oculus non uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ preparauit Deus iis, qui diligunt eum.* Id verò nec oculus uidet, nec auris audit, quod est maius iis quorum auditione, & visione exerceri adæquatè potest tota vis actiua, & passiua vtriusque huius potentiae; atque in cor hominis solum omne id ascendit, quod ex actiuitate ipsius, & illorum omnium, quorum existentia sibi debetur, prouenire potest. Iam quod Matt. 16. dicit Christus Dominus Petro Apostolo; *Beatus es Simon Bar-jona. Caro, & sanguis non reuelauit tibi; sed Pater meus qui in Cælis est;* nemo est qui dubitet esse expressum fidei supernaturalis existentis in Petro. Ergo excessus effectus supra viuentem actiuam conuenientem alicui eius causæ secundum se præcisè consideratæ, & secundum ea quæ secum affert, vi suæ dignitatis fundatæ in agendi, & patiendi vi propria, est conuertibilis cum conceptu doni supernaturalis. Idem obseruare facile licet in omnibus, & singulis Sacræ Paginæ testimoniis, quæ Sanctis Patribus, & Theologis persuaserunt existentiam donorum supernaturalium; sed sufficit in præsens illa, quæ eam in rem sunt celebriora, & communiter clariora censentur, breuiter attigisse. Inde enim satis constat expositionem datam doni supernaturalis esse legitimam, & veram esse conuertibilitatem eorundem cum donis indebitis, necnon naturalium cum iis, quæ debentur.

Ad 1. D. Quam iam est bonam Indolem, & cætera similia ita esse indebita respectu vniuscuiusque indiuidui determinatè sumpti, vt tamen sint debita respectu cuiusvis sumpti vagè, & indeterminatè. Ac proinde non esse indebita Homini simpliciter atque omnibus modis, qualiter dictum est esse indebitum donum supernaturale.

Ad 2. Capacitas explebilis totaliter per aliquid inferioris conditionis, hoc solum reddit sibi debitum, non verò quod est superioris conditionis; licet per ipsum ea sit non minùs explebilis; quia si alterum ex duobus inæqualibus inter se adæquet omnino dignitatem alicuius, atque alterum extremum sit præstabilius, hoc vtique erit super talem dignitatem, nec illi debebitur. Capacitas autem vniuersalis substantiarum creaturarum ad omnia conferibilia à Deo, semper est ex-

plebilis totaliter per aliquid, quo maius aliud efficeret, & conferre Deus possit. Quare quia vniuersalitas ea recipiendi, non est coniuncta cum vniuersitate in ordine ad omnia receptibilia, non facit, vt sint omnia, vel debita, vel indebita vniuersim.

Ad 3. Dominium Dei nulla suppositione augeri, aut minui potest; licet multiplicem possit necessitatem subire. Quia nullam necessitatem ad aliquid creatum habere potest distinctam à voluntate sua libera circa illud idem obiectum. Quare si Deus voluisset condere vniuersum cum voluntate illud annihilandi intra tempus determinatum, tam facile id præstare poruisset, quàm facile de facto conseruat in æternum. Potest verò vtrumque infinita facilitate, idque, & nihil amplius significant exemplum stateræ, & roris antelucani. Nec enim his exemplis repugnat, quod productis quibuscumque rebus, & conseruatis in esse, alia quædam necessariò adiciantur, ne perperam, ac inutiliter priora opera molitus sit Deus; sicut non est contra volubilitatem stateræ, vt stet missio in vtrumque lancem æquali pondere, nec est contra debilitatem guttæ roris antelucani, quod non euanescat calore solis, si protegatur vmbris; Spectat nimirum ad sapientiam Dei, vt non velit aliquid, nisi volendo simul eadem immediatè libertate, qua vult illud, cætera etiam omnia, ne quoad primum inutiliter egerit, idest, ne contemptibilis, ac ridiculus reddatur, quoad primum opus, sicut redderetur quilibet alius, ex consilio, & electione propria faciens, vt opus suum euaderet inutile, & sine suo carens. Dictum autem est huiusmodi conditionatam Dei necessitatem ex suppositione alicuius ad aliquid aliud, dici debitum late respectu huius alijs.

Ad 4. Accidentia, & Proprietates Angeli, non debentur homini cum vnione ad ipsum hominem. Cæterum debetur eidem, vt existant Angeli cum suis accidentibus, & proprietatibus; quia cuiuslibet parti vniuersi debetur mediatè, vel immediatè existentia omnium, & singularum eius partium constituentium peculiarem aliquem gradum entis. Idem dicitur de Angelo superiori, & inferiori suo modo. Quare nihil horum est simpliciter indebitum; ideoque nec supernaturale quoad substantiam, sed solum habet supernaturalitatem quoad modum, si quæ sunt propria substantiæ superioris, accommodantur substantiæ inferiori. Iam substantia perfectior omnibus substantiis existentibus de facto, non esset nec supernaturalis, nec connaturalis, nec infranaturalis respectu huius vniuersi: sed præcisè præternaturalis, & disparatè se habens; quia quæ congruunt huic vniuerso, omnia de facto dantur.

Ad 5. Natura, comparatione cuius supernaturalis aliquid dicitur, est exigentia, & proportio cuiusque rei fundata in eius virtute actiua, & passiua, vt expositum est. Qua eadem comparatione debitum aliquid, & indebitum dici, expositum itidem satis est. Quod si iuxta aliquos, Naturam, supra quam encheirotens supernaturale, accipere libet pro tota rerum naturalium vniuersitate, dicatur esse Collectionem rerum mutuo inter se connexarum, nec habentium connexionem ex parte sua non mutuum cum re aliqua creata, vt existente à parte rei. Ordo verò supernaturalis est collectio rerum ita inter se connexarum, vt simul habeant connexionem ex parte sua non mutuum cum rebus alijs creatis. Dictum nimirum est, quodlibet ens naturale connecti mediatè, vel immediatè cum alijs omnibus speciebus rerum connaturalium, earumque existentiam sibi deberi, saltem vagè, & mediatè; cum nulla verò re supernaturali habere connexionem: At sepe supernaturalia licet in hoc cum rebus naturalibus conueniant, quod

quod mutuo inter se connectantur eodem modo, & ob eandem rationem; in eo tamen differunt, quod non possint exercere totam suam virtutem actiuam, & passiuam, nisi existente ordine Naturæ, cuius illa sunt promotiua, perfectiua, & eleuariua ex natura sua, eaque propter habent connexionem cum tali ordine, & cum rebus in eo contentis, cuiusmodi nulla vicissim conuenit connexio naturalibus. Atque per hæc patet ad sextum.

QVÆSTIO VII.

Vtrum omnia Auxilia conducentia in finem supernaturalem sint intrinsecè supernaturalia?

IDE TUR non esse. 1. Quia non est necessesse omnes actus salutes versari circa motuum supernaturalem. Ergo non est necessesse eosdem oriri à Gratia intrinsecè supernaturali. Patet consequentia, quia omnia motiua naturalia continentur intra ambitum potentia, & principiorum, & consequenter actuum intrinsecè naturalium; Nempe quæ excedunt vigorem, & sufficientiam Naturæ, sunt eo ipso supernaturalia. Probat antecedens Vasquez 1. quia Luc. & Matt. 10. & alibi sæpe promittitur, atque reddita perhibetur vita æterna propter obseruantiam Legis naturalis, & opera misericordiae, nulla facta expressione, aut insinuatione motui supernaturalis. 2. quia Conc. Trid. sess. 6. c. 16. definit, Operibus factis in Gratia, & ex Gratia per Christum, nihil deesse ad meritum vitæ æternæ. Actus autem motui naturalis fieri possunt ab Homine iusto, idest, in Gratia, & ex cogitatione indebita, saltem quoad congruitatem, maximè pro præfenti statu Naturæ lapsæ, quod est eos esse ex gratia per Christum, per quem scilicet habemus omnia dona, vnde cumque indebita naturæ; Ea verò maximè, quæ sunt indebita ratione peccati originalis. 3. Quia plerisque bene operantibus, ne quidem venit in mentem motuum illum supernaturalem. Vnde fieret maiorem longè partem bonorum operum, quibus exercentur Fideles, etiam iusti, euadere prorsus inutilem, certè nihil positiuè conferentem ad vitam æternam, quod est durum dictu, & si communiter crederetur à fidelibus; abiret in contemptum, atque inde in desuetudinem.

2. Omnes actus elicit auxilio Gratia per Christum sunt salutes; sed omnes actus honesti, etiam intrinsecè naturales, sunt ex auxilio per Christum, nec possunt elici absque illo. Ergo omnes actus honesti etiam intrinsecè naturales sunt salutes, idest, conferentes positiuè ad finem supernaturalem. Ergo Auxilia Gratia intrinsecè naturalia possunt esse conducentia positiuè in finem supernaturalem. Patet secunda consequentia, quia ad actus intrinsecè naturales non est necessarium auxilium intrinsecè supernaturale. Probatur maior. Quia omnis Gratia per Christum est positiuè salutaria, cum Christus ea solum de causa mortuus sit, vt consequamur salutem æternam, vt docet inter alios Augustinus epist. 105. col. 3. ab illis verbis. *Etenim Christus, &c.* Probatur minor ex frequenti Conciliorum, & Patrum doctrina, statuentium 1. ad omnia, & singula bona opera, semper, & vbique necessarium nobis esse Adiuutorium Dei, & Gratiam per Christum. 2. sine isto adiuutorio, & Gratia nihil boni posse hominem peragere. 3. Nihil habere de se hominem, præter mendacium, &

peccatum; ac proinde cætera omnia haberi ex Gratia Dei per Christum. 4. Eundem non esse liberum ad bonum absque Gratia per Christum; sed tantum ad malum.

3. Actus intrinsecè naturales, & elicit cum auxilio intrinsecè naturali, possunt esse proprii hominis iusti. Certum enim est hominem iustum, posse moueri ad operandum ex motiuo honesto naturali; nec indigere gratia intrinsecè supernaturali, vt ex tali motiuo operetur. Actus autem honesti, qualescumque sint, & vnde cumque proueniant, dummodo fiant ab homine iusto, euadunt positiuè salutes; Quia dignificantur, atque eleuantur per Gratiam sanctificantem in genere causæ formalis, non secus, atque eleuantur in genere causæ efficientis intellectus, aut voluntas per adiunctos sibi habitus supernaturales. Ergo auxilia Gratia intrinsecè naturalia possunt euadere positiuè salutaria, ac proinde conferentia positiuè in finem supernaturalem.

4. Facienti quod in se est, Deus non denegat Gratiam, iuxta vulgare axioma. Faciens autem, quod est in se, prout opponitur sibi facienti ex Gratia data à Deo, operatur cum auxilio intrinsecè naturali. Ergo actus elicit cum tali auxilio, & consequenter ipsum auxilium, participant conceptum dori positiuè salutis, vt pote utilis, ac positiuè conferentis ad consecutionem Gratia supernaturalis conferendæ à Deo cum infallibilitate dependenter ab opere elicit cum tali auxilio. Idem suadent promissiones illæ Evangelicæ; *Petite, & accipietis: Querite, & inuenietis: Pulsate, & aperietur vobis.* Ex quibus apparet, cumulum donorum supernaturalium expectare præuios honestos conatus Naturæ, vt homine id quærente ex se, quo indiget, suamque indigentiam precibus agnoscente, Dominus supereroget, quo abundet. Et quidem si ad petendum, quærendum, & pulsandum vtiliter, non sufficeremus ex nobis, vrgeret nos æqualis ad eos actus, & reliquos salutes necessitas Gratia non contenta intra vires Naturæ; simulque essemus destituti cõditione sine qua non, ad acceptionem, inuentionem, & ad apertionem diuinæ misericordiae, illam gratiam erogantis; vel esset admittendus processus retrogradus in infinitum actuum eiusmodi, & auxiliorum supernaturalium.

Art. 1. Resp. Actus perducentes ad aliquem finem oportet esse proportionatos fini, necnon principia actuum, actibus ipsis. Actus autem intrinsecè naturales non sunt proportionati fini intrinsecè supernaturali; nec principia intrinsecè purè naturalia, actibus intrinsecè supernaturalibus. Ergo actus perducentes ad finem intrinsecè supernaturalem oportet esse intrinsecè supernaturales, similiterque principia actuum supernaturalium intrinsecè. Ergo auxilia Gratia conducentia positiuè in finem supernaturalem, necesse est omnia esse intrinsecè supernaturalia. Quod est fundamentum D. Thomæ 1. 2. q. 109. ar. 5. & vtitur præmissis non indigentibus vltiori probatione. Sanè positus actibus non proportionatis fini, non magis sequitur finis, quàm illis non positus, seu posito quouis alio, cum disparatè se invicem habeant, quæ sunt improporcionata ex ea parte, ex qua est improporcionatio. Nec minùs clarum est, nullum actum excedere proportionem sui principij actiui; cum ex eo habeat totam suam perfectionem. Rursus supernaturalia ex eo talia dicuntur, quia euehuntur vltra proportionem rerum naturalium, quibus superadduntur, vt liquet ex quæstione præcedenti. Sunt igitur manifesta, quæ assumpta sunt omnia.

Art. 2. Confirmatur. Dispositio proxima per se requisita, & sufficiens ad finem supernaturalem, est intrinsecè supernaturalis. Siquidem inducit rationem debiti in se intrinsecè supernaturalis. Ergo eadem ratione

tione dispositio proxima ad eiusmodi dispositionem, erit intrinsecè supernaturalis, eodemque modo sub eodem argumento sit regressus per totum iustitiæ salutis progressum in ordine ad finem supernaturalem, supponendo, quod per se patet, nihil esse positivè salutis, seu conducens ad finem supernaturalem vitæ æternæ, quod non sit proxima dispositio ad aliquid ulterius salutis, usque dum deveniatur ad finem supernaturalem.

Art. 3. Confirmatur rursus. Auxilia, & opera propria status puræ naturæ, non fuissent conducentia positivè ad finem supernaturalem obtinendum. Quandoquidem nihil naturale, cum aliquo supernaturali connexionem habere potest ullam; nec vim aliquam aliquid eiusmodi inducendi, ac ponendi à parte rei. Auxilia autem, & opera intrinsecè naturalia nequaquam sunt maioris modò valoris, quàm fuissent in statu puræ naturæ. Accedit perfectionem naturalem purè physicam non posse quidquam conferre positivè; vel etiam mediatè, & remotè ad existentiam doni supernaturalis purè physici. Principium autem moraliter agendi, ipsaque moralis operatio non aliter comparantur cum præmio, & finem supernaturali, quàm comparatur principium purè physicum cum effectu purè physico.

Art. 4. Confirmatur denique. Quoniam Deus non minùs providet de mediis ad finem supernaturalem, quàm de mediis ad finem naturalem conducentibus; Quin potius Providentiæ supernaturalis est à toto genere præstantior; ac proinde habet effectus meliùs inuicem ordinatos. Providentiæ autem naturalis non adhibet media extrinsecè tantum ordinata ad suum finem, aut non valentia intrinsecè illum inferre. Ergo idem à fortiori dicendum est de mediis deferuentibus ad finem supernaturalem.

Art. 5. Hæc omnia eò tendunt, ut ostendant omnes Auctores Catholicos convenire debere in agnoscenda necessitate auxiliorum Gratiæ intrinsecè supernaturalium ad omnes, & singulos actus positivè salutares de facto, atque positivè conducentes ad finem præfixum humanæ naturæ, quandoquidem omnes consentiunt, nec dissentire possunt: Visionem Dei immediatam, quæ de facto est ultimus finis humanæ naturæ propositus, esse supernaturalem intrinsecè, & quoad substantiam, de quo dicendum est ex præfesso in quæstionibus de Deo. Porro supposito isto principio, potest multipliciter ostendi supernaturalitas intrinseca omnium auxiliorum, & actuum positivè salutarium, quia iidem Doctores Catholici conveniunt in agnoscendis quibusdam donis, & auxiliis Gratiæ intrinsecè supernaturalibus, propter testimonia Scripturæ apertè præ se ferentia eam supernaturalitatem. Sunt autem communia omnibus auxiliis, & operibus supernaturalibus eiusmodi testimonia Scripturæ. Quia prædicata, quibus vel maximè significantur dona intrinsecè supernaturalia, sunt ea, quibus dicitur aliquid superaddi humanæ naturæ, quod non sit ex ipsa, sed ex Deo; nec ex debito, sed ex Gratia, & misericordia Dei: quod non sit opus humanum, sed divinum; nec factum viribus à sufficientia, & conatibus nostris; sed virtute Altissimi, digito, & dextera Dei. Quod non obtinetur per extrinseca subsidia Creaturarum, & dependenter à sensibus; sed per internam infusionem, illustrationem, & inspirationem Spiritus Sancti. Hæc autem omnia formaliter, vel æquivalenter sunt communia omnibus, & singulis auxiliis Gratiæ positivè salutaribus, ut liquet observanti testimonia, quibus omnes Catholici probant necessitatem Gratiæ per Christum ad omnia, & quælibet opera, vel minima. Audiantur exempli gratia, quæ sunt magis conspicua, ac celebriora, Rom. 8. *Igitur non volentis, neque currentis, sed miserentis est*

Dei. Ioan. 6. Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum. 2. ad Cor. 3. Non quod sufficientes simus cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est. Ad Philipp. 2. Deus est enim, qui operatur in vobis velle, & perficere pro bona voluntate. Iacob. 2. Omne datum optimum de sursum est, descendens à Patre luminum. Clarum autem est, omnem salutariter operantem, velle, & currere, ire ad Christum, habere datum optimum, cogitare, & aut velle, aut perficere, eo sensu, quo in prædictis testimoniis eæ voces usurpantur. Ergo omnis salutariter operans habet aliquid, cui conveniunt formaliter, vel æquivalenter ea omnia prædicata, quibus donum intrinsecè supernaturale significatur in sacris literis.

Art. 6. Consonat his Concilium Arausicanum 2. can. præsertim 7. Vbi declarat hæretico falli spiritum, *Si quis per naturæ vigorem, bonum aliquod, quod ad salutem pertinet vitæ æternæ, cogitare, ut expedit, aut eligere, sine saluari, id est, Evangelicæ prædicationi consentire posse confirmat absque illuminatione, & inspiratione Spiritus Sancti. Et can. 8. Divini est muneris, cum & rectè cogitamus, & pedes nostros à falsitate, & insiditiis tenemus. Quoties enim bona agimus, Deus in nobis, atque nobiscum, ut operemur operatur. Et can. 18. Debetur merces bonis operibus si fiant, sed Gratia, qua non debetur, præcedit ut fiant. In quibus comprehenduntur, procul dubio, omnia auxilia salutaria indiscriminatum, atque ab omni opere salutari excluditur sufficientia vigoris naturæ. Agnoscuntur necessaria illuminationis, & inspiratio Spiritus Sancti; divini muneris largitas; operatio Dei in nobis, atque nobiscum; Gratia Dei non ita debita, & connaturalis homini, sicut debita, & connaturalis est merces bonis operibus. Omnibus igitur, & singulis operibus salutaribus, hoc est indiscriminatum commune, ut ad illa perficienda sit necessaria Gratia intrinsecè supernaturalis, eiusdemque prorsus rationis pro minimis, atque pro maximis*

Art. 7. Valet plurimum in eundem scopum comparatio reliquorum actuum salutarium, cum actibus Fidei, Spei, & Charitatis; quam in rem expendendum inter alia est, quod habet Concilium Trid. sess. 6. can. 3. *Si quis dixerit, sine præveniente Spiritus Sancti inspiratione, & adiutorio hominem credere, sperare, diligere, aut ponere posse sicut oportet, ut ei iustificatio gratia conferatur, anathema sit. Eodem autem profuso modo, eodemque tenore verborum, semel, atque iterum utitur eadem sess. c. 5. & 6. de Gratia necessaria ad initium iustificationis, enumerans singulos actus, ex quibus ea potest initium ducere, & cap. 10. & 11. eadem omnia definit, circa incrementum iustificationis, obleruntiam Mandatorum, omniaque opera salutaria. Eandem loquendi uniformitatem circa virtutes Theologicas, & reliquos omnes actus salutares, quoad necessitatem Gratiæ, eiusque conditionem, ac excellentiam retinuerat etiam Concilium Arausicanum 2. à can. 3. ad 7. Maximè verò 6. vbi indiscriminatum definit, *Fidem, credulitatis affectum, laborem, vigiliam, conatum, petitionem, & cetera omnia etiam cogitare, ut expedit, fieri non posse prout oportet, nisi per infusionem, & inspirationem Spiritus Sancti. Quare ad nullum actum salutarem negari potest necessaria Gratia intrinseca supernaturalis; si ea est necessaria, uti certissimè necessaria est ad actus virtutum Theologicarum. Audiendus est hac de re Augustinus de dono perseverant. c. 17. vbi cum statuisset Castitatem esse donum Dei, subdit immediatè sic. *Quod autem dixi de Castitate, hoc de Fide, hoc de Spe, de Charitate, de Perseverantia, & ne pergam per singula, hoc de omni obedientia, qua obeditur Deo, veracissimè dicitur. Enimverò, qui ad Fidem, Spem, & Charitatem agnolcunt necessariam Gratiam intrinsecè supernaturalem,***

vti necesse est omnino agnoscere, ad reliquos verò reputant sufficientem, quæ intrinsicè naturalis sit, non hoc dicunt, quod ad necessitatem Gratiæ attinet, de qua agebat Augustinus, de reliquis virtutibus, atque de Theologicis; nec eo sensu, ac modo illas dicunt dona Dei, quo istas dona Dei esse fatentur. Quare stando auctoritati, & Conciliorum, & Augustini, nullum prorsus est discrimen inter alias, atque alias virtutes, quoad punctum præsens; nec vllum suppetit effugium negantibus vniuersalem, ac vni-formem totius Gratiæ salutis supernaturalitatem.

Artic. 8. Superest duplex alia comparatio, quæ rem eandem valide firmat. Altera est cum visione beata; Altera cum Vnione Hypostatica, vtrique instituta ab Augustino, atque in præsentem scopum expressa efficaciter. Epistol. namque 105. ante medium, quoad Visionem, sic ait. *Ipsa vita eterna, quæ meritis præcedentibus redditur, tamen quia eadem merita, quibus redditur, non à nobis parata sunt per nostram sufficientiam, sed nobis facta per Gratiā, etiam ipsa Gratiā nuncupatur, non ab aliud, nisi quia gratis datur, nec ideo quia meritis non datur, sed quia data sunt merita, quibus datur.* Tota igitur ratio Gratiæ, atque adeo indebiti, & supernaturalis conueniens Visioni Dei data pro meritis, provenit ex ratione Gratiæ, indebiti, & supernaturalis conuenienti meritis, & consequenter auxilii Gratiæ, quibus ipsa sunt. Ergo repugnat Visionem Dei esse, vti suppositum est, supernaturalem quoad substantiam, quin sit eodem modo supernaturalis tota Gratiā salutis.

Art. 9. Altera comparatio de Vnione Hypostatica habetur cap. 15. de prædest. sanct. ad med. *Ea Gratiā fit ab initio fidei homo quicumque Christianus, quæ Gratiā homo ille ab initio factus est Christus.* Et rursus ad finem capitis (Viget enim multipliciter comparationem toto eo capite, & initio sequentis) *Ille facit in hominibus Principium fidei, & perfectionem in IESU, qui fecit hominem principem fidei, & perfectorem IESUM.* Quæ, vt verificentur, & in significatione propria retineantur, necesse est, Gratiā salutarem nobis in-hærentem esse indebitam naturæ nostræ, & eleuatam supra eius exigentiam, non secus ac indebita est, & superior existentia Christi, ac proinde vtramque esse æquè propriè supernaturalem, ac gratiosam quoad substantiam. Quomodo enim conueniunt in ratione Gratiæ, suntque eadem Gratiā, quorum alterum est Gratiā intrinsicè, & quoad substantiam, alterum verò non nisi denominationè, extrinsecè, ac per accidens? Fouent istam comparationem in hoc sensu non parum, verba illa Saluatoris Ioan. 6. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum.* Nec enim idoneè, & satis opportunè adiuncta, & interposita fuisset missio tractioni, & vtrique adscriberetur Patri operanti ultra terminos potestatis naturæ, nisi vtraque esset ab ea hominis nativæ potestate penitus remota intrinsicè, & per se. Eodem pertinet, quod ab Apostolo Paulo dicimur *Nona Creatura, nouum figmentum, nona conspersio ex nouitate Christi, & cum illo, atque in illo.* Hoc enim indicat clarè, omnia quæ in nos redunt ex Christo Domino, & quibus per ipsum proficimus in salutem vitæ æternæ, atque à peccati labe, & miseria liberamur, participare eandem rationem doni eleuati supra exigentiam naturæ nostræ. Teneri igitur debet, vt omnino certum, omnia auxilia conducentia positiuè in finem supernaturalem, adeoque omnia quæ de facto sunt positiuè salutaria, esse intrinsicè, & quoad substantiam supernaturalia, tum ob rationem theologicam à priori, tum ob multiplicem paritatem, & auctoritatem positam principiis apud omnes Catholicos indubitatis, de quorum singulis dicitur in loco, licet conclusio

R. P. Esparza. Curs. Theol. Tom. I.

ex iisdem principiis à nobis deducta, non sit in eodem certitudinis gradu constituta.

Art. 1. Ad 1. Negatur vllum actum vtilem possit esse posse ad vitam æternam, aut meritum eius siue de congruo, siue de condigno, cuius motuum, & finis per ipsum intentus non sit supernaturalis, id quod præter ea quæ dicta sunt, confirmatur valide ex iisdem illis principiis, quæ tanguntur in argumento. Nam in primis apud Lucam promittitur vitæ æternæ obseruantia legis naturalis, occasione Legis periti interrogantis Christum. *Quid sciendo vitam æternam possidebo?* Quod qui interrogat, ostendit se certum de fine, quem intenderet, incertum verò solum de mediis, quibus illum apponeret. Suggestitur autem obseruantia Legis à Christo Domino aiente, *Hoc fac, & viues.* Vbi sic exponitur quid faciendum sit, vt simul intimetur motuum, ex quo fiat. Ergo tam interrogatio, quam responsio innuntiat satis, si & apertè non supponunt, motuum obseruantia salutis debere esse salutem, vitam scilicet æternam. Similiter Matth. 10. & 25. & Marc. 9. exhibetur vitæ æternæ propter opera misericordiæ, non qualiæcumque, sed quæ Christum in Paupere respexissent, vt patet ex illa Christi caulali. *Esurui enim, & dedistis mihi manducare.* Et rursus, ex promissione mercedis non perdendæ propter potum aquæ, & propter hospitium, sitienti, & aduenæ administratum, non qualitercumque, sed in nomine Christi, aut Prophetæ, aut Discipuli, aut Iusti, quæ manifestè continent motuum supernaturale additum implicite, aut explicitè actioni externæ in se naturali. Nec enim ita dat Pauperi subsidium, vt simul det Christo, qui voluntate dandi nullo modo respicit Christum: Nec item respicit Christum, qui non intendit implicite, aut explicitè placere illi. Neque hoc denique intendit, qui non intendit aliquid intrinsicè supernaturale; cum Christus in rebus purè naturalibus secundum se nullatenus contineatur. Idem dicitur de dante in nomine Christi, Prophetæ, &c. Quia dare in nomine Christi, est dare propter Christum, & dare in nomine Prophetæ, est dare quia Prophetæ est, & sic de cæteris. Patet autem sub singulis illis vocibus significantibus motuum operis, contineri expressè formam supernaturalem, constituentem in ratione iusti, & discipuli, &c.

Art. 2. Neque obstat illa ibidem ant interrogatio misericordium Beatorum, *Domine quando te vidimus esurientem, & pauperem?* Aut exprobratio condemnatoria immisericordium. *Esurui enim, & non dedistis mihi.* Cum certum sit, vt expendunt Auctores contrarij, nec admirari quemquam, aut interrogare de motuo, quod intendit ipse, & cuius proinde conscius fuit, nec condemnari, quia non retulit opera misericordiæ in Christum; sed quia illa secundum se omisit. Non, inquam, hæc obstat, quia illa admiratio non est ignorantium, sed magnificentium sublimitatem præmij comparatam cum exiguitate obsequij non exhibiti immediate physice personæ Christi: Nempè ea admiratio perhibetur in Evangelio communis omnibus per misericordiam Beatis, inter quos certum est plures, etiam expressè retulisse operam in Christum, & ex eius formali amore ea præstitisse. Exprobratio autem immisericordium, licet eos non damnet, quia non retulerunt opera misericordiæ in Christum: damnat tamen, quia ea omiserunt contemptis omnibus motiuis impellentibus ad miserendum, quorum vnum, idque præcipuum est Christus.

Art. 3. De Concilio Tridentino vix opus est aliquid dicere, quandoquidem probatum est ex eodem Concilio, omnem Gratiā salutarem esse intrinsicè supernaturalem, & proinde proponere motuum

N p intrin

intrinsecè supernaturalia. Talium igitur motuorum necessitas sufficienter docetur, ubi docetur expresse, ut docetur eo loci, necessariam esse processionem actus ex Gratia per Christum: sermo namque est de Gratia non accidentaliter, & extrinsecè per Christum, aut indebita solum ratione peccati, aut respectu indiuidui determinatè sumpti, sed de ea, quæ derivatur à Christo in reliquos, sicut à vite in palmites, quæ est comparatio ipsius Concilij. Patet autem, succum derivatum à vite in palmites, esse diversæ rationis in se intrinsecè & succo, & humore derivabili aliundè, atque ab eo principio ex sua natura determinatè pendere, & non per accidens tantum.

Art. 4. Circa inconueniens de inutilitate, & contemptu virtutum moralium tria obseruanda sunt documenta valdè vtilia. Primum est iuxta communem, & obuiam Patrum, præsertim Augustini doctrinam, plures operationes externas ex se bonas, euadere steriles in ordine ad vitam æternam, ex defectu intentionis, aut non bonæ, aut non eleuatæ in Deum, pro ut oportet, & propter animum intentum rerum naturalium sollicitudine, nec erectum illustratione fidei; eique obsequentem. Alterum est, homines de bono animæ, ac vitæ æternæ sollicitos, utcumque alias idiotæ ac stiles sint, assequi facili, ac familiariter motuum reipsa supernaturalia, idque singulis actibus apponere, intendendo iustificationem, & vitam æternam, gloriam, & prælationem Dei super omnia, pro ut simpliciter proponuntur per fidem, expletionem, & promotionem propositi initio iustificationis concepti, eiusdemque iustificationis, maiorem Dei erga se dilectionem; idoneam, aut magis idoneam dispositionem ad Sacramenta, & vberiora Dei Glorificatoris dona; Imitationem Christi, & Sanctorum, Euangelicam perfectionem, quæ omnia sunt formaliter supernaturalia; & alia plura similia admodum familiaria, includunt implicitè aliquid supernaturale iuxta modum, quo communiter apprehenduntur, ac intenduntur à fidelibus. Tertium est, ne virtutes morales abeant penitus in contemptum, tametsi nullo motu supernaturali eleuentur, abundè sufficere, quod illis, etiam sic exercitis, vitentur peccata, & pœnæ æternæ, reddantur minus difficiles actus supernaturales circa eadem obiecta, pariant præmia temporalia, & æternum aliquod accidentale.

Art. 1. Ad 2. Dux distinctiones præferendæ sunt: altera Gratiæ per Christum extrinsecè, & per accidens, à Gratia per Christum intrinsecè, & per se tali: Altera operum conducentium ad beatitudinem naturalem à conducentibus ad visionem Dei immediatam. Gratia extrinsecè tantum per Christum est, quæ licet de facto distribuatur determinatis indiuiduis, dependenter à meritis Christi; danda tamen erat absolute secundum suam speciem infimam, nullis etiam existentibus Christi meritis. Intrinsecè autem per Christum dicitur, & est ea Gratia, cui ex se conuenit, dandam nullatenus fuisse Generi humano, si Christi merita illam non induxissent: Opera conducentia ad beatitudinem naturalem sunt propria status puræ Naturæ; Conducentia verò ad visionem Dei immediatam, quæ, & salutaria absolute dicimus, sunt propria Naturæ Eleuatæ, siue Innocentis, siue Reparatæ. Vtraque distinctio stabilietur à quæst. 9. maxime verò 12.

Art. 2. Supposita inde pro nunc vtriusque veritate, dicitur ad Argumentum. Omnes actus elicitos auxilio Gratiæ per Christum intrinsecè, & per se tali, esse salutares, non verò elicitos auxilio Gratiæ per Christum extrinsecè tantum, & per accidens tali. Concilia, & Patres, saltem, ut plurimum, nomine operum bonorum, tantum intelligunt opera condu-

centia ad visionem Dei immediatam, quæ est finis de facto humanæ, atque Angelicæ naturæ præfixus, atque de his rectè dicitur, fieri non posse sine gratia per Christum, etiam intrinsecè, & per se tali. Unde consequenter definiunt sub eodem sensu, nihil hominem habere de suo, & absque Gratiæ supernaturalis subsidio elicitum, nisi mendacium, & peccatum atque eodem modo esse libertatis expertem ad bonum absque Gratia; consideratis scilicet operationibus humanis solum relatè ad visionem Dei, & beatitudinem supernaturalem.

Art. 3. Ratio sic interpretandi est. Quia è re Conciliorum, & Patrum solum erat stabilire necessitatem Gratiæ ad consecutionem vitæ æternæ; qualis de facto proposita est. Quid enim opus erat differere de sufficientia, aut insufficientia humanæ Naturæ pro aliis etiam statibus, & finibus purè possibilibus, maxime dum configeretur cum Pelagio effrente nimium liberi Arbitrii vigore, solum in ordine ad eundem finem de facto propositum. Hunc fuisse vniuersique partis scopum, ex eo comprobatur aperte. Quia controuersiam ubique, & ferè vnicè agitant sacra pagina testimoniis, in qua certum est nos doceri de eo solo ultimo fine, quem Deus de facto nobis præfixit. Notum autem omnibus est; & vniuersis quantissimo indubitatum, licet essentur Propositiones ex terminis vniuersalibus conflatae, semper nihilominus eas subintelligi contractas, ac determinatas ad subiectam materiam: sic dum sermo est de Scientia Theologica, atque de aliquo eius Professore, rectè dicitur, nihil ipsum scire, neque quidquam posse dicere, aut facere absque errore, si non dirigatur, ac manuteneatur à bono Magistro, tametsi peritissimus sit rerum mathematicarum, aut documentorum ad Politicam spectantium, dummodo Theologiæ sit penitus infans.

Art. 4. Nec defunt exempla eiusmodi interpretationis, præsertim apud Augustinum; Apostolum enim dicentem, *Si tradidero Corpus meum, ita ut ardeam, Charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest*: interpretatur hoc eodem modo cap. 26. de Patientia. *Nihil prodest, intelligitur ad Regnum Cælorum obtinendum, non ad extremi Iudicii supplicium tolerabilius subeundum*. Sed illud est in rem præsentem appositissimum, quod habetur lib. de Prædest. Sancto. c. 2. Cum enim prætulisset sententiam Apostoli, *Non quia idonei sumus cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis*, qui est modus vniuersalissimus negandi, sic eam interpretatur, ac restringit ex scopo, & materia Epistolæ, *Quod ergo pertinet ad Religionem, atque Pietatem, de qua loquebatur Apostolus. Si non sumus idonei, &c. Profecto non sumus idonei credere*. Quidni ergo similem & nos interpretationem simili cum fundamento adhibeamus?

Art. 5. Accedit Augustinum eadem illa dicere de fidei necessitate, quæ obiciuntur de necessitate Gratiæ. Epist. enim 105. propius ad principium quam ad mediū: *Opera quippe bona, ait, sunt ab homine: fides autem fit in homine, sine qua illa à nullo sunt homine. Omne enim quod non est ex fide, peccatum est*. Certum verò est ex contextu, sermonem esse de fide Theologica lib. 1. ad Simplic. q. 2. *Statuit non posse quemquam bene operari, nisi per fidem perceperit Gratiā*. In præfatione ad Psalm. 21. longè à principio, sic infert: *Nemo ergo computet bona opera sua ante fidem: Vbi fides non erat, bonum opus non erat. Bonum enim opus intentione facit, intentionem fides dirigit. Non valde attendas, quid homo faciat, sed quid, cum facit, aspiciat*. Ad quæ testimonia, quibus alia sunt complura similia apud Augustinum, necesse est, Adversarios supernaturalitatis intrinsecæ totius Gratiæ posituē salutaris, adhibere interpretationem; quæ per nos adhibita est classibus

classibus testimoniorum per ipsos obiectis. Præterea ex postremis Augustini verbis colligitur id, in quo nunc immediatè verlamur; nempe Fidem requiri ad opus quodlibet bonum bonitate salutari, ratione motiui, quod sola ipsa fides proponere potest; ac proinde motuum actus salutaris necessario esse supernaturale; Nempe quod est naturale, ratio naturalis proponere potest.

Ad 3. Dignitas, & perfectio operantis, quæ non exercetur in opere, non potest dignificare opus, quia potius operans, quatenus infra dignitatem operatur, nec deducit in opus perfectionem actiuam, qua pollet, reprehensione magis videtur dignus, quam præmio. Patet autem habentem auxilia intrinsecè supernaturalia, & proinde vocatum, ut operetur ex motu supernaturali, si nihilominus eliciat actum intrinsecè naturalem, operari adæquatè infra perfectionem actiuam supernaturalem, atque contemnere motum supernaturalem, præ naturali, & consequenter non exerceri in tali opere gratiam habitualem, quæ est radix Gratiæ actualis supernaturalis, & mediante ipsa quatenus supernaturali influit in opus. Vnde patet paritatem ex comprincipio physico supernaturali, nihil conuincere: sed potius conuincere oppositum, quia si solum vniatur cum comprincipio naturali, nec illi operanti cooperetur physice, effectus non euadet perfectior physice.

Art. 1. Ad 4. Axiomatis illius; *Facienti quod in se est, Deus non denegat Gratiā*, duplex est sensus legitimus. Alter est, Facienti quod in se est, cooperando Gratiā, quam iam habet, Deus non denegat aliam deinde, & aliam Gratiā. Alter est, Conanti quantum est in se, ut laudabiliter utatur obiectorum, aliarumque causarum naturalium occurribus impellentibus ad bonum morale, Deus non denegat præuenientem Gratiā supernaturalem, vi cuius conatus alioqui futuri naturales, ac inanes, euadant intrinsecè supernaturales, ac proinde salutares. Stat nimirum Deus ad ostium, & pulsar, præueniens nos per Gratiā, qua illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum; potens, & volens omnes homines saluos fieri, atque in eum finem sese inferens causarum naturalium opportunitatibus purè passivis per Gratiā supernaturalis auxilia, quibus conatus humani prosperentur, elicit, prout oportet ad salutem: Quare Gratiā non est pedissequa ad opus naturale; sed præueniens, ut sit supernaturale, si per voluntatem non steterit nolentem obsequi nobiliori Dei illustrationi ac directioni.

Art. 2. Id verò negandum omnino est, quod in obiectione dicitur de petitione, quaestione, pullatione præueniente ad omnia dona Gratiæ supernaturalis. Nempe in testimoniis obiectis, non præmittitur petitio, uti contendebant Semipelagiani, ubertati donorum Dei, vel tanquam habita ex solis viribus Naturæ, vel tanquam conditio sine qua non ad omnia dona Dei prorsus indebita, & superantia vires, ac exigentiam Naturæ: Ipsa namque petitio facta prout oportet ad salutem, superat vigorem naturæ, & est ex Gratiā supernaturalis, ut constat ex testimoniis Arauscani, & Tridentini superius positis. Suademur ergo, ut ab oratione, & precibus ducamus initium iustificationis, & directionis animæ in beatitudinem supernaturalem, reliquorumque postea operum magis difficultium, quia petitio est actus, indigenti (qualis est vnusquisque nostrum) ex se facillimus, simulque est, quod testimonia obiectionis declarant, efficacissimus apud Deum. Ad petendum igitur, querendum, & pullandum dat sæpè Deus Gratiā purè præuenientem, idest, quæ nullum supponat nostrum meritum respectu ipsius siue mediatur, siue immediatè ille influat in nostros actus; de quo dicitur infra, & simul ostendit

R. P. Esparza Curs. Theol. Tom. I.

detur non excludi cooperationem Gratiæ respectu alicuius operis ex eo, quod homo faciat, quantum est in se, dum illud exequitur. Quinimodò nunquam hominem facere quantum est in se, seu quantum potest ex se tam elatiuè, quam effectiue, quin Gratiā ipsi coopretur. Iam processus in infinitum sistitur dante Deo Gratiā purè præuenientem ad orandum, vti dictum est.

QVÆSTIO VIII.

Vtrum necessitas Gratiæ intrinsecè supernaturalis sit communis naturæ integræ cum lapsa.

IDEVR non esse communem, propter quamplura D. Augustini testimonia, quibus videtur aperte negari naturam innocentem indigere Gratiā ad consequendam vitam æternam, & præstanda ea opera, quibus illa obtinetur. Docet namque 1. idque sæpe, & luculenter, Creaturam rationalem condi non posse, absque dilectione Dei, veritatis, & iustitiæ, aut saltem absque perfecta sufficientia ad illa, & Deum fore iniustum, si ita condere vellet hominem, aut Angelum. Docet 2. Nemini negari à Deo posse vitam æternam, & visionem beatam, si peccando non reddat se indignum tantis donis, atque oppositum, vel maxime impossibile esse cum Iustitia, & æquitate Dei. 3. Denique docet Deum futurum fuisse iniustum dum tot paruulos decedentes sine Baptismo, excludit à Regno Cœlorum; si nullum esset peccatum originale vniuersaliter afficiens genus humanum: Primi generis testimonia habentur l. 2. de lib. arbit. à c. 10. ad 20. & lib. de duab. anim. c. 3. & 4. Secundi verò, & tertij generis habentur l. 3. contra Iulian. c. 12. & l. 5. c. 11. & ferm. 4. de verb. Apost. c. 5. Atque in his quidem locis, ea principia traduntur fusius, & magis ex professo, obiter autem, atque breuiter, sed clarissime, in aliis præterea penè innumeris, quorum propterea nullum necesse est transcribere seorsim, aut expendere, quia eæ phrasæ, ac sententiæ sunt apud Augustinum obvia, ipsumque vel leuiter euoluentibus prorsus indubitata. Nihil autem ex illis tribus videtur vilo pacto coherere posse, cum necessitate auxiliorum Gratiæ intrinsecè supernaturalium respectu Naturæ Integræ, ideoque Innocentis. Quandoquidem vnusquisque absque his produci, & existere potest, quæ gratuita, & purè liberaliter sibi superadduntur, eademque, tam quoad finem, quam quoad media eisdem absque vlla iniustitia negantur, tamen nullo peccato seu personali, seu originali se reddiderit indignum. Ergo Naturæ integræ, ac Innocenti non est communis cum natura lapsa, & peccatrice necessitas auxiliorum supernaturalium Gratiæ, & potuerunt Angeli, nequon Adamus ante peccatum edere opera quælibet salutaria, atque elicere dilectionem Dei, & Iustitiæ, quæ est vinculum perfectionis, ac deum obtinere vitam æternam iis solum viribus, & auxiliis suffulti, cum quibus eorum natura esset ex se, & intrinsecè connexa, quæque proinde essent ipsis innegabilia, iuxta legem naturæ ipsis secundum se ante peccatum essentialiter conseruatam.

Art. 1. Resp. Necessitas auxiliorum Gratiæ præcipuè talis asserenda omnino est communis statui Naturæ Integræ cum lapsa, nec est vilo pacto admitendum Naturam, vel Angelicam, vel humanā, se sola,

N n 2

aut cum iis solis, quæ ad ipsam secundum se necessariò, ac inuitabiliter consequuntur, sufficere ad consecutionem vitæ æternæ consistentis in Dei visione immediata. Id quod Argumenta producta in quæst. præced. efficaciter conuincunt, utpote nihil assumendum, quod sit speciale, ac proprium naturæ lapsæ, sed ea solum, quæ sunt communia naturæ cuiuslibet creaturæ pro quouis statu non superaddente dona Dei omnino gratuita, & supernaturalia. Præterea D. Augustinus lib. 12. de Ciuit. cap. 9. docet ex professo, Angelos indiguissè Gratia Dei ad habendam bonam voluntatem, & charitatem. Vnde post medium capitis dicitur *Deus simul in eis condens naturam, & largiens Gratiam*. Deinde vrget efficaciter, & luculenter impotentiam primi hominis ante peccatum, necnon, & Angelorum, ad faciendum quidquam boni, & perseverandum in accepta iustitia, absque auxilio Gratiæ, in Enchirid. variis in locis, maximè verò c. 106. & 107. & in lib. de Corrept. & Grat. cap. 11. & 12. Atque alibi sæpius. Insistit fideliter vestigiis Magistri Fulgentius lib. 2. ad Thras. vbi cum ex ruina aliquorum concludisset, reliquos Angelos stetit per gratiam, subdit sic: *Non alia stantem Angelum à ruina potuit custodire, nisi illa, quæ lapsum hominem post ruinam potuit reparare. Vna in viroque Gratia operata est, &c.* Quod caput est, Concilium Arausicanum can. 19. clarissimis verbis definit istud dogma. *Natura humana, etiam si in illa integritate, in qua est condita, permaneret, nullo modo se ipsam Creatore suo non adiuvante seruaret. Vnde cum sine gratia Dei salutem non possit custodire, quam recepit, quomodo sine gratia Dei poterit reparare, quod perdidit.* Ob hæc igitur, & similia complura dubitare minimè licet quin ad opera salutaria, & positiuè conducentia in vitam æternam consistentem in visione Dei, sit necessaria gratia propriissimè talis, naturæ non minùs innocenti, quàm peccatrici.

Art. 2. Neque verò errorem contrarium peperit ignoratio istiusmodi testimoniorum, utpote quæ nimis frequentia sunt in sacris Scriptoribus, atque iam apud omnes vulgaria; sed magis in illum aliquos induxit difficultas concordie inter eadem testimonia, & illa alia, quæ in ratione dubitandi proposita sunt, quæque Augustinus fusiùs prosequitur, ac sæpius, & conatu vrget vehementiore propter rationem paulò post insinuandam. Et quidem ratio concordie ex eo petita, quòd auxilia subministrata naturæ innocenti, tametsi innegabilia prorsus sint eidem ante peccatum; sint nihilominus præpriissimè Gratia, vel quia ipsa conditio, & existentia naturæ rationalis, cui illa sunt deuincta, est gratiosa, atque rationi Gratiæ absolutè talis non obstat debitum ex suppositione gratiosa; vel quia Gratia apud Augustinum, & alios sacros Scriptores solum vsurpatur, prout opponitur meritis iuxta illud Pauli: *Ei qui operatur, merces non imputatur secundum gratiam*: Non verò prout opponitur connexioni physice aliorum cum aliis rebus; cum & Augustinus dum agit contra Pelagium, solis meritis vbique Gratiam opponat: vel quia Gratia Dei dicitur, quidquid virtute naturæ fieri non potest, sed sola virtute diuina, tametsi eidem naturæ ita debitum sit, ut negari à Deo minimè possit; atque ob hæc, posse eadem auxilia esse debita, & omnino innegabilia naturæ innocenti, ut prædicant testimonia rationis dubitandi, simulque verè, & propriè gratiosa, ut definiunt posteriora verè sententia testimonia.

Art. 3. Hæc, inquam, ratio concordie subsistere nequaquam potest. Minimè verò omnium quoad primum illud de gratuita creatione, quia ut notatum est quæstione prima, ex August. epist. 105. Gratia apud sacros Scriptores non vsurpatur pro ea, quæ conti-

netur in dono creationis, & per illam talis denominatur; atque Augustinus orat ibidem, ut eam Gratiæ intelligentiam auertat Deus à cordibus Fidelium. Præterea Pelagius, & alij inimici veræ Gratiæ Dei, non negabant necessitatem Gratiæ, quæ ex gratuita solum creatione talis diceretur, ac esset, quin in eiusmodi Gratiæ assertionem latebras, ac defensionem sui erroris collocabant, ut distinctè refert, & totis viribus refellit Augustinus de verb. Apost. sermon. 11. de peccat. mer. & rem. c. 18. l. de Nat. & Grat. per totum, & alibi. Vnde interpretatio testimoniorum de necessitate gratiæ, recurrens ad gratuitam Creationem, non recedit à Pelagianismo, & toto cælo recedit à constanti significatione Gratiæ, apud Concilia, & Patres.

Art. 4. Sed neque interpretatio altera de Gratia prout opposita solis meritis sustineri vllò pacto potest. Quod enim Augustinus in posterioribus contra Pelagium disputationibus, solis meritis contaponat Gratiam, non inde provenit, quod eam aut agnosceret, aut permetteret physice debitam naturæ, ut constet ex locis indicatis pro vera sententia; sed ex eo quod Pelagius, cum quo conflegebat, eam Gratiam, quam iam admittebat, licet inconsequenter, gratuitam, solis meritis, sine vera gratia præeuntibus annectebat; ut liquet inter alia, ex cap. 14. de Grat. & lib. arbit. vbi sic habetur. *Cum ergo in his conuicti fuerint, ad hoc se conuertunt, ut quocumque modo conentur ostendere Gratiam secundum merita nostra dari.* Deinde tam Concilium Arausicanum, quàm Augustinus, iisdem locis iam exhibitis, eadem voce Gratiæ, eodemque tenore verborum significant auxilia necessaria pro statu naturæ lapsæ, & naturæ innocentis; eandemque esse rem significatam, & eandem rationem Gratiæ, exprimit clarè Fulgentius ibidem. Si ergo exinaniatur semel, atque ludificetur nomen Gratiæ pro statu naturæ Innocentis, excludendo quidem merita; sed non excludendo ius infirmitatis fundatum in humanæ naturæ secundum se constitutione, & dignitate, nullum supererit argumentum pro adstruenda necessitate Gratiæ omnino indebitæ in statu naturæ lapsæ. Hæc namque necessitas solis stabilitur testimoniis, quæ nomen Gratiæ simpliciter vsurpant, eiusque sic vsurpatæ necessitatem definiunt, non aliter, ac ea testimonia, quibus ista modò interpretatio accommodatur per absurdissimam distinctionem Gratiæ debitæ, & diminutis innegabilis, à Gratia, omni ex capite indebita, hoc est gratiæ, quæ non est Gratia, ab ea, quæ est Gratia, ut opponit meritis, & Gratiæ Pelagianorum Augustinus, loco nuperrimè indicato, & alibi sæpè. Nec enim minùs est debitum, quod debetur naturæ secundum se, nec est illi negabile, etiam de potentia Dei absoluta, quàm quod est debitum meritis; ac proinde illa ratio debiti non minùs, sed fortè magis opponitur rationi Gratiæ, quàm ista posterior ratio debiti.

Art. 5. Ex his reiicitur illud etiam postremum de auxiliis debitis quidem Naturæ; sed non contentis in virtute actiua Naturæ: Quia pro ratione Gratiæ saluanda, vel reiicienda, non consideratur qualis sit causa cuiusque effectus, sed qualis sit possibilitas negandi, & qualis ratio indebiti. Vnde dum statuitur Angelis, & Adamo ante peccatum, non potuisse à Deo negari dilectionem veritatis, & Iustitiæ, aut sufficientiam ad eandem, nihil refert, quod vtralibet, seu vtraque à solo Deo effici possit, si à Deo negari non potest. Qui enim dat, quod negare non potest, non facit Gratiam, tametsi nullus alius illud idem dare possit, quod non est opus pluribus confirmare.

Art. 6. Alia igitur concordie ratio communiter adhibita ab Auctoribus probatis, testimonia, quæ adducta sunt

sunt pro vera sententia, accipit, ut sonant, pro exponendis illis aliis, ex ratione dubitandi, substruit duplicem distinctionem: Alteram auxiliorum, & actuum salutarium, ac supernaturalium, ab actibus honestis, & auxiliis purè naturalibus, nec conducentibus ad vitam æternam; Alteram debiti ex suppositione elevationis in finem supernaturalem à debito respectu naturæ secundum se; concludit deinde, priora illa testimonia de impossibilitate condendi humanam naturam absque dilectione Dei, aut certè abique sufficientia ad illam, accipienda esse, de dilectione & sufficientia naturali, ac minimè salutari, cum testimonia quæ prædicant necessitatem Gratiæ, accipienda sint de auxilio, & opere salutari. Testimonia verò secundi, & tertij generis, de innegabilitate vitæ æternæ respectu hominis innocentis, seu nondum peccatoris, concludit similiter intelligenda esse, ex suppositione legis, promissionisque diuinæ, de facto existentis, & eleuantis hominem ad finem supernaturalem; cum seclusa tali Legge, ac promissione, sit negabilis vita æterna, & visio Dei abique vlla iniustitia, Homini, nullum etiam habenti peccatum.

Art. 7. Ista concordia ratio est quidem legitima: sed nequit penitus quietare intellectum, dum non ostenditur fundamentum eorum distinctionum in D. Augustino, necnon variatæ ab eodem suppositionis, dum vniuersaliter, & sine vlla restrictione de iisdem rebus modò dicit esse innegabiles, modò dicit esse gratiosas; modò innegabiles innocenti sine iniustitia, modò sine iniustitia negabiles, & conferibiles, solum per Gratiā. Et si quidem ex hac ipsa tam manifesta oppositione dictorum rectè deducatur variatio suppositionis, quod tamen eo determinatè sensu, ac modo variata sit, id verò est, de quo desideratur fundamentum speciale ex Augustino. Desideratur verò iure optimo, & est valde necessarium: Quia propositiones Augustini in vtrāque partē, effertur sub forma vniuersalissima loquendi. Præterea circa distinctionē naturæ eleuatæ à non eleuata, quodque, ea supposita distinctione argumentatus sit Augustinus contra Pelagium, difficultatem ingerit non leuem. Nam si Augustinus argumentatus fuisset contra Pelagium supposita eleuatione gratuita naturæ ad finem supernaturalem constitutum in visione Dei, supposuisset ut certum ante certamen, quod apud aduersarium, non vtrumque esset incertum; sed pertinacissimè omnium semper negatum. Nempe Pelagius, & Pelagiani, nihil pertinacius statuebant, quàm liberum Hominis arbitrium ex sua natura esse ordinatum ad vitam æternam, & Regnum Cælorum suis meritis obtinendum independenter ab omni gratuita Dei promissione, atque eleuatione. Ne igitur Augustinus dicatur ineptus argumentator, videtur non esse coniciendus in eiusmodi suppositionem.

Art. 8. Ut igitur liquidò appareat communem illam rationem concordia esse veram, & optimè fundatam in doctrina Augustini, atque necessaria consecutione inde deductam; Obseruandum est loca præcipua Augustini pro impossibilitate condendi naturam humanam, absque sufficientia dilectionis Dei, veritatis, atque iustitiæ, & vitæ peccatorum, promi ex disputationibus eius contra Manichæos, ex libris scilicet de libero Arbitrio, & libro de duabus Animabus, quos constat contra hæresim Manichæorum fuisse conscriptos. Loca autem præcipua pro iniustitia Dei negantis vitam æternam, seu Regnum Cælorum homini innocenti, nullumque habenti peccatum, promuntur ex disputationibus contra Pelagianos, quatenus negantes peccatum originale ab Adamo in posteros deriuatum; Ex libris scilicet illis contra Iulianum, & ex illo sermone 14. In quibus solum agitur de hoc puncto.

R. P. E. Sparza. Curs. Theol. Tom. I.

Art. 9. Iam verò Manichæi, & Pelagiani tam inter se, quàm cum Augustino, ex diuersis licet fundamentis, in hoc vnum vtrumque asserendum vnamini consensu conueniebant, quod vita æterna, & summum bonum, quod est Deus, sit vltimus finis humanæ naturæ præfixus. Constat admisisse id Manichæos, cum ex Libris contra ipsos modò indicatis, tum clarissimè ex libro quarto contra Faustum Manichæi. cap. 2. & ex Libro contra Fortunatum 1. & 2. disput. versus finem, & propè initium, & ex omnibus ferè reliquis opusculis contra eisdem Pelagianos idipsum admisisse tam est notum, quàm est nota eorū hæresis, tribuens libero Arbitrio vires ex se sufficientes & ordinatas tanquam ad vltimum suum finem ad vitam æternam, fruitionem Dei, regnumque Cælorum obtinendum independenter à vera Dei Gratia. Vtrique igitur inter se, & cum Augustino conueniebant, quoad hoc punctum.

Art. 10. Sed communis dogmatis diuersum ex eo erat fundamentū, quia Manichæi comminiscabantur commixtionem à Deo factam duplicis animæ, alterius naturæ, siue, ut dicitur in Scholis, intrinsecæ, ac essentialiter bonæ, alterius similiter malæ: ex quibus bonam dicebant particulam Deitatis, malam particulam ignis, & fumi, atque ex istius prædominio, & coactione manare omnia hominum mala, atque peccata, à quibus, & à permixtione animæ ex se malæ, cum purgata, ac liberata foret pars illa ex se bona, tunc verò eam ad Deum remigrare, & summi boni compotem fieri: Quæ omnia referuntur ab Augustino in libris citatis contra Manichæos, præsertim in illo contra Fortunatum 16. At Pelagiani ideo idipsum asseriebant, quia liberum Hominis arbitrium factum est à Deo ipsius Dei ita capax, ut ex sufficientia sua ordinatum sit ad eiusdem possessionem. Augustinus autem idem dogma adstruebat ex gratia, & promissione Dei hominem iuuantis, & ordinantis gratuito ad eum finem. Quæ duo liquet ex locis citatis pro vera sententia, exque omnibus Augustini contra Pelagianos disputationibus, quoad necessitatem Gratiæ. Omnium enim scopus hic est, ut Augustinus probet non nisi ex Gratia Dei vitam æternam consequibilem esse ab homine, quam sine gratia consequibilem dicebat Pelagius. Manifestum verò est finem, non consequibilem absque adiutorio gratioso, non nisi gratuito proponi, & ex gratuita solum oblatione deberi posse.

Art. 11. Itaque in controuersia tam cum Manichæis de origine mali, quàm cum Pelagianis de peccato Originali, supponit iure suo Augustinus, id in quo cum vtriusque ipse conueniebat circa vltimum finem Hominis, quatenus ea suppositio erat sibi necessaria, & sufficiens ad convincendos utrosque, simulque eodem iure præscindit ab iis, in quibus ab vtriusque dissidebat, quatenus expressio dissensionis, & propriæ sententiæ comprobatio necessaria minimè erat ad victoriam in suscepta controuersia. Quæ duo omnis idoneus, & exactus disputator, semper, & vbique obseruat diligenter. Necessarium autem erat, & sufficiens supponere vltimum finem hominis, aut secundum se totum, aut secundum partem sui præcipuam, esse vitam æternam, & summi boni possessionem, siue id proueniret ex natura rei, siue ex gratuita Dei eleuatione.

Art. 12. Erat quidem sufficiens, quia sapiens, optimus, & omnipotens Gubernator æquit vlli innocenti, nullisque suis malis meritis impediendi, negare aut media necessaria ad suum finem consequendum, aut ipsius finis immediatam consecutionem, si media negauerit. Quod principium multis, magnisque argumentis demonstrabile est, demonstraturque luculenter ab Augustino in iis ipsis locis, in

Na 3

quo

quorum interpretatione versamur. Perstat verò æquè immobile, vt patet, siue ex natura rei, siue ex gratuita elevatione, & promissione, sit vnique constitutus talis finis. Supposito igitur ex consensu Manichæorum & Pelagianorum absque expressione rationum differentialium non necessariarum, vt sit inter Antagonistas impigros, & mutuo peritos principiorum alterius, vltimum finem hominis esse vitam æternam, & summi boni possessionem; optimè, ac insuperabiliter colligitur, tum contra Manichæos, hominem condi non potuisse cum permixtione animæ naturæ malæ, cogentis ad actus malos, & absque sufficientia ad dilectionem Dei, iustitiæ, & veritatis, sine qua vitari non possunt peccata auerterentia ab eo fine: tum contra Pelagianos, homini innocenti, atque adeo paruulis decedentibus ante vsum rationis, si carent peccato originali, negari non posse vitam æternam, regnumque Cælorum. Ergo ea suppositio, eo quo dixi modo facta, erat vtrobique sufficiens ad intentum.

Art. 13. Eadem autem erat prorsus necessaria, quia vnique negantur absque vlla violentia, & iniustæ gubernationis labe, quæ neque sunt eius finis, neque ad eius finem vlllo pacto pertinent. Quorum nimirum appetitus, neque inest per se determinatus, absolutus, & efficax; neque actiuitas potentia iisdem proportionata esse potest, cum vnaquæque potentia actiua sit propter operationem, ideoque operatio non possit esse aliena à fine potentia, saltem omnis, aut præcipua.

Art. 14. Eodem modo, quo hic discursus concludit, Augustinum supposuisse ordinationem hominis in vitam æternam, & adeptionem summi boni, siue naturalem, siue gratuitam; id est, cum præcisione ab vtraque ista eius finis conditione. Eodem, inquam, modo ostendi facile potest in assertionem directam aduersus Manichæos de impossibilitate condendi hominem absque sufficientia ad dilectionem Dei, veritatis, atque iustitiæ, præscindere Augustinum à dilectione naturali, & supernaturali, quia ad excludendam commixtionem animæ naturæ malæ, & necessitatem coactiuam ad peccata ex ea prouenientem, tam erat idonea impossibilitas negandi homini in sua conditione dilectionem naturalem, quam supernaturalem. Vtrilibet enim est impossibilis essentialiter cum affectu peccaminoso auerterente à Deo, & excludente eum, vt vltimum finem: ideoque, & sufficientia plena, atque perfecta ad vtrilibet eiusmodi dilectionem erat essentialiter impossibilis cum qualibet necessitate, & commixtione cogente ad eiusmodi peccata. Erat igitur extra scopum, & rem Augustini, dum agebat contra Manichæos, vt assereret, aut probaret impossibilitatem condendi hominem absque dilectione illa bona determinatè, vt supernaturali.

Art. 15. In disputationibus autem contra Pelagianos, quia agebatur de re longè diuersa, de sufficientia scilicet liberi arbitrii ad obtinendam vitam æternam propositam homini, promissam, ac præceptam in sacris literis; opus iam fuit, vt loqueretur de dilectione Dei, & aliis actibus determinatè, vt salutaribus, adeoque, vt nos contendimus, supernaturalibus. Vnde etiam cum eisdem agens, docet consequenter, nullum peccatum vitari posse absque dilectione, & delectatione data per Spiritum sanctum, & habita per gratiam. Quia agit de vitæ salutari, & positivè conducenti ad eum finem supernaturalem. Aliàs enim, etiam per vnum peccatum potest vitari aliud peccatum.

Art. 16. Satis iam ex his apparet, quam sit legitima ratio interpretandi, & inuicem componendi testimonia veræ sententiæ, & rationes dubitandi.

Dicendum namque est, Augustinum, dum asserit impossibilitatem condendi hominem absque dilectione Dei, aut saltem absque sufficientia ad illam, loqui de dilectione, præscindendo à naturali, & supernaturali: solumque velle deberi homini vires ad vitanda peccata, & conservandam innocentiam. Dum verò rursus docet, Deum fore iniustum, si homini innocenti, atque adeo paruulis non infectis peccato originali negaret vitam æternam, Regnumque Cælorum, loqui supposita ordinatione hominis ad eum finem vltimum, non ea connaturali determinatè, quæ admitteretur à Pelagianis; aut omninò gratiosa, & purè liberali, quæ ab iisdem reiciebatur, sed vtrilibet indeterminatè. Denique dum adstruit necessitatem gratiæ ad opera quælibet bona, loqui de opere bono conducente positivè ad vitam æternam consistentem in visione Dei. Quo omnia sibi facillè consonant, & tolluntur omnes scrupuli moti superius aduersus communem Scholasticorum concordiam rationem, omnesque rationes dubitandi iam initio propositæ.

Art. 17. Hic interpretandi modus per præcisionem à dogmatibus, & principiis non necessariis ad dirimendam controuersiam susceptam, ideo est amplectendus fidentius, quia est sæpè usurpatus ab eodem Augustino pro exponendo similiter seipso, vt videre licet in Epist. 28. ab illis verbis: *Hæc tunc dixi. Sed videndus omninò est in re omninò simili, & partim eadem cum ea, de qua modò agitur, lib. 1. retractat. cap. 9. & semel, atque iterum lib. de dono perseverant. cap. 11. ab illis verbis: Et poteram si cut feci, quodlibet horum verum esset, quæ non definitè interponebam. Et cap. 12. ab illis. Contra quos mea dirigebatur intentio, sic mihi visi sunt refellendi, vt sine pena esset peccati originalis in paruulis, &c. Et iterum ab illis: Secundum vtrumque sensum hoc defendere malui, & secundum nostrum scilicet, &c. Denique l. 1. Operis imperfecti fol. 37. & lib. 2. fol. 2. 8. & 245. vt occurreret Iuliano obiciendi suam ipsius Augustini doctrinam contra Manichæos, vt nobis obicitur in præfati, instituit distinctionem peccati, cuius nullum vestigium erat, vel in illa contra Manichæos disputatione, vel in posterioribus specie tenus contrariis aduersus Pelagianos documentis, quousque postea suæ doctrinæ inconsequentia peteretur.*

Art. 18. Non igitur mirandum est, aut argè ferendum, si & nos, tum in re præfati, tum aliquoties in progressu ex imitatione eiusdem Augustini, & cum fundamento in scopo, & intentione eiusdem, aliquas similes distinctiones inuehamus, cum necessitas postulat, & ratio consequentiæ in ipso Augustino. Quæ verò maior necessitas, quam quæ iniicitur in præfati per prædicata contradictoria, de re sub iisdem vocibus contenta, qualia sunt esse innegabile, & debitum ex iustitia. Atque ex alia parte non posse haberi nisi ex gratia. Ideoque & indebitum, & negabile esse: Quod si loca præcipua, in quibus illa vtriusque generis principia tractantur ex professo, legitima concordiam ratione neuntur ex dictis, vt clarissimè apparet legitime nequi; Dubitandum non est, alia similiter dicta cursim tantum, ac obiter, vbi cumque tandem reperiantur, in eundem illa sensum accipienda esse.

QVÆSTIO IX.

Vtrum Natura Lapsa sit debilior, quàm foret Pura?

IDETUR non esse. 1. Quia communis Theologorum sententia est, non aliter differre hominem lapsum, à puro, quàm spoliatum à nudo; quod perinde est, atque vires Lapsi, & Puri hominis esse easdem; solumque eas amissas esse per peccatum, quæ per Gratiâ superadditæ fuerant. Quod colligitur ex Dion. 4. de diu. nom. aiente naturalia mansisse integra post peccatum tum in homine, tum etiam in Damone. Ex quo id ipsum desumpsit D. Thom. 1. p. q. 95. a. 1. qui præterea probat ibid. q. 85. a. 1. ad 2. Subiectionem appetitus respectu rationis; & huius respectu Dei, non esse Homini connaturalem, quia non permansit post peccatum.

2. Manentibus iisdem causis, manent iidem effectus; sed post hominis lapsum manent eadem causæ, quæ forent in statu naturæ puræ. Manent enim eadem primæ substantiæ, ex quibus mediâtè, vel immediâtè cætera omnia naturalia proficiscuntur necessariò; Igitur natura non est debilior post lapsum, quàm esset ante in pura natura.

3. Adamo retinente innocentiam, nec ipse, nec eius posterii fuissent melioris conditionis, quoad naturalia, quàm in pura natura. Ergo nec sunt deterioris, quia peccauit. Patet antecedens. Quia puræ naturæ nihil defuisset perfectionis sibi connaturalis. Consequentiam suadet iusta æquitatis ratio constituens paria commodi, & incommodi momenta ex innocentia, & peccato.

4. In pura natura peccatum primi Hominis non emanasset in posteros, nec eis quidquam nocuisset. Ergo nec de facto emanauit quoad naturalia, quæ scilicet sunt vtrique statui communia. Patet antecedens; quia est iuxta æquitatem naturalem lex à Deo constituta, ut filius non portet iniquitatem Patris sui, ex 18. Ezech. & Quia cum peccatum Patris non auferat à Filio naturam hominis, nec etiam potest auferre iura fundata in ipsa natura.

5. Paruuli decedentes cum peccato originali fructuantur iuxta communem sententiam, felicitate naturali, & sempiterna, perinde omnino atque fruerentur in pura natura, qui decederent absque vilo peccato. Ergo etiam adulti dum sunt in via, potiuntur omni bono naturali, habentque omnem sufficientiam, quæ adesset in statu puræ naturæ. Patet consequentia, quia peccatum originale non potest nocere plus in via, quàm in termino.

6. Ea respectu cuiusque substantiæ dicuntur connaturalia, sine quibus naturaliter & citra miraculum existere non potest. Non autem desunt ratione peccati miracula punitiua. Omnia ergo bona connaturalia perseverant, non obstante peccato.

7. Eadem prorsus ratione debentur naturæ humanæ omnia, & singula bona sibi connaturalia; hoc est omnia, quæ forent in statu puræ Naturæ. Sunt autem aliqua, quæ ratione peccati amitti non potuerunt; nec habentur de facto per Gratiâ superadditam creationi, ut videre, audire, ambulare. Ergo nulla sunt bona connaturalia negabilia ratione peccati, aut quæ propter ipsum de facto amissa sint, & restituta per Gratiâ.

8. Quæ sunt extra hominem siue fauentia ipsi, siue nocentia, eodem modo fluunt, & peragunt cur-

sus suos, iuxta naturam vnumquodque suam, pro illo naturæ lapsæ præsentis statu, quo peragerent, & fluere in statu puræ naturæ. Quæ autem sunt in homine, & intra hominem, naturaliter dependent ab exterioribus, varianturque necessariò iuxta eorum varietatem, & non aliter, exceptis actibus liberis. Ergo actus primus præcedens exercitium libertatis in actu secundo est æquè bene constitutus in statu naturæ lapsæ, ac puræ.

Art. 1. Resp. Bona vnicuique naturalia sunt in duplici genere; Aliqua namque sunt, quæ proueniunt ex determinata exigentia causarum naturalium, & vique aded sunt singulis entitatibus determinatè debita, ut citra miraculum negari non possint. Eiusmodi bona sunt, ex. gr. respectu grauium, motus deorsum, respectu leuium, motus sursum. Alia verò bona sunt tantum indeterminatè debita, & proueniunt ab indeterminata causarum naturalium exigentia, ut cum eadem leuia, & grauia nequeunt ascendere per lineam rectam; possunt verò descendere, aut ascendere per plures lineas obliquas prorsus æquales, & æquè commodas ad ascensum, & descensum. Cuiusmodi euentus frequenter occurrunt, ex diuersis causis in motu locali, & circūuolutione assua rerum naturalium. Pertinet verò tunc determinatio ad Deum, Angelos, vel Dæmones; quia agens irrationale non potest ex se determinari, quando est conflictum inter effectus ac terminos æquales inter se. Ad determinationem porro motionum huiusmodi localium, consequitur sæpe longa catena commodorum & incommodorum, & diuersitatis affectionum in homine iuxta diuersitatem determinationis, & applicationis vniuersiusque causæ, ad vnumquodque passum. Hic est fons Gratiarum, quas Deus facere potest, quatenus est Auctor naturæ. Certum nimirum est, Deum præcisè, ut auctorem naturalem posse plura disponere gratiosè in fauorem alicuius, quin patret miracula. Nec enim toties à Deo miracula poscimus, quoties ab ipso poscimus Sanitatem, Serenitatem, & alia eiusmodi quamplura. Nec tamen potest Deus annuere his precibus absque miraculis, si non habuit in potestate determinationem aliquarum causarum naturalium ex se indifferentium, ut iis, vel illis subiectis, sic vel aliter applicentur.

Art. 2. Dicendum iam est naturam lapsam esse omnino æqualem puræ, quoad ea omnia bona, quæ proueniunt ab exigentia causarum naturalium ex se omnino determinata; Id quod efficaciter conuincunt rationes dubitandi, quæ præmissæ sunt. Cæterum quoad bona naturalia, quæ pendunt ex indeterminata, quantum est ex se, causarum naturalium exigentia, & à libera earundem determinatione pertinente ad Deum, natura lapsa est deterioris conditionis, quàm foret pura; ideoque absolute illa est debilior, quàm ista foret. Ratio est, quia dum Deus denixit voluntati Adami Dona Gratiæ supernaturalis, respectu posterorum, procul dubio deuinxit eidem omnia dona gratiosè, & liberaliter conferibilia iisdem intra ordinem naturæ. Qui enim fecit hereditarium cumulum Gratiarum maiorum, & sublimiorum, credi rationabiliter non potest, non etiam fecisse hereditarium dependenter ab eadem primi parentis voluntate, cumulum minorum, ac inferiorum Gratiarum contentarum intra ordinem naturæ. Quapropter amissis donis supernaturalibus ratione peccati, amissa simul sunt bona etiam naturalia, conferibilia naturaliter, sed & negabilia absque miraculo. At pro statu naturæ puræ Deus prouideret singulis, iuxta naturam suam beneficam, nullo existente impedimento vniuersali beneficentiæ diuinæ, ratione peccati originalis, quod pro eo statu est impossibile. Contulisset ergo singulis plus minus de eiusmodi bonis.

nis, iuxta maiorem, aut minorem cuiusque probitatem aut improbitatem, nec denegatio eorum serperet vniuersaliter per omnes, aut pro omnibus opportunitatibus. Ob hanc igitur rationem natura lapsa est absolute debiliior, quam foret pura, propter diminutionem bonorum pendentium à causis naturalibus intrinsicè indifferentibus, quantum est ex se, quam natura pura nequaquam pateretur; quia pro eo statu non potuisset intercedere pactum, quale de facto intercessit cum primo homine.

Art. 3. Et quidem aliquam debilitatem maiorem virium inesse, quocumque demum modo id explicetur, quam foret in natura pura, tria quædam efficaciter persuadent. Primum est, hominem ratione peccati originalis inductum esse in Dæmonis seruitutem, eiusque assidue tentandi potestati, & vsui subiectum existere. Alterum est, homini lapsa deesse inter alia, si non adiueretur per Gratiam, potestatem moralem seruandi totam legem naturalem. Tertium, sic hominem esse spoliatum gratuitis ratione peccati, ut simul vulneratus sit in naturalibus, iuxta communem intelligentiam Parabolæ, quæ habetur Lucæ 10. Quæ tria Principia, ne quidem ab Auctoribus rationum dubitandi negantur, nec negari vlllo pacto possunt, propter obuias, & manifestas Auctoritates sacras, quibus stabiliuntur. Nihil autem ex illis tribus adfuisse homini in statu naturæ puræ. Non primum, quia nulla fuisset iusta causa subdendi Dæmoni, & eius tentationi hominem innocentem; eiusque conditionem reddendi vsque adeo deteriore, propter solum peccatum, & inde contractam iniquitatem alterius. Non secundum; quia, ut liquet ex quæst. 3. Homini innocenti debetur ex natura rei sufficientia, non solum physica; sed etiam moralis, ad seruandam totam legem naturalem, & ad obtinendum suum vltimum finem naturalem. Non tertium, quia natura pura, non solum spolianda non foret bonis sibi connaturalibus, verum neque vulneranda in illis vlla ex parte; cum eo ipso pura futura non foret, idest, nihil magis, nihilque minus habens, quam ipsa ferat ex se; & spectata benefica conditione creatoris sui. Negari igitur non potest, quin natura lapsa, sit ratione lapsus aliquatenus debiliior, quam foret pura.

Ad 1. Comparatio spoliati cum nudo congruit naturæ lapsæ, & puræ; quoad bona deuincta exigentiæ determinatæ, cum ipsius naturæ humanæ, tum cæterarum causarum naturalium. Hæc nimirum sunt, quæ adhærent tanquam vestes permanentes, & vni-formiter, cum cætera varientur ex natura ipsa causarum. D. Dionysius procul dubio est intelligendus de iisdem solis bonis, quandoquidem in sua assertionem complectitur statum Dæmonis, qui est status æternæ damnationis, quæ priuat omni gratioso causarum naturalium occursum, & multis proinde bonis naturaliter absolute possibilibus; & relinquit voluntatem propè infinite debiliorem, quam foret in statu naturæ puræ. D. Thomas rectè infert subiectionem appetitus, & rationis non esse connaturalem, ex eo, quod amissa sit per peccatum. Quia qui existimant illam esse naturalem, putant eandem esse proprietatem necessariò consequentem ex natura hominis secundum se, ad eum modum, quo ad eandem consequitur subiectio potentia loco motuæ aliarum potentiarum exteriorum; quæ subiectio non inest homini ex causarum naturalium exigentiâ indeterminata. Nihil igitur ibi habetur aduersus debilitatem naturæ lapsæ fundatam in defectu bonorum pendentium ab actiuitate, & exigentiâ indeterminata causarum naturalium.

Ad 2. Manentibus iisdem causis cum eadem determinatione, & applicatione ad agendum, manent iidem effectus; non tamén ea variata. Ostensum au-

tem est, applicationem, & determinationem causarum naturalium esse diuersam, minusque favorabilem, quoad aliquos effectus pro statu naturæ lapsæ, quam foret pro statu naturæ puræ.

Ad 3. Negatur, Adamo retinente innocentiam, non fuisse futuros melioris conditionis, tam ipsum, quam eius posteros etiam quoad naturalia, quam forent in pura natura. Quia in statu puræ naturæ, non fuisset initum pactum à Deo, de determinandis fauorabiliter omnibus, & singulis causis naturalibus, quoties essent ex se indifferentes ad euentus magis, & minus prosperos, aut ad prosperos, & impropros respectu hominis. Quod tamen pactum de facto intercessit, ut dictum est. Præterea elenatio hominis in finem supernaturalem, cum tot aliis dotibus ei annexis compensationem faceret plusquam æqualem contingentia amittendi aliqua bona ad futura in statu puræ naturæ. Atque hinc patet etiam ad quartum. Quia superadditis tot gratuitis, non est contra æquitatem rationis naturalis, ut filius portet iniquitatem Patris sui, quoad omnia gratuita siue naturalia, siue supernaturalia; utpote quæ deficere possunt, manente natura hominis, nec non & iis, quæ ad eandem naturam omnino determinatè, & necessariò consequuntur.

Art. 1. Ad 5. Æterna paruulorum decedentium sine Baptismo conditio, & status, res est valde obscura, & incerta, fatente Augustino l. 5. contra Iul. c. 8. se non posse definire, quæ, qualis, & quanta futura sit eorum damnatio. Cæterum eos damnari, in eadem ista confessione tanquam certissimum supponit, & meritò, propter multa Scripturæ testimonia, quæ ipse vrget variis in locis contra Pelagianos; & ex eo Bellarminus, aliis præterea efficacibus probationibus superadditis tom. 4. contr. 2. l. 6. c. 2. Damnari, inquam, non solum, quia carent visione Dei, sed etiam quia non consequuntur beatitudinem naturalem in suo genere perfectam, & adæquatam, collocati in loco subterraneo, seu inferno, & destituti dispositione ad cognitionem naturalem perfectam Dei, & cæterarum rerum, & puncti dolore licet admodum miti de ista sua sorte; atque de eius perennitate. Quod ut minimum concedatur necesse est vrgentissimis eam in rem auctoritatibus, quas dictum est à Bellarmino cumulari. Quare ex hoc capite, vsque adeo non subruitur maior debilitas naturæ lapsæ viatricis, ut potius quammaximè roboretur.

Art. 2. Neque mirum videri cuiquam debet, quod dicitur, de sorte decedentium sine Baptismo, & sine peccato personali. Quia ius ad beatitudinem naturalem fundatum in dignitate humanæ naturæ secundum se, non est ita absolutum, ut non sit capax exceptionis, proindeque aliquatenus conditionatum, & contingentia expositum, quandoquidem per se loquendo, conuenit homini ex sua natura, ut perueniat ad vsum rationis, & libertate tunc potiatur merendi beatitudinem, eamque amittendi, ac incidendi in magnam, & vndequaque cumulatam miseriam. Quare illi, qui decedit ante vsum rationis, nullo sibi quæsito fauore supernaturali, rationabiliter detrahatur de beatitudine naturali quantum interest contingentia eam commutandi cum magna illa, & summa miseria. Quò accedit istam contingentiam esse de facto maiorem, & prouocantem in deterius, propter imbecillitatem inductam per peccatum originale, ut expositum est. Neque iniustum esse, ut existenti meliore conditione primi hominis hereditaria respectu nostri, si ipse voluisset, quoad operationes etiam naturales, ratione doni integritatis naturæ, & pacti initi, quoad naturalia gratuita, sit etiam aliquatenus deterior nostra conditio, quam foret in pura natura, ratione peccati ab eodem primo parente commissi, idem

idemque peccatum transmittatur ad posteros, adiuncta priuatione aliquorum bonorum absolute possibilium intra limites naturæ tam in via, quam in termino; tamen in pura natura, nulla eiusmodi transmissio futura fuisset. Quia videlicet dependenter ab innocentia conseruatione habituri similiter eramus virum, bonorumque naturalium feliciorum utrobique statum.

Ad 6. Iam dictum est aliqua esse bona naturaliter possibilia, quibus priuari quisque possit absque miraculo: quare punitio peccati per priuationem aliquorum bonorum connaturalium, non est ex suo conceptu miraculosa, sed talis, ut citra omne miraculum possit induci per peccatum.

Ad 7. Iam constitit, non eadem prorsus ratione deberi naturæ humanæ omnia, & singula bona sibi conferibilia naturaliter, sed aliqua esse, quibus citra miraculum destitui non potest; alia quibus potest citra miraculum priuari. Atque hæc posteriora posse negari ratione peccati non solum personalis, sed etiam originalis.

Ad 8. Dicitur similiter. Quæ sunt extra hominem, siue fauentia ipsi, siue nocentia, eodem modo necessarii fluere semper, quoad aliquos effectus; non vero quoad omnes; & induta varietate quoad istos ratione peccati, posse inde subsequi intra ipsum hominem, variationem debilioris dispositionis ad bonum. Deinde intra ipsum hominem est tantus, & tam assiduus fluxus, & refluxus humorum, & spirituum vitalium gerentium in se phantasmata commotiuæ appetitus sensitiui, & inde rationis, ut facile, & frequenter eueniant indeterminaciones illæ superius descriptæ motionum localium versus hanc, vel illam partem: ex determinatione quarum facta à Dæmone, per potestatem, quam habet ad tentandum ratione peccati, potest multipliciter induci debilitas non parua in voluntate respectu boni honesti.

QVÆSTIO X.

Vtrum repugnet Status Naturæ puræ, quoad concupiscentiam non subiectam Rationi?

IDEATUR repugnare. 1. Quia laudabile est repugnare concupiscentiæ. Non est autem laudabile, resistere bono, & motionibus à Deo datis. Ergo concupiscentia, & eius motus non sunt à Deo; sed proueniunt ex peccato. Ergo renugnat, ut insint naturæ puræ, & nondum maculatæ peccato.

2. Pudicitia est bona, eademque est contraria concupiscentiæ, & data homini, ut pugnet cum illa. Bonum autem non est contrarium bono, nec Deus dat aliqua sua dona, ut pugnemus cum aliis suis donis; sed ex solo peccato esse potest pugna aduersus dona Dei. Ergo repugnat, ut concupiscentia insint ante peccatum.

3. Concupiscentia est materia pudoris, & erubescentiæ, ut patet ex subuentione foliorum à primis hominibus quæsitæ. Quæ autem bona sunt, & existunt auctore Deo, non possunt esse materia erubescentiæ, sed solum peccatum; & quæ à peccato procedunt, talis materia esse possunt.

4. Motus concupiscentiæ sunt desideria peccatorum. Desideria autem peccatorum, & id vnde ipsa necessariò proueniunt, sunt mala, nec habent auctorem Deum, tamen illis resistatur; Ergo solum ab homine peccante prouenire possunt.

5. Contra naturalem, & iustum rerum ordinem est, ut pars inferior non subsit superiori, hoc est, concupiscentia rationi rectæ, idque ad nutum, quod solum præstare potest donum integritatis, auferens essentia liter puritatem naturæ, quoad concupiscentiam non subiectam rationi. Malum autem est, quod est contra rectum ordinem rerum, nec potest Auctorem habere Deum, qui non nisi ordinatissimè facere quidquam potest.

Adde omnia quæ in istis quinque Argumentis assumuntur, frequenter, & expresse doceri ab Augustino, & luculenter comprobari l. 4. 5. & 6. contra Iulianum l. 1. & 2. Operis imperfecti. Libris duob. de peccato originali, & totidem aliis de Nuptiis, & Concup. & alibi, ut necesse minimè sit loca singula notare. Ex quibus locis arguitur præterea.

6. Quia Augustinus probat in illis existentiam peccati originalis ex propagatione concupiscentiæ ab Adamo in omnes eius Posteros. Quare admissa possibilitate concupiscentiæ, & motuum eius in homine innocenti, euanescent præcipua, & ferè vnica peccati originalis probatio apud Augustinum, qui scilicet semper opponit aduersus Pelagianos negantes peccatum originale tot, & tam magna mala, quæ modò recensita sunt concupiscentiæ connexa, non nisi à peccatrice voluntate induci potuisse.

7. Repugnat hominem condi absque subiectione rationis ad Deum, siquidem repugnat eundem condi absque dilectione Dei, veritatis, & iustitiæ, ut liquet ex testimoniis adductis quæst. 8. in ratione dubitandi. Quæ dilectio continet in se subiectionem rationis ad Deum; Subiectio autem rationis ad Deum est causa subiectionis concupiscentiæ ad rationem, ut docet ex eod. Augustino D. Th. 1. p. q. 95. a. 1. Ergo repugnat hominem condi absque subiectione appetitus ad rationem.

Art. 1. Resp. Status puræ naturæ in conceptu suo adequato includit duo. Primum, defectum ordinationis ad vltimum finem supernaturalem constitutum in visione Dei immediata; & consequenter defectum donorum omnium supernaturalium, quibus homo perducit in eum finem. Deinde includit defectum subordinationis perfectæ in appetitu inferiori, seu concupiscentia respectu rationis. Examen possibilitatis condendi hominem absque ordinatione ad visionem Dei immediatam, iam iterum reiectum est ad quæstiones de Deo, ut ad proprium locum, & Argumenta aduersus eam possibilitatem sunt faciliora soluta, quam quæ proposita sunt aduersus possibilitatem condendi hominem absque subiectione concupiscentiæ ad rationem. Hæc enim argumenta sunt apparentiæ maioris; sed soliditatem nihilominus nec ipsam vllam habent. Manifestum namque est, ut dicit D. Th. loco nuper citato, quod subiectio corporis ad animam, & inferiorum virum ad Rationem, non erat naturalis. Alioquin post peccatum mansisset: cum etiam in Demonibus data naturalia post peccatum permanserint, ut Dionysius dicit 4. c. de diu. nom. Nempe si necesse fuisset hominem condi cum subiectione appetitus, & concupiscentiæ ad Rationem, necesse utique id fuisset necessitate fundata in nativâ conditione, & existentia intrinsecè determinata Rationis superioris, & concupiscentiæ, & appetitus inferioris. Dictum vero est, quæst. præced. quæ tali necessitate conseruata sunt vniuersi cuiusque naturæ, non amitti per peccatum. Cum igitur experientia constet, & ex multis locis scripturæ, eiusmodi subiectionem amissam esse per peccatum, clarè concluditur, talem subiectionem non esse homini debitam ex natura rei, sed gratuitam, & supernaturalem. Atque adeo creati illum, atque conseruari potuisse absque eo dono subiectionis concupiscentiæ.

Art. 2.

Art. 2. Confirmatur, quia homo suæ naturæ relictus bona aeterna impellentia ad operationes honestas cognoscit valde imperfectè, tanquam absentia, & per species alienas representata; Bona verò delectabilia, & temporalia stimulantia concupiscentiam, cognoscit immediatè, & perfectè per species proprias tanquam præsentia, & præsentia protinus viui accommodata. Quare ratio superior nisi adiuuatur à Deo per supernaturale aliquod Adiutorium, non potest sibi perfectè subicere concupiscentiam, nec facere, vt non præueniatur per eius motus, & assultus ante deliberationem, atque consultationem circa eligenda; Neque per tales motus pertinaciter vexetur inuita; in quo consistit concupiscentiam esse solutam, nec obedientem rationi, sicut obediens, & subiecta fuit de facto ante peccatum ratione doni supernaturalis gratiosè superadditi, quod communiter dicitur donum integritatis. Et ob eius collationem dicitur Ecclesiastici 7. Deus, fecisse hominem rectum. Vt interpretatur D. Thomas cum Augustino, & aliis Sanctis Patribus communiter. Pertinet nimirum ad rectitudinem hominis, vt ratio superior perfectè dominetur potentiis omnibus inferioribus; sicut pertinet ad oppositam declinaturam, quod appetitus inferior possit impetu suo præoccupare Rationem, eamque pertrahere, ac diuertere ad considerationem bonorum temporalium, atque ad eadem inclinare appetitione sensuali.

Art. 3. Nec tamen, propter vim eiusmodi concessam concupiscentiæ aduersus Rationem ante peccatum, dici posset Deus iniuste agere. Quia vt dicit Augustinus. c. 11. de dono perseu. *Quamuis ignorantia, & difficultas* (loquitur de difficultate orta ex concupiscentia) *etiam si essent hominis primordia naturalia, nec sic culpandus Deus, sed laudandus esset. Quod ipsum docet l. 3. de Lib. Arb. c. 20. & lib. 7. retract. c. 9. & alibi non semel.* Interpretatio porro, quam tam claro testimonio adhibere nonnulli tentant, euanesceat ex dicendis ad quintum. Interim considerandum est, sicut Deus fecit pleraque res corporeas, corruptioni subiectas, ita etiam substantias rationales fecisse peccandi periculo expositas, & corruptibiles moraliter, neutris inuidens bonum oppositum; sed in vtriusque permittens eas imperfectiones, quæ necessariò insunt limitatæ ipsarum bonitati, ac perfectioni quam vel sic, melius fuit illis communicare, quam nihil illis donare. Quia capaces non erant, vt plenitudinem totius bonitatis ipsis refunderet: Non enim propterea pars bonitatis neganda fuit, quia tota, & pura bonitas tribui non poterat. Igitur laudandus esset Deus, vt dicit Augustinus, tamen si hominem creasset absque perfecta concupiscentiæ subiectione, respectu rationis superioris. Quia quod hæc posset illi nihilominus resistere, quoad actus efficaces, ac deliberatos, hoc esset ei à Deo; quod verò vexaretur motibus concupiscentiæ, & inde versaretur in magno peccandi periculo, hoc ei inesset ex se, & non formaliter quatenus esset ex Deo auctore suo; sed quatenus esset ex nihilo sui, vt frequens docet Augustinus in libris omnibus contra Manichæos. Quare imperfectio propria concupiscentiæ solutæ non esset donum Dei, sed defectus vltioris bonitatis, necessariò consequens ad bonitatem donorum Dei essentialiter limitatam, & impeditiuam vltioris progressus suæ entitatis in bonitate, & perfectione entitativa, ac secundum identificata.

Art. 4. Quæ ratio manifestat, perperam quæri Auctorem defectuum, & imperfectionum, quæ necessariò insunt rebus creatis. Nullum siquidem Auctorem, nullamque causam habent propriè talem, sicut nullum habent esse propriè tale, quod est terminus formalis adæquatus Auctoris, & causæ propriè talis. Sicut enim in re, quæ imperfecta est, imperfectio

non est continuatiua eius actualitatis, & esse, quod illi conuenit: sed potius est impeditiua, seu ipsa impeditio formalis, quominus eadem actualitas, & esse, vltius progrediatur, & in maiorem asurgat communem actualitatis, & bonitatis, ita Auctor, & causa rei limitatæ, non dat limitationem ipsam, & imperfectiorem cauendo vltra pluralitatem, quam exerceat circa actualitatem, & bonitatem eius, sed potius nihil vltius cauendo. Igitur imperfectio concupiscentiæ solutæ, seu non perfectè subiectæ rationi, tamen si homini ab initio suæ creationis ante peccatum agnata fuisset, non fuisset adscribenda Deo, tanquam Auctori, & causæ, sed limitationi humanæ naturæ, & participio nihilitatis, sibi relictis, nec per donum supernaturale, ac prorsus indebitum in meliorem conditionem promotis: Eodem prorsus modo, quo Angelorum, aliarumque quarumlibet substantiarum creaturarum peccabilitas inest ex se, Deo tantum negante donum supernaturale, ac prorsus indebitum, quo eas reddat impeccabiles.

Art. 5. Habuisset nihilominus concupiscentia soluta ante peccatum associata naturæ humanæ, vnde differret à dissolutione concupiscentiæ, quæ inest de facto naturæ lapsæ in peccatum. Differret namque primò per extrinsecam denominationem pœnæ, & rebellionis. Cum enim de facto collata à Deo fuerit subiectio concupiscentiæ, eaque proinde præextiterit subiecta ante peccatum, habet rationem pœnæ eius dissolutio, quatenus donum supernaturale, quo continebatur, in pœnam peccati sublatum est, & dicitur meritò rebellio, vis resistendi, & aggrediendi contraria priori subiectioni. Differret rursum intrinsecè, quatenus concupiscentia post peccatum, ita est soluta, vt regnet in carne peccati, hoc est, obtineat prædominium aduersus rationem, præponderante eius inclinatione in malum, atque in perniciem, & damnationem hominis, inclinationi rationis superioris in bonum honestum, atque in salutem, & vltimam felicitatem eiusdem hominis. Quod tantum, & tam grande malum occupationis Regni per partem inferiorem aduersus partem superiorem, nequaquam adfuisse in statu puræ naturæ.

Art. 6. Cuius discriminis ratio à posteriori est, quia post peccatum vsque adeò opprimitur ratio à concupiscentia, vt reddatur moraliter impossibilis obseruantia totius legis naturalis, vitatio omnium peccatorum lethaliū, & victoria grauissimarum tentationum, absque supernaturali Gratia Dei, vt infra dicitur: Cum tamen natura pura vires habitura foret, non solum physice, sed etiam moraliter ad ea omnia præstanda; Quia per se, & independentè à peccato debetur naturæ cuius rationali potestas, non solum physica, sed etiam moralis ad obtinendum vltimum suum finem sibi connaturalem, vt liquet ex dictis quæst. 3.

Art. 7. Ratio verò à priori deducitur ex dictis quæst. præced. Quia nimirum natura humana ratione peccati destituitur fauorabili determinatione causarum secundarum ex se indifferentium ad euentus magis, aut minus fauentes, aut nocentes bonæ inclinationi, bonisque cogitationibus generabilibus dependenter ab illis, & subditur potestati Dæmonis ad tentandum per inflexionem, ac determinationem aduersam earundem causarum, necnon humorum, & spirituum vitalium, atque imaginum phantasæ, quorum neutrum futurum fuisset in statu puræ naturæ. Concluditur ergo non repugnare statum naturæ puræ quoad concupiscentiam non subiectam rationi, eo modo quo subiecta de facto fuit ante peccatum per donum integritatis. Esto tantam vim habitura non foret, aduersus rationem, quantam habet post peccatum originale.

Ad 1. Laudabile est resistere concupiscentiæ, quoad eos motus, & inclinationes, quibus ea discordat à motione, & inclinatione boni honesti, & rectæ rationis, quod perinde est atque resistere malitiæ, & imperfectioni concupiscentiæ. Hinc autem nullatenus sequitur, laudabile esse resistere donis Dei, quatenus Dei dona sunt; sed quoad aliquam imperfectionem, quæ ipsis inest ex sua natura, & quatenus ex nihilo sunt. Quod Genus resistentiæ respectu aliquarum imperfectionum, quæ insunt donis Dei, per alia dona Dei, usque adeo non est absurdum, ut à nemine, absque maximo absurdo, negari possit, quamlibet substantiam peccabilem habere aliquam inclinationem innatam dono Dei ante peccatum, cuius inclinationis imperfectioni laudabiliter resistat, & non nisi cum vituperio conformari, ac cedere possit. Tam enim repugnat esse peccabilem, cui nulla inest inclinatio præiua ad peccandum, seu ad faciendum id quod sine peccato fieri non potest, quam repugnat esse eligibile, quod nulla vi mouet, atque inclinatur ad sui electionem. Laudabile verò est resistere inclinationi, ac motioni ad peccandum.

Ad 2. Dicitur similiter tam pudicitiam, quam cæteras omnes virtutes, esse dona Dei data homini, ut pugnet non quidem cum aliis donis Dei; bene tamen cum imperfectionibus aliorum Dei donorum, atque naturam peccabilem talem esse, ut dum peccabilis proximè est, tametsi innocens sit, sine pugna operari non possit. Nullum autem est absurdum aliqua Dei dona, quæ limitata sunt, habere in se imperfectiones, quibus nobiliora alia Dei dona resistent: sicut non est absurdum, ut qualitates physicæ datæ à Deo elementis, & mixtis invicem pugnent, & valentiora minus valentibus præualeant. Hoc scilicet commune est omnibus creaturis tam rationalibus, quam irrationalibus, ut habeant aliquas imperfectiones, quibus resistere possint alia nobiliora dona Dei: Quin tamen vlla Dei dona, quatenus eius dona sunt, eumque habent Auctorem suum, vlla possint inter se contrarietate pugnare. Quod etiam concupiscentiæ suo modo convenit, uti mox clariùs explicabitur.

Ad 3. Quælibet imperfectio est materia aliqualis erubescentiæ latè sumpta, idest confusionis, aut humiliationis, eique subsunt omnes operationes, & motus corporales non subiacentes libero, ac despótico voluntatis imperio, & eo magis, quod minus ei subiacent. Quia earum imperfectio deprimit immediatè apicem humanæ dignitatis; & quia istiusmodi servitus vexat animam ad tempus, infra decorum sibi postea connaturale, per totam æternitatem in statu separationis. Præter hoc autem, quod est commune aliis imperfectionibus, id habet speciale concupiscentiæ, ut sit materia erubescentiæ propriè dictæ, quatenus inducit periculum peccandi. *Erubescencia enim, ut definit D. Thom. 1. 2. q. 41. art. 4. est timor ledendi opinionem ex turpitudine in actu committendo; sicut verecundia in commissio.* Verum ex hoc capite non magis negari potest possibilitas concupiscentiæ solutæ ante omne peccatum, quam possibilitas proximæ peccabilitatis, utcumque constituta. Quia quælibet proxima peccabilitas fundat eiusmodi timorem, ac proinde erubescenciam, quam tamen non fundant vlla Dei dona; ac proinde neque concupiscentiæ, ratione bonitatis, & entitatis suæ positivæ, seu quatenus sunt dona Dei; sed ratione imperfectionis, vel connaturalis sibi, vel essentialis. Et quia talis imperfectio præminet in concupiscentia, atque illi potissimum significandæ deseruit ista vox ex communi usu, præterea concupiscentia concipitur, ut præcipua erubescendi materia, & quasi cum solum affectum terminare potens. Denique ea solutio concupiscentiæ, ultra

erubescenciam communem statui puræ naturæ, aliisque imperfectionibus, ex confessione omnium communibus homini nondum beato, pro quovis alio statu, uti iam innottit clare; fundat præterea de facto maiorem erubescenciam simul cum verecundia, quatenus provenit ex peccato à primis hominibus commisso, cuiusque turpitudini attestatur, & inducit in maius periculum vltimis peccandi, quorum alterum illi nequaquam contineret in statu puræ naturæ: Alterum verò contineret minus, ut dictum est.

Ad 4. Desiderium, ut plurimum, usurpatur pro actu deliberato, & efficaci de bono futuro, atque hoc pacto, motus concupiscentiæ prævenientes rationem dici non possunt desideria peccandi. Quia sunt indeliberati, & inefficaces. Caterum desiderio latè sumpto, pro simplici complacentia terminata ad bonum absens, à nemine negari potest substantiæ innocenti quidem; sed potenti proximè peccare, ac amittere innocentiam, inesse ante peccatum desideria peccatorum. Quia ante electionem efficacem obiecti turpis, necessariò antecedit simplex complacentia, uti, & cognitio aliqua inclinans ad illud. Verum inclinatio ista defectuosa, seu vocetur desiderium, non provenit ex Deo, nec ex defectu iustitiæ in Deo, quæ defectuosa est, sed ex nihilo, & ex perfectione creaturæ essentialiter limitata, permittente id Deo, seu non impediente. Quia melius est homini, & Angelo existere cum eo defectu, quam simpliciter non existere: Nequit ergo ex eo capite repugnare homini innocentia concupiscentiæ non subiecta rationi.

Art. 1. Ad 5. Non est contra rectum rerum ordinem, ut inferiora non subsint superioribus, quoad omnes omnino motus, & actiones. Nam neque in statu naturæ integræ, subsistent libero voluntatis, & rationis imperio, grauitatio corporis, transpiratio, respiratio, & similes actiones. Solum ergo est contra rectum ordinem, ut inferiora, non subsint superioribus, sicut Manichæi contendebant, quoad actiones impeditivas vltimi finis, aliarumque actionum, quæ sunt necessariae ad consequendum vltimum finem. Motus autem concupiscentiæ subsistent imperio rationis, & voluntatis in statu puræ naturæ quoad eiusmodi actiones. Quia posset illis resistere voluntas, & non erumpere in electiones deliberatas, ad quas iidem inclinarent contra dictamen rectæ rationis. Obsequi verò iisdem solum quoad honestam generis humani propagationem, cuius, à non honesta, discretio non cadit in appetitum inferiorem, ideoque ipsi dari non potuit vis inclinandi pro circumstantiis honestæ executionis, quin vexaret eadem inclinatione, in contrariis etiam circumstantiis; ac proinde quin indirectè impelleret ad peccandum.

Art. 2. Ex his responsionibus patet quo sensu accipienda sint documenta Augustini, quæ indicantur in patrociniis obiectionum. Augustinus enim loquitur circa concupiscentiam, prout de facto est pœna peccati, & prout regnat in carne peccati, cum præponderantia aduersus vim, & inclinationem rationis superioris, prout expositum est supra. Quare nihil inde conuincitur aduersus concupiscentiam, qualis futura fuisset in statu naturæ puræ.

Art. 3. Iam ad 6. Quoad probationem peccati originalis ex propagatione concupiscentiæ ab Adamo in omnes eius posteros, duo sunt obseruanda. Alterum est, Augustinum semper supponere, tanquam fundamentum, ac basim eius probationis, testimonium illud Eccles. 7. *Solummodo hoc inveni, quod fecerit hominem rectum.* Quod admittebant quidem Pelagiani, sed interpretabantur sinistrè contra mentem Patrum, & totius Ecclesiæ, intelligentium nomine rectitudinis, exclusionem eius decliuitatis in malum, quam inducit concupiscentia, ut nunc est soluta. Quo

suppos

supposito, prout supponit ubique Augustinus, vel citato expresse, vel sub verbis æquivalentibus sub-intellecto illo, aut simili alio testimonio, quod faciliè quilibet deprehendet ex lectione Augustini iisdem in locis, qui citari, & ponderari solent aduersus sententiam, quam defendimus, euidentissimum euadit argumentum inferens peccatum originale ex concupiscentia, ut nunc est, quatenus dona Dei sunt sine penitentia, nec ea semel data subtrahit nisi in pœnam peccatorum.

Art. 2. Hanc esse mentem, & illationem Augustini constat inter alia clarè ex cap. illo 9. l. 1. retract. Cum enim illam hypotheticam propositionem pronuntiasset, *Quamuis ignorantia, & difficultas, etiamsi essent...* Immediatè subiicit: *Qua disputatio contra Manichæos habenda est, qui non accipiunt Scripturas sanctas veteris Instrumenti*: Quali diceret; Idèd contra illos peccatum originale conuinci non potest, & necesse est concedere per modum hypothesis, ignorantiam, & difficultatem, hoc est, concupiscentiam, fuisse de facto hominis primordia naturalia. Contra Pelagianos autem, hoc defendendum est (subdit ibidem) quod utraque Scriptura commendat, atque adèd dari peccatum originale, eiusdemque pœnam esse de facto ignorantiam, & difficultatem, quæ sine iniustitia, & vituperio Dei potuerunt absolutè esse primordia hominis naturalia. Fundantur enim in aliqua bonitate, ratione cuius possunt esse proprietates homini connaturales, & continent formaliter aliquam imperfectionem, ratione cuius possint esse pœna peccati respectu hominis antecederet eleuati ultra dignitatem suæ naturæ.

Art. 3. Secundo loco obseruandum maximè est, Augustinum non concludere peccatum originale ex concupiscentia utrumque non subiecta rationi; sed ex concupiscentia, qualis de facto existit regnans in carne peccati, & habens vim Legislatiuam, qua inducit aliam Legem in membris hominis: qualem concupiscentiam non futuram esse in statu puræ naturæ, tametsi subiecta rationi omninò non foret, sicut de facto fuit ante peccatum, ostensum iam est superiori nostro discursu in resolutione quæstionis.

Ad 7. Iam fusè expositum fuit, quæst. præced. Dilectionem Dei, seu potius sufficientiam ad Deum diligendum, de qua loquitur Augustinus, dum dicit eam esse innegabilem naturæ innocenti, non esse supernaturalem, & vndeque perfectam, quæ sola continet in se perfectam subiectionem rationis ad Deum; sed naturalem, & imperfectam. Quare nihil concludi potest ex illis locis pro re præsentis in fauorem obicientis. Ista distinctio naturalium, & supernaturalium operationum illustrabitur adhuc ulterius quæstione seq.

QVÆSTIO XI.

Vtrum in statu naturæ lapsæ possint elici aliqui actus morales boni, absque auxilio Gratia per Christum?

Id est Vtrum non posse. 1. Quia Liberum arbitrium est indifferens ad plures operationes, & ad plures causarum exteriorum occurfus, ex quibus diuersæ cogitationes suboriri possunt, aliæ efficaces, aliæ inefficaces. Nequit autem istam suam indifferentiam per seipsum de-

terminare, nec eligere, ac sibi promittere occursum causarum, à quibus proueniunt cogitationes congruæ, potius quàm incongruæ; cum neque præsciens sit homo euentum sub vnaquaque futurorum, atque vt esset præsciens, non posset electione sua prouenire causas ipsius electionis. Ergo ad Gratiam Dei spectat solam, vt unicuique prouideat eas potissimum causas, ex quibus tandem proueniat operatio bona; & cohibeat causas, ex quibus proueniret omisso, vel operatio mala contraria, ac prouideat nunquam quisquam potest vllum actum honestum elicere, absque interuentu gratiæ prouidentia Dei. Huc respexit Aug. quæst. 2. ad Simpl. dum dicit. *Quid animo complectitur aliquid, quod eum non delectet? An quis habet potestatem vt vel occurrat id, quod eum delectare possit; vel delectet cum occurrerit? Cum ergo nos ea delectant, quibus proficiamus ad Deum, inspiratur hoc, & præbatur Gratia Dei, non nutu nostro, & industria, nec operum meritis comparatur.* Et rursus: *Voluntas nisi aliquid occurrerit, quod delectet, atque immet animum, moveri nullo modo potest, hoc autem, vt occurrat, non est in hominis potestate.* Quo eodem argumento vtuntur eandem in rem Anselm. de Concord. Grat. & lib. arbit. Et D. Thom. 1. 2. q. 109. art. 2. & q. 24. de Verit. a. 14. Patet autem hoc argumentum eodem modo, & æquali vi, complecti omne genus operum bonorum, siue naturalia, siue supernaturalia finis; siue parua, siue magna. Nullum igitur prorsus opus bonum fieri potest absque Gratia Dei per Christum; eaque Gratia, quam Augustinus contra Pelagium defendit. Nempe agens contra ipsum hoc argumentum utitur, tum loc. cit. tum alibi sæpe.

2. Ex eo quod petimus à Deo, vt conuertat nos ad se; vt det nobis Fidem, perseverantiam, & similia; concludit Augustinus, & quidem frequentissimè, ac confidentissimè aduersus Pelagium, ad Gratiam Dei id pertinere, nec sine Gratia Dei haberi posse. Quia vt dicit Epist. 90. *Ipsa oratio clarissima est Gratia testificatio.* Patet autem cogitationem congruam etiam naturalem, ad quodlibet opus bonum, etiam morale, etiam facillimum, esse idoneam materiam orationis. Quandoquidem est conferibilis, & negabilis à Deo, cui & quando vult, vt liquet ex dictis quæst. 2.

3. Ad veram Dei Gratiam spectat, quodlibet bonum nostrum, de quo iam habito speciales ipsi gratias agere tenemur, distinctas à gratiarum actione debita ob beneficium Creationis. Quod itidem principium est frequentissimum Augustino aduersus Pelagium, vt cap. 19. de Prædest. Sanct. & Epist. 107. longè ante medium. Manifestum autem est, teneri vnumquemque bene operantem ad specialem eiusmodi Gratiarum actionem, pro suo bono opere, & congruitate cogitationis ad illud. Ergo quodlibet bonum opus, cuiuscumque conditionis sit, spectat ad veram Dei Gratiam, nec haberi potest sine vera Gratia Dei.

4. Nihil notius est apud Augustinum, vt liquet præsertim ex lib. de dono perseverant. quàm perseverantiam finalem in accepta iustitia esse donum Gratia Dei, & nemini contingere posse absque speciali, & verissima Gratia per Christum, quod est etiam ex fide, vt dicitur in loco. Posset autem contingere sine vera Gratia per Christum, si posset absque eadem fieri aliquod bonum opus morale. Quia per quodvis bonum opus morale, potest in aliqua circumstantia vitari peccatum, quod si committeretur, tolleret perseverantiam finalem in Gratia. Contingere enim potest hominem mori non occurrente occasione in illa vltima periodo, nisi operis morales facillimi, & vnici, quo directè, vel indirectè impediatur peccatum. Ergo nullum bonum opus morale, etiam facillimum, fieri potest sine vera Gratia per Christum.

5. Esto

5. Esto natura lapsa habeat sufficientiam antecedentem ad opera bona moralia, saltem ea quae sunt intrinsecè, & extrinsecè facilia; Cæterum nullus est eiusmodi actus, ad quem non sit necessaria Gratia necessitate consequenti, quatenus cogitatio congrua est ita necessaria ad quodvis opus bonum, vt repugnet illud absque ipsa executioni mandari, & tamen negari illa à Deo potest, quandocumque, & cuiusque libuerit; Si quidem potest vntumquemque constituere pro libito, vel in his circumstantiis, in quibus re ipsa est operaturus bene; vel in iis, in quibus re ipsa est peccaturus: Atque idè est Gratia specialis, absolutè distincta à dono creationis, vt collocetur in prioribus circumstantiis, & fortietur cogitationem congruam. Quod fundamentum prosequitur fusè Vasquez tom. 2. in 1. 2. disp. 189. c. 13. & disp. 190. c. 12.

6. Deus de facto præuenit per Gratia supernaturalis auxilia omnes conatus honestos naturæ, ita vt quoties proditura foret in solos actus bonos naturales, si destitueretur gratia, prodeat simul in actus supernaturales. Nempe nos distinguere nequaquam possumus inter actus, & motiua naturalia, ac supernaturalia; ideoque simul præuenit cognitione naturali, & illustratione supernaturali, non sumus liberi ad bene sic, vel aliter operandum, licet simus liberi ad bene, vel malè operandum simpliciter. Quare licet natura lapsa sit per se sufficiens ad actus bonos naturales, absque Gratia; tamen de facto habet concomitantem Gratia necessitatem, ad quemlibet eorum eliciendum, propter assiduam, & inuitabilem assentientiam ipsius Gratia, atque inde prouenientem inseparabilitatem actus boni naturalis à supernaturali. Quam in rem multa molitur P. Ripalda tom. 1. de ente supern. disp. 20.

7. In penam peccati originalis debetur homini carentia omnis cogitationis congruæ; ideoque Deus potest, ac debet eligere nobis in penam peccati cogitationes incongruas, pro omnibus, & singulis oportunitatibus operandi. Ergo si dederit pro præfati statu cogitationem aliquam congruam, cum qua de facto operemur bene, ea erit Gratia specialis distincta à dono operationis, à qua vtique distincta proculdubio est qualibet remissio penæ debite pro peccato. Quod nonnulli moderni Auctores promouere conantur iis testimoniis, quæ insinuat sunt quaest. 7. negantia libertatem, ac sufficientiam arbitrii, præterquam ad peccandum, si non iuuetur gratia Dei ad omnes, & singulos actus per momenta, per atomos. Ergo natura lapsa est impotens saltem moraliter ad omne, & quodlibet opus bonum, etiam naturale, etiam minimum, ac facillimum absque adiutorio Gratia.

Art. 1. Resp. Duo sunt certa. Alterum est, naturam lapsam habere absque Gratia sufficientiam simpliciter antecedentem, saltem physicam, ad opera bona moralia. Quia est sufficiens, saltem physicè, ad peccandum, tamen si nulla ex parte actus primi præueniatur Gratia Dei. Sufficientia autem ad peccandum includit in se sufficientiam, saltem physicam ad vitandum peccatum, quod non nisi per actum bonum totaliter vitari potest, vt liquet ex quaest. 2. Alterum est: Ad quodlibet opus bonum, esse necessariam, vt minimum necessitate consequenti, Gratiam aliquam, saltem comparatiuè distinctam à dono creationis, idque à fortiori pro statu naturæ lapsæ, vt liquet ex quaest. 4. Quia verò quacumque Gratia, quomodolibet distincta à dono creationis confersens suæ positinè, siue negatiuè tantum in vitam æternam, dependet de facto ex meritis Christi, vt dicitur in quaestione de Incarnatione; certum consequenter est, aliquam Gratiam, quæ aliquo modo sit per Christum, esse necessariam

R. P. Esparza Curs. Theol. Tom. I.

de facto ad quodlibet opus bonum, cuiuscumque gradus, & perfectionis sit.

Art. 2. Controuersia igitur solum superest de necessitate Gratia supernaturalis quoad substantiam, cui soli conuenit esse Gratiam per Christum intrinsecè, & per se. Dicendum verò est, naturam lapsam posse, atque de facto elicere aliquos actus bonos morales absque eiusmodi Gratia per Christum. Probatur 1. ex August. c. 27. de Spirit. & lit. fin. vbi sic ait: *Quadam tamen facta (Ethnicorum operantium sine Gratia) vel legimus, vel audimus, quæ secundum iustitiae regulas non solum vituperare non possumus, sed etiam merito, recteque laudamus.* Neque obstat, quin potius iuuat aduersaria, quam immediatè subiungit. *Quamquam si discutiatur quo sine fiant, vix inueniuntur quæ iustitiae debitam laudem, defensionemque mereantur.* Si enim, *Vix inueniuntur*; certè inueniuntur aliquando, licet rarè: Rufus cap. 28. Init. pronunciat; *Imaginem Dei non ita detritam esse post peccatum, terrenorum affectuum labe, vt nulla veluti lineamenta extrema remanserint, etiam in Idololatriis, unde aliqua legis facere, vel sapere merito dici possint.* Licet autem hæc duo capita committat Augustinus hypothese quadam longa formata ex mente aliorum, sitque propterea suspensus, & imperfectus sensus eorum, quæ intericit, quoad intelligentiam testimonij Apostolici, de quo ibi agit; tamen ea quæ modo commemorata sunt, intericit ex mente propria, & affirmat absolute, vt liquet ex contextu, & conuincit Suar. tom. 1. de Grat. lib. 1. c. 9.

Art. 3. Idem colligitur ex frequenti doctrina Augustini. l. 4. contra Iulian. c. 3. lib. de bono Coniug. c. 6. lib. 1. de Nupt. c. 3. lib. de perfect. Iust. sub fin. & alibi, admittentis possibilitatem coniugij, & eius vltus sine peccato, & gratia salutari, de qua agit contra Pelagianos illis libris; necnon Epist. 130. vbi affirmat, Continentiam Polemonis Gentilis, licet inutilem ad salutem, honestam tamen fuisse. Idem asserit lib. de Patient. c. 27. de Patientia Schismatici multa perferentis ne Christum abnegaret. Accedit Auctor Hypognostici, qui est totus Augustinianus, si & Augustinus ipse non est, lib. 3. sub init. *Esse scemur, ait, Liberum Arbitrium omnibus hominibus habentibus iudicium rationis, non quia sit idoneum, quæ ad Deum pertinent (id est salutaria) sine Deo inchoare, aut certè peragere, sed tantum in operibus vite præsentis, tam bonis, quam malis; bonis dico, quæ de bono natura oriuntur.*

Art. 4. Idem præterea luadetur ratione. Tantus, vt minimum, est ex natura rei impetus rationis in bonum honestum; tantaque vis ipsius boni honesti, quantus est impetus appetitus sensitini in bonum delectabile, & quanta est vis eiusdem boni delectabilis. De quo videtur dubitari minimè posse, obseruato infinito excessu bonorum, quæ proponit ratio præ iis, quibus allicit appetitus. Impetus autem appetitus sensitini est tantus, & tanta vis boni delectabilis, vt necesse sit, in aliqua leuia peccata aliquando incidere hominem quantumlibet iustum, & quantalibet ordinariæ Prouidentia Gratia suffultum, dum est in via. Necesse igitur similiter est, nedum possibile, vt homo, quantumlibet malus, ac malè dispositus, & Gratia salutari auxiliis destitutus, aliquando eliciat aliqua opera honesta facilia, & exigua, propter impetum rationis, & vim attractiuam boni honesti. Huc respexit Augustinus, c. 28. de Spir. & Lit. ante med. dum dixit. *Sicut enim non impediunt à vita æterna iustum quedam peccata venialia, sine quibus hac vita non ducitur: Sic ad salutem æternam nihil profunt impio aliqua bona opera sine quibus difficillimè vita cuiuslibet pessimi hominis inuenitur.* Non autem vsque adeò difficile inuenitur absque opere salutari, cum à motiuis supernaturalibus animum faciliè auertant mortales, vel

Q q vniuer

vniversali, ac habituali omnium eorum neglectu, propter arduum ipsorum; vel propter delectationem specialem vnus cuiusque motui connaturalis. Neque verò dici potest, nomine bonorum operum intelligi ab Augustino, solas actiones exteriores, quantum est ex se bonas. Quia illa contraponit peccatis venialibus Iusti, quæ certè talia dicuntur relatè ad actum internum peccaminosum, & cum eiusdem, vt talis inclusione.

Art. 5. Circa istud argumentum tria consideranda sunt. Ac primum, difficultas, vt quis longo viuat tempore, quin vel vna vice verum, & ex veri amore asserat, narret, aut promittat. Nullum vnquam concipiat affectum, aut propositum, vel leuissimum sinceræ gratitudinis, vrbauitatis, pietatis, institutendæ melioris vitæ, fugiendæ æternæ damnationis, Beatitudinis procurandæ, &c. Alterum est, plures esse actiones externas, quarum secundum se superata difficultate, nulla, aut vix vlla supersit noua difficultas in executione earum ex motu honesto. Nec dubitare Auctores contrariæ sententiæ, quin plures actiones externæ ex se bonæ sint possibiles, & fiant de facto à natura lapsa. Tertium est, sæpè contingere, vt quæ reddunt valde difficilem aliquem actum honestum, eadem valde facilem reddant alium actum honestum; vt quæ vehementer impellunt ad prodigalitatem, dant facilitatem ad actum liberalitatis; Et quæ audaciam fount, atque temeritatem, eadem fortitudini facilem viam sternunt. Est itaque impossibile, vt dum est homo in statu viatoris, sit semper, aut etiam plerumque constitutus in impotentia morali omnium simul actuum honestorum. Quod si vnique inest aliquoties moralis potentia bene operandi ex natura rei, atque independentè à vera Gratia Dei per Christum; consequens est, vt aliquis aliquando aliquod bonum opus morale efficiat absque eadem Gratia, vt concluditur ex dictis q. 5. Potest igitur natura lapsa elicere aliquem actum moralem bonum, saltem facillimum, absque auxilio Gratiæ per Christum simpliciter, ac per se talis.

Art. 1. Ad 1. 2. 3. & 4. Ex ratione communi qualicumque indifferentiæ ad varios occursum causarum, & euentus inde prouenientes inter se dispares, orationis, gratiarum actionis, perseverantiæ finalis in non peccando, nullatenus probatur Gratia absolutè, & moraliter distincta à dono creationis, & positivè potius, quàm purè negatiuè salutaris. Quia in homine datur eiusmodi indifferentia, etiam ad occursum causarum conferentium bonam indolem, præclarum acumen ingenij, sanitatem robustam, diuitias, & similia quamplura; atque his bonis opposita mala. Eadem bona possunt esse materia orationis, & consequenter Gratiarum actionis; quia pendunt ex libera diuinæ Prouidentia dispositione sistentis vnumquemque pro libito iis, vel illis causarum naturalium occursum, feracium, vel bonorum, vel malorum, plurium, vel pauciorum, maiorum, vel minorum. Iam perseverantia finalis contingere potest per obitum, aut amenitatem immediatè conlecutam ad instans iustificationis, non minùs, quàm per actum bonum naturalem, nec non per actum indifferentem in individuo, in sententia illum admittente, vt admittit Vasquez. Posset enim actus indifferens impedire saltem indirectè peccatum lethale in vltimo instanti vitæ; & tamen neque hic actus, neque illa bona ab vllò Theologo censentur Gratia per Christum, qualis ab Augustino intendebatur contra Pelagium; dum contra illum premeret quatuor illa Argumenta. Minus igitur aptè ea adducuntur contra præsentem nostram sententiam, sub illa generalitate terminorum.

Art. 2. Pro efficacia igitur illorum ex mente Augustini contra Pelagium intimè penetranda: Sciendum

est non eodem semper modo, nec in eundem semper scopum efformasse Augustinum, ac direxisse ea Argumenta aduersus Pelagium. Quia nec vno tantum modo aduersus illa peccabat Pelagius. Duplex nimirum erat eius error circa necessitatem Gratiæ. Alter namque erat, quo negabat immediatam, & immediatè liberam Prouidentiam Dei in rerum gubernatione, maximè verò eam, qua miseretur, cuius vult, & quem vult indurat; suppeditando siue in ordine naturali, siue in supernaturali, cui vult, cogitationem congruam; & cui vult eandem subtrahendo, vt colligitur inter alia ex Prospero c. 30. & 35. contra Collatorem, nec non ex Hieron. in Epist. ad Celsiph. pag. apud me 4. & lib. 1. dial. adu. Pelag. At enim prosper, Deum ex sententia Pelagij esse tantum spectatorem operum nostrorum. Et Hieronymus eundem ex sententia eiusdem, dimittere in operibus nostris, data semel liberi arbitrij potestate. Idem colligitur ex Orosio referente in Apologia de Libero Arbitrio, Deum iuxta errorem Pelagij, custodire tantum naturam, quam semel bene disposuit, & elementariis cursibus insituit, inde facere quæ fecit. Scilicet sine noua libertate, & electione circa singula vnique propicia, vel aduersa. Alter error erat, ilque præcipuus, vt liquet ex omnibus Augustini libris contra Pelagium, & ex locis infra singulatim producendis, Opera salutaria non esse supra vigorem naturæ, & liberum arbitrium illis solis subsidij suffultum, quæ emanant ex causis sensibilibus, sufficere ad executionem illorum.

Art. 3. Priorem errorem conuincunt manifestè quatuor illa Argumenta Augustini sub iis terminis generalibus, sub quibus obiciuntur à Vasquez, & quoad hanc partem, egregiam ipse operam præstat aduersus errorem Pelagij locis citatis, vrgendo quamdiu gentissimè Argumenta illa Augustini. Cæterum secundum errorem eadem Argumenta sub eadem generalitate, & ratione communi non modò non impugnant efficaciter, sed ne attingunt quidem directè, & immediatè. Quapropter Augustinus, cum vult hunc scopum ferire, adiicit terminos magis particulares, quibus particularem errorem determinatè comprehendat. Ea videlicet est eorum Argumentorum aptitudo, vt cuiusque materiæ accommodentur, & qui semper vi concludant rationem, & necessitatem Gratiæ. Quia enim vnusquisque homo est indifferens ex se ad occursum causarum potentium inducere pulchritudinem, bonam indolem, ingenium, sanitatem, vel defectus iis perfectionibus contrarios, rectè concluditur eas perfectiones pertinere ad Gratiam Dei, respectu cuiusque indiuidui determinati. Rursum quia similis est indifferentia ad causas inductivas cogitationis naturalis congruæ, & incongruæ, & sic de quolibet alio bono, ad quod detur similis indifferentia in causis, eadem ratio gratiæ in iis quoque concluditur. Idem prorsus cernitur in oratione, quæ pro diuersitate rei, & modi, quæ & quo petitur, diuersimodè rationem Gratiæ concludit, idque ipsum est gratiarum actioni commune.

Art. 4. Iam verò Augustinum, quando Gratiam salutarem, eandemque intrinsecè supernaturalem concludere voluit, adiunxisse terminis illis vniuersalibus, alios magis particulares, quibus eam complecteretur, demonstrari facile potest. Atque in primis, quod ad indifferentiam attinet, in illo ipso loco ad Simplicianum post illos terminos vniuersales adiunguntur illi magis particulares. Cum ergo nos ea delectamur, quibus proficiamus ad Deum, &c. Quo nihil manifestius dici potuit pro determinanda, & comprehendenda Gratia salutari, ac supernaturali. Circa orationem do specimen cæterorum, ex Epist. 89. prope initium, ubi pro necessitate Gratiæ salutari viurpat orationem agnoscentem humiliter debilitatem virum, & propriam

propriam impotentiam antecedentem. Valet itaque Liberum Arbitrium ad opera bona, si diuini adiunetur, quod sit humiliter petendo, & faciendo. Non enim omnis, qui viribus suis confidit, saluus erit, sed omnis, qui inuocat Nomen Domini, saluus erit. Et rursus. Inbet idem, ut facere iussa conati, & nostra infirmitate sub Lege fatigati, adiutorium Gratiae posceat nouerimus. Ergo oratio probans necessitatem Gratiae ad opera salutaria, non est quae nititur soli impotentiae consequenti, & rationi communi dependentiae à providentia Dei, sed quae subuenit debilitati virium, & impotentiae antecedenti; adeoque per Gratiam distinctam à determinatione causarum naturalium ex se indifferentium, & contentam in potentia Dei, quatenus excedit vim, & exigentiam, etiam vagam earundem naturalium causarum.

Art. 5. De Gratiarum actione nihil opus est seorsim adicere, cum manifestum sit eandem esse rationem de ipsa, atque de oratione. Circa Perseuerantiam finalem hoc certum est, non propterea praedicari necessariam Gratiam specialem, & à dono creationis absolute distinctam pro illius consecutione. Quia omnis actio, omnisque euentus impediens interpositionem peccati post iustificationem, & ante mortem, est eiusmodi Gratia specialis, aut à Gratia speciali dependens, si seorsim, & secundum se praecise consideretur, ut patet ex euentu amentiae immediate consecuto post iustificationem, & in quolibet alio adiungente mortem naturalem iustificationi, quin interponatur aliqua tentatio insuperabilis per vires naturales, aut praecceptum iniungens pro tunc actum supernaturalem. Dicitur ergo in his casibus perseuerantia finalis in accepta iustitia, Gratia specialis absolute distincta à dono creationis: Quia accipitur in conuero simul cum iustificatione praecedenti, vel denominatione ab eadem.

Art. 6. In aliis autem casibus eadem est necessitas Gratiae salutaris ad perseuerantiam finalem, & non finalem, seu vtraque habet eandem rationem Gratiae. Qua de causa Concilium Tridentinum promittit de vtraque definiuit sess. 6. can. 21. Si quis dixerit iustificationem, vel sine speciali auxilio Dei, in accepta iustitia perseuerare posse; vel cum eo non posse, anathema sit. Quod accipiendum esse de perseuerantia rationali, & libera per aliquod temporis intervallum cum interuentione difficultatum communiter occurrentium in vita mortali; non verò de illo alio priori perseuerantiae genere, liquet ex Aug. c. 16. de bono perseu. Vide, ait, quam à veritate sit alienum negare, donum Dei esse Perseuerantiam usque in finem, cum vita huius, quando voluerit, ipse det finem, quem si dat ante imminuentem lapsum, facit hominem perseuerare in finem. Ergo quod perseuerantia finalis in Gratia possit vltimò compleri per aliquod opus bonum morale, non magis probat necessitatem Gratiae, quae sit proprie, & per se per Christum, ad illud efficiendum, quam probetur eiusdem generis Gratiam esse necessariam homini iusto, ut moriatur ex vi causarum naturalium; & omnino naturaliter.

Art. 1. Ad 5. Conceditur sponte, congruam quamlibet cogitationem habere rationem Gratiae per Christum respectu cuiuslibet indiuidui determinatè sumpti, vt initio positum est, sed negatur solam consequentem Gratiae necessitatem, edoctam esse à Conciliis, & sanctis Patribus aduersus Pelagium. Constat enim ab illis asseri necessitatem simpliciter antecedentem Gratiae ad quoslibet actus salutes; nempe sine qua tales actus non solum non existent; verum neque homo erit antecedenter sufficiens ad illos eliciendos. Id enim repugnat doctrinae stabilitae q. 7. per totam.

Art. 2. Deinde idipsum ostenditur vterius ex Augustino l. 1. de Grat. Christi, c. 12. Haec Gratia (quae R. P. Esparza. Curs. Theol. Tom. I.

libet salutaris) si doctrina dicenda est, certe sic dicatur, ut altius, & intimius eam Deus cum ineffabili suauitate credatur infundere, & non solum per eos qui plantant, & rigant extrinsecus, sed etiam per seipsum, qui incrementum suum ministrat occultus. Vbi patet, non solum commendari occursum talium, vel talem causarum, & circumstantiarum conferentium ad congruitatem cogitationis intrinsecè naturalis; sed etiam entitatem ipsam altam, & secretam illustrationis interioris. Consequenter ad haec c. 8. de praedest. Sanctior. ad med. exaltat Gratiam salutarem supra sensuum ministerium. Valde remota est, ait, à sensibus haec Schola, in qua Pater auditur, & docet ut veniamus ad Filium. Idem docet magnificè, & efficaciter Epist. 107. ante med. Consonat Fulgent. de Incarn. & Grat. fine. Frustra, inquit, sermo diuinus exterioribus auribus sonat, nisi Deus spiritali munere auditum interioris hominis aperiat. Patet verò cogitationem entitativè naturalem, siue congrua, siue incongrua sit, non esse valde remotam à sensibus, nec respectu eorum altam, secretamve, dici posse; aut Spirituale munus sermoni diuino superadditum.

Art. 3. Adde Augustinum c. 1. de Praedest. Sancti. ubi gaudentes, & approbanter refert Necessum Massiliensium à Pelagio, quoad necessitatem Gratiae ad incrementum fidei, & opera: Capite verò 2. tantum optat, ut eandem eiusdem Gratiae necessitatem agnoscant ad initium fidei, & reliquos praevios conatus salutes. Certum autem est Massilienses idem Providentiae genus, quoad omnia statuisse; nec disparem in Deo constituisse libertatem pro exterioribus opportunitatibus cogitationis congruae ad initium fidei, & ad eius augmentum. Ergo non de ea solum Gratia disputatum est cum Pelagio, quae consistit in prauiatione, & libera electione congruitatis. Vnde obiectio illa, cum habeat speciem plus iusto commendantis necessitatem Gratiae per Christum, re ipsa pugnat aduersus veram Christi Gratiam verè salutarem, & sufficientem ad opus meritum vitae aeternae; ideoque conceditur illi intentum, negata tamen falsa, qua laborat, suppositione.

Ad 6. Ea obiectio non magis adstruit necessitatem Gratiae iuxta mentem Conciliorum, & Patrum contra Pelagium. Quia Concilia, & Patres definiunt, ideo dari Gratiam à Deo, quia est necessaria, & ideo esse necessariam, quia opera sunt supra vigorem naturae, ut constat ex nuper dictis, & ex eadem illa quaest. 7. Obiectio autem contendit è conuerso, ideo esse necessariam Gratiam, quia datur, & quia eius existentia, atque influxus sunt inevitabiles; cum alias opera bona contineantur in vigore naturae, etiam lapsae. Rursus ea necessitas Gratiae, qualiscumque demum ea sit, est communis naturae integrae, & lapsae, necnon operibus, vtrumque, vel difficilibus, vel facilibus, nullaque per eam statuitur; sed magis excluditur debilitas specialis naturae inducta per peccatum, contra ea quae dicta sunt quaest. 10. Non ergo attingit ea Doctrina scopum controuersiae, iuxta principia legitima de Gratia. Falsum praeterea est voluntatem praeventam simultaneè cognitione naturali, & illustratione supernaturali, non posse discernere, & eligere liberè inter actum, & motum naturale, & supernaturale, de quo alibi dicitur commodius.

Art. 1. Ad 7. Eius obiectio auctores supponunt nihil innouatum esse ratione peccati, quoad sufficientiam benè operandi; ac proinde dari frequenter in quolibet homine, non obstante peccato, sufficientiam moralem benè operandi absque Gratia distincta à dono creationis. Constat autem ex qu. 5. inde consequi necessariò existentiam congruae cogitationis aliquando, in aliquo homine. Ergo inconsequenter dicitur, congruam cogitationem esse Gratiam

distinctam à dono creationis ex suppositione peccati, respectu totius hominum collectionis. Deinde Deus non potest in pœnam peccati eligere auxilia inefficacia, prout inefficacia; ita ut intendat inefficaciam ipsorum, respectu cuius solum permissiue se habere potest, ut dicitur in quæstionibus de Deo, explicando effectus prædestinationis, & reprobationis.

Art. 2. Denique natura lapsa, licet amiserit in pœnam peccati, quæ pendent à misericordia Dei, quatenus gratia respectu cuiusque, retinet tamen omnia, quæ pendent ex determinata exigentia causarum naturalium, inter quæ reperiri vagè, saltem respectu aliquorum, cogitationes aliquas congruas, suadent efficaciter considerationes notatæ in fine responsionis ad quæstionem. Idem confirmat, quod homines Iusti merentes vitam æternam, non propterea merentur, ne vlla vnquam sibi detur cogitatio incongrua, cum qua inducatur peccatum lethale: licet necessarium id sit ad consecutionem præmij. Ergo nec peccator meretur ratione peccati, ut destituatur dum est in via, omni cogitatione congrua, licet mereatur æternam damnationem, ad quam deinde consequitur priuatio omnis cogitationis congruæ.

Art. 3. Ad id quod additur de natura lapsa insufficiente ex se præterquam ad peccandum, si non adiuvetur Gratia Dei per Christum, iam innotuit quæst. 7. ad 2. quo sensu accipiendum sit, quando id dicitur ab Augustino, & aliis Scriptoribus sacris: nempe accipiendum esse non de insufficientia ad quodlibet opus vltimumque bonum, & expers propria malitiæ peccaminosæ; sed de sola insufficientia ad opus salutare, seu meritum visionis Dei.

Art. 4. Adde in confirmationem huius distinctionis agnitæ, & usurpatæ ab Augustino, testimonium eius ex lib. 4. contra Iulian. Pelag. cap. 3. prope finem. Cum enim multus esset Iulianus in laudandis quibusdam infidelium operibus: *Aut certe*, reponit Augustinus, *quoniam saltem concedis, opera infidelium, quæ tibi eorum videntur bona, non tamen eos ad salutem sempiternam, regnumque perducere; scito nos illud bonum hominum dicere, illam voluntatem bonam, illud opus bonum sine Dei Gratia, quæ datur per unum Mediatorem Dei, & hominum, nemini posse conferri, per quod solum homo potest ad æternum Dei donum, regnumque perducere.* Et mox immediatè subiungit, se nihil curare, an præter hæc sint alia bona opera, aliæque virtutes, quibus nihil malitiæ, aut peccati adiunctum sit, quia id nihil intererat pro scopo eius controuersie. Ait enim: *Omnia proinde cetera, quæ videntur inter homines habere aliquid laudis, videantur tibi virtutes veræ, videantur opera bona, & sine villo facta peccato. Quod ad me attinet* (scilicet ad scopum pertinet disputationis contra Pelagianos) *hoc scio, quia non ea facit voluntas bona.* Ea nimirum bonitate, quam immediatè exposuerat perducentem in Regnum Cælorum. Igitur sufficientia naturæ lapsæ, & exclusio necessitatis tam consequentis, quam antecedentis gratiæ simpliciter, & per se per Christum ad opera bona moralia, saltem minima, & facillima, nihil continet menti, ac intentioni Augustini contrarium, nec reprobat generalibus testimoniis de insufficientia naturæ lapsæ, præterquam ad peccandum.

QVÆSTIO XII

Vtrum natura lapsa sufficiat absque auxilio Gratia per Christum ad obseruantiam totius Legis naturalis?

IDEIVR sufficere. 1. Quia obseruantia totius legis naturalis continetur in actiuitate, & viribus naturæ, absque adiutorio supernaturali; quandoquidem nihil illa supernaturale in se continet. Actiuitas autem, & vires purè naturales non desunt naturæ lapsæ. Ergo nec deest sufficientia ad totam legem naturalem. Nec obstat vires naturæ lapsæ esse minores, quàm forent in pura natura, ut dictum est quæstione decima. Hinc enim solum deducitur, obseruantiam legis naturalis esse difficiliorem naturæ lapsæ, quàm foret puræ; non tamen esse absolutè impossibilem.

2. Effectus ad quem est necessarium principium supernaturale, est supernaturalis. At gratia per Christum propriè, & simpliciter talis, est intrinsecè supernaturalis, ut dictum est supra quæstione septima. Ergo obseruantia totius legis naturalis, si quidem & ipsa naturalis est, præstari potest absque gratia per Christum propriè, & simpliciter tali.

3. Si non possit præstari obseruantia totius legis naturalis per solas vires naturales, neque etiam præstari posset per supernaturales Gratia, quia auxilia supernaturalia non possunt influere in actus naturales, quibus constituitur obseruantia legis naturalis. Auxilia namque supernaturalia proponunt sola motiua supernaturalia: ideoque ad solos actus supernaturales inueniunt voluntatem; ideoque ad solos illos cooperari possunt. Absurdum autem est, legem naturalem præstari non posse villo pacto: præstari igitur naturaliter potest.

4. Potest natura lapsa superare grauissimas quilibet tentationes absque villo auxilio gratiæ supernaturalis. Aliàs neque leuissimam vllam tentationem superare posset, nisi præueniente Gratia Dei per Christum. Fieri nimirum potuit, ut quodcumque occurrit tentatio leuis, occurreret tentatio grauissima. Ac proinde ad eandem gratiam spectat, quod non adit grauissima tentatio, ad quam spectat, ut eadem superaretur si esset præsens. Constat autem ex quæstione præcedenti, aliquam tentationem superari posse sine gratia Christi. Quia constat siue ipsa fieri posse bonum opus facillimum, & vitari peccatum vitatu facillimum, & neutrum sit, non superata aliqua tentatione in contrarium. Quia omnis vitans liberè peccatum, superat aliquam ad illud inclinationem, quæ habet rationem alicuius tentationis. Ergo potest superari grauissima etiam tentatio absque gratia Christi: atque potestas ad superandas istiusmodi tentationes, est potestas ad obseruantiam totius legis, utpote, quæ sola vi vltiorum tentationum reddi potest insuperabilis, & impar viribus naturalibus.

5. Ideò qui est in statu peccati personalis, non potest diu permanere in illo statu, quia, ut argumentatur D. Thom. 1. 2. quæst. 109. art. 8. est habitualiter auersus à Deo, hoc est, habet habitum relictum à peccato, per quem disponitur eius animus ad contemptum Dei, & ad amplectenda bona temporalia cum iactura eiusdem. At peccatum originale non inducit

eiusmodi habitum auersionis, & conuersionis; quia non fundatur in actu elicitō ab ipso peccatore, qui solus posset in eum inducere habitum taliter auersionis, & conuersionis. Ergo ratione solius peccati originalis, non redditur homo impotens ad obseruantiam totius Legis naturalis longo tempore, sicut ratione peccati perlonalis.

Art. 1. Resp. Sententia communis, & vera Theolorum cum D. Thoma, loco nuper indicato, est, naturam lapsum non posse longo tempore seruare totam legem naturalem per solas vires intrinsecæ naturales, & absque auxilio Gratia per Christum. Idem colligitur ex Trid. sess. 6. can. 22. damnante iustificatum absque speciali auxilio Dei in accepta iustitia perseuerare posse, vel cum eo non posse. Probatur præterea ex dictis quæ. 9. Inde enim deducitur naturam lapsum esse valde debiliorem, quàm foret pura. Ostensum namque fuit in omnibus, & singulis hominibus, inductam esse aliquam virium debilitatem in actu primo, antequam aliquid seu bene, seu male operentur: Atque hanc maiorem debilitatem continuari per totum vitæ mortalis decursum. Ex hac autem vniuersali aliquanti virium diminutione deriuatur in singulos maxima quædam debilitatio. Inde enim consequitur per se, plura mala exempla, atque deteriora singulis occurrere ex parte cæterorum; educationem Liberorum per Parentes esse minus bonam, Consilia bona amicorum esse languidiora; esse minus efficacem doctrinam Pastorum; & sic omnia cætera exterius impellentia ad bonum ex parte languere; & tantumdem vigere, quæ pertrahunt ad peccandum. Ex hac autem tanta congerie diminutionis bonorum, & augmenti malorum, nemo non videt, quanta demum in singulos redundet debilitas ad bonum, & declinitas in malum; & quàm longo intervallo distet vtriusque status naturæ lapsæ à statu naturæ puræ. In statu autem naturæ puræ non forent vires maiores, quàm quæ essent omninò necessariæ ad superandas difficultates omnium maximas circa Legem naturalem pro eodem statu. Nempe, ut aliquid superaret respectu finis vnicuique rei præsticui, non est ex lege naturæ; sed ex lege Gratia. Ergo vires naturæ lapsæ longè minores, quàm forent naturæ puræ, non sufficiunt ad superandas tentationes grauissimas, maxime cum tentationes, quæ sunt grauissimæ pro statu præsentis, eadem proportionem sint maiores, quàm forent in statu naturæ puræ; quæ proportionem vires ad resistendum sunt minores. Ex iisdem namque principiis pendet diminutio istarum, & augmentum illarum. Cum igitur in diuturna totius Legis naturalis obseruantia, necesse sit, ut occurrant graues aliquando tentationes; necesse consequenter erit, ut aliquando denotetur cadat natura lapsa, nec continuare possit absque vlla interruptione eandem obseruantiam, si ei non subueniatur per adiutorium Gratia supernaturalis.

Art. 2. Merito in hoc discursu fit recursus ad impossibilitatem superandi tentationes graues, & ad necessitatem, ut eadem occurrant. Quia ex earum grauitate relatè ad debilitatem naturæ lapsæ, oritur tota huius impotentia ad obseruantiam totius Legis, vt non rectè contendat Vasquez nullum esse discrimen necessitatis Gratia, quoad leues, grauesque tentationes; sed ad omnes indiscriminatim, eademque ratione eam esse necessariam. Quod profecto videtur contradicere doctrinæ Christi Domini Matth. 5. Vbi actus faciles, vt diligere diligentes se, & salutare fratres, conceduntur possibiles antecedenter, & consequenter Ethnicis, etiam, & Publicanis: Prædicatur verò tanquam effectus solius Gratia: Euangelicæ salutaris dilectio inimicorum, in quibus tamen comparationis extremis, sola est differentia grauis, & le-

R. P. Esparza Curs. Theol. Tom. I.

nis tentationis in contrarium. Eandem differentiam agnoscit Augustinus de perfectione Iustitiæ ad tertiam ratiocin. & cap. 11. de corrept. & Grat. dicens, liberum arbitrium sufficere ex se ad malum; ad bonum autem parum valere. Quod si nullam posset superare tentationem, nihil prorsus valeret; multum verò, si quolibet. Hier. dial. 3. contra Pelag. post med. manifestè docet ex potestate superandi leues tentationes non rectè colligi potestatem ad superandas graues: vtiurque exemplis physicis infirmi, qualem iudicat hominem lapsum, potentem ambulare centum passus, non autem mille, & similibus aliis. Chrysostomus ex illo Pauli 1. ad Cor. 10. *Fidelis Deus, qui non patietur vos tentari vltra id, quod potestis*; inferit hom. 34. Esse aliquas tentationes, quæ ferri non possunt; potestate scilicet morali, & sine Gratia Dei. Ibidem distribuit tentationes in humanas, seu leues, & in ea, quæ ferri non possunt; Atque de humanis docet non facillè vinci sine Gratia. Eandem ferè doctrinam habet Cyrillus l. 5. in Ioan. c. 45.

Art. 3. Ex his apparet non rectè pronunciaffe P. Vasquez, nullum esse istiusmodi discrimen apud Patres, vt tueatur suam illam vniuersalem, & vniuersalem necessitatem Gratia, purè consequentem, non minus ad superandas graues, & leues tentationes, quàm ad efficienda opera heroica, & quæ minima sunt. Cum, vt dictum est quæst. præced. ita etiam modò dicendum sit, suppetere naturæ lapsæ sufficientiam non solum antecedentem; sed etiam nonnullam consequentem ad superandas tentationes leues absque Gratia per Christum simpliciter, & per se tali: Eandem verò absque eadem, etiam antecedentem, non adesse ad superandas graues, vel certè grauissimas; atque adeò ex hac posteriori impotentia rectè concludi impotentiam moralem antecedentem ad totam legem, inquam verò, *moralem*, quia potestas physica adest necessariò, quandocumque viget obligatio legis, vt liquet ex quæst. 2.

Ad 1. Continetur quidem in actiuitate naturæ non vitiata, & debilitata per peccatum, non verò post inductam debilitatem per peccatum, vt ostensum iam est. Ratione enim eius debilitatis requiritur Gratia supernaturalis, vt potentia physica, quæ inest naturæ etiam lapsæ, perueniat ad potentiam moralem; Nempe differentia maioris debilitatis in natura lapsa, quàm pura non inducit respectu illius maiorem vtramque difficultatem operum Legis, sed talem, quæ vsque ad impotentiam moralem pertingat.

Ad 2. Necessitas comprincipij supernaturalis, quæ non fundatur in natura effectus secundum se, sed in eadem præcisè, vt comparata cum præsentis dispositione agentis naturalis, per accidens debilitati, nequaquam probat supernaturalitatem intrinsecam in tali effectù, præsertim cum comprincipium supernaturale exigitur ad possibilitatem moralem, & præsupponit potentiam physicam in agente naturali.

Ad 3. Etiam si adiunctis, & inuantibus comprincipijs supernaturalibus, non possint fieri, nisi actus supernaturales, non propterea sequeretur illa iuuare non posse ad obseruantiam Legis naturalis, sed solum iuuare non posse ad obseruantiam purè naturalem illius. Deinde fieri potest, vt auxilia supernaturalia iuuent ad obseruantiam etiam naturalem eiusdem Legis naturalis, quatenus proponendo moria supernaturalia, validissimè contradicentia transgressionem Legis, reddunt difficilem transgressionem, ac per consequens facilem obseruantiam. Atque ea reddita iam facili, potest ipsius executioni sufficere se sola, etiam moraliter, actiuitas naturalis, tamen si iustitia similiter non foret, non præexistente, ex parte actus primi, illa tanta difficultate transgressionis.

Ad 4. Cui occurrit levis tentatio, quod non occurrerit gravis, aut grauissima, est Gratia solum externae protectionis, vt communiter dicitur, & est Gratia intrinsecè naturalis. At, cum occurrerit grauissima ipsa tentatio, requiritur pro potestate morali eam superandi Gratia, intrinsecè supernaturalis, operans posituè, & non tantum remouendo prohibens. Licet autem vnum quemlibet aliquando liberare Deus possit ab occurru graviorum temptationum; fieri tamen ex natura rei non potest, vt omnis, & semper, aut etiam vnus aliquis per longum tempus liberetur à temptationibus, quae respectu naturae lapsae secundum se sint graues, aut grauissimae, & solum respectu Gratiae supernaturalis sint leues, ac facile superabiles. Quare ea Gratia est absolute necessaria ad diurnam legis naturalis obseruantiam, tametsi necessaria non sit, pro superandis temptationibus, quae respectu eiusdem naturae leues sunt.

Ad 5. Illa ratio probat optimè subiacentem peccato personali, non posse perseuerare diu absque nouo peccato, si non resipiscat, etiamsi inuenitur per auxilia ordinaria Gratiae, iuxta illud Gregorij homil. 11. in Ezech. post med. *Peccatum, quod mox per penitentiam non deletur, suo pondere ad aliud trahit.* Caterum inde non efficitur, non superesse aliam rationem impotentiae moralis inductae per peccatum originale, vt iam patuit.

QVÆSTIO XIII.

Vtrum natura lapsa sufficiat ad dilectionem Dei naturalem super omnia, absque auxilio Gratiae per Christum, saltem cum non adest tentatio gravis?

IDEVR tunc saltem sufficere. 1. Quia quando non adest tentatio gravis, eadem prorsus est potentia, ac sufficientia naturae lapsae, atque purae, à qua videlicet deficit lapsa natura, solum ratione grauiorum temptationum irruentium in ipsam. Natura autem pura sufficeret ad dilectionem Dei super omnia, vt pote quae esset ordinata ad illam, tanquam ad finem suum, nec haberet impedimentum, dum conseruaretur pura. Ergo etiam natura lapsa sufficit ad eandem, dum non vrgetur graui aliqua tentatione.

2. Natura lapsa est sufficiens sine Gratia ad alios actus heroicos motui vniuersalis, qualia sunt motiua Obedientiae, Religionis, & similia. Ad istiusmodi enim actus admittitur sufficiens natura lapsa, sine Gratia, cum non adest gravis tentatio, ab iis omnibus, à quibus admittitur sufficientia absque gratia ad aliquod bonum opus morale facillimum, & minimum, vt admissa est quaestione praecedenti. Ergo etiam est admittenda sufficientia eadem moralis sine gratia ad dilectionem Dei naturalem super omnia, saltem cum non adest gravis tentatio. Patet consequentia. Quia quilibet actus motui vniuersalis est impossibilis cum omni, & quouis peccato lethali; Atque adeò continet in se obseruantiam totius Legis, & consequenter victoriam omnium difficultatum aduersus ipsam, non secus, ac dilectio Dei super omnia. Ergo nullo ex capite hæc potest esse difficilior, quam illa.

3. Quod maius bonum proponitur voluntati, eò efficacius illam mouet, & pertrahit ad se, & consequenter reddit habilem ad superandas maiores difficultates. Motiuum autem dilectionis Dei est summum bonum. Ergo voluntas est magis etiam potens ad dilectionem Dei naturalem super omnia, absque villo auxilio Dei supernaturali, quam sit potens ad villo alios actus bonos, quorum tamen aliquos dictum est fieri posse sine Gratia supernaturali. Est vero magis potens, etiam si adsint grauissimae quaelibet difficultates, vt pote quibus praeponderat vis attractiua infinita Dei bonitatis.

Art. 1. Respondetur. Dilectio Dei super omnia continet in se potestatem moralem obseruandi totam Legem, naturalem quidem, si dilectio sit naturalis; supernaturalem verò, si supernaturalis sit. Nempe dilectio vnius super aliud est dispositio animi facile patiens iacturam posterioris, ne amittat illud prius. Qui enim amat honorem super diuitias, adueniente necessitate alterutrum amittendi, altero contento, facile praecipit diuitias, vt consulat honori; & ex duobus Amicis, qui praeter altero diligitur, praerulet similiter cum facili iactura alterius. Hinc Ioan. 14. dicitur: *Si quis diligit me, sermonem meum seruabit.* Vbi ex dilectione praesenti colligitur obseruantia legis, non solum praesens, sed etiam futura. Et licet sermo ibi sit de dilectione Dei supernaturali, eadem tamen ratio est, de dilectione naturali in ordine ad legem naturalem, quae est de supernaturali in ordine ad supernaturalem. Vtraque enim *firmat cor in Deo; ita vt pro nullo bono consequendo, vel malo vitando ab eo separari velit*: vt habetur ex D. Thom. 1. 2. quaest. 109. artic. 8. Et discrimen est solum, quod naturalis oritur ex cognitione Dei, vt auctoris naturalis, concipiente proinde ipsum relatè ad ea, quae naturaliter occurrere possunt, tam congruentia ipsi, quam eidem contraria. Vnde consequitur, vt dilectio naturalis firmet cor in Deo, in ordine ad contemptum bonorum naturalium, & in ordine ad superandas difficultates contrarias, quae naturaliter occurrere possunt: dilectio verò supernaturalis, etiam in ordine ad ea, quae supernaturaliter possunt occurrere.

Artic. 2. Caterum vtraque in eo conuenit, vt vnaquaeque in ordine suo confortet hominem in ordine ad totam Legem sibi correspondentem. Quapropter id etiam vtrique commune est, suo modo, quod habetur apud Apostolum: *Charitas patiens est, benigna, &c.* Quod lanè de nulla alia virtute docemur: quia scilicet sola Charitas est, quae vi sua inducere potest reliquas omnes virtutes, imperando earum actus, & superando omnes difficultates contrarias. Idemque praestat dilectio naturalis in ordine ad ceteras virtutes naturales, & difficultates contrarias naturaliter occurrentes. Continet ergo in se dilectio Dei naturalis obseruantiam totius Legis naturalis, non quidem, vt postea non possit nihilominus deficere; quia, vt dicitur in 3. Ethic. cap. 8. *Potest homo ex praemeditatione rationis aliquid agere praeter ordinem finis praconcepti, & inclinationis habitualis relictæ ex actu praexistenti*, bene tamen, ita vt moraliter sit potens perseuerare absque aliquo lapsu lethali; vt conuincit ratio praedictionis quae fit de Deo per eius dilectionem.

Art. 3. itaque qui sic diligit Deum, quando non occurrit vlla tentatio gravis in contrarium, vt non habeat in animo dispositionem ad illam superandam, quandoque occurrit, non diligit absolute Deum super omnia; esto diligat super ea, quae in contrarium tunc occurrunt, quando concipit dilectionem, sicut is, qui diligit hominem tempore felicitatis, non diligit eum amicabiliter, si ex tunc non ha-

bet

bet paratum animum ex vi dilectionis ad eandem constanter retinendam, ingruente aduersitate. Igitur dilectio Dei super omnia, siue naturalis, siue supernaturalis, quodcumque, & in quibuscumque circumstantiis concepta, per seipsam est potentia moralis ad obseruantiam totius Legis, siue naturalis, siue supernaturalis, proportionem seruata, ita vt fundet spem prudentem, certe non penitus imprudentem, qualis concipitur circa ea quæ sunt moraliter impossibilia, de præstanda tota lege, & de superandis quibuscumque difficultatibus in contrarium. Dictum autem est quæst. præced. obseruantiam totius Legis naturalis, & victoriam grauium temptationum esse moraliter impossibilem respectu naturæ lapsæ destitutæ Gratia supernaturali. Ergo eidem absque eadem est moraliter impossibilis dilectio Dei naturalis super omnia, quæ est sententia communis Theologorum cum D. Thoma quæst. illa 109. ar. 3.

Ad 1. Transeat contingere aliquando, vt homo in statu naturæ lapsæ sit æquè bene dispositus animo, & corpore, intrinsecus, & extrinsecus, atque foret in pura natura, quod tamen est difficile ex dictis quæst. 9. & quæst. proximè præced. Negandum nihilominus est in natura lapsa non requiri plus dilectionis, ad hoc vt absolute dicatur super omnia, quam requisitum fuisset, non modo in statu naturæ integræ, verum etiam in statu naturæ puræ. Quia est de conceptu dilectionis super omnia promptitudo animi ad superandas omnes difficultates contradicentes rei amata, & coniunctioni affectuæ cum eadem. Difficultates autem, quæ possunt occurrere in statu naturæ lapsæ, sunt longè maiores, quam quæ occurrere possent in statu naturæ, vel integræ, vel etiam puræ. Ergo dilectionem Dei oportet esse multò maiorem, vt absolute sit dilectio super omnia comparatione status naturæ lapsæ; Et quidem eo gradu excessus, qui est moraliter impossibilis naturæ lapsæ, etiam pro instanti pro quo nullum est, aut vix est vllum impedimentum temptationis, vt liquet ex dictis.

Ad 2. Actus aliarum virtutum concepti ex motiui vniversalis sunt impossibiles cum quouis peccato lethali; non tamen continent in se necessariò potestatem moralem, & promptitudinem animi vniversalem, qualem continet in se dilectio Dei super omnia. Hæc enim, propter præstantiam incomparabilem sui motiui, & dignitatem specialissimam eiusdem, habet vim specialissimam solidandi in bono, & resistendi cuius contradictioni, quam ceteræ virtutes nequaquam habent, propter debilitatem sui motiui, quæ maxima est, si comparatur cum Deo. Nulla igitur est consequentia obiectionis, cui perperam confidit P. Ripalda.

Ad 3. Motiui dilectionis Dei est vsque adeò validum ex se, vt perfectè cognitum necessiter voluntatem. Ceterum naturæ lapsæ non valet nequidem auferre necessitatem moralem ad oppositum. Quia ratione peccati originalis obscuratur intellectus in ordine ad Deum, & diuina, & tantumdem acuitur in ordine ad temporalia, & inhonesta, vt liquet ex dictis superius semel atque iterum de debilitate naturæ lapsæ. Vnde quod est validissimum, ex sua natura, sit debilissimum: validissimum verò, quod est natura debilissimum, quoad vim pertrahendi voluntatem.

QVÆSTIO XIV.

Vtrum natura lapsa sufficiat moraliter ad vitanda omnia peccata venialia collectiue cum auxiliis ordinariis Gratia?

IDEVR sufficere. 1. Quia potentia moralis vitandi seorsim singula peccata successiue, est potentia moralis vitandi totam eorum collectionem collectiue. Nam vitare singula seorsim successiue, est vitare totam collectionem collectiue. Neque enim aliter vitaret totam collectionem collectiue, qui potiretur speciali Dei privilegio, quam vitando singula seorsim successiue. Quod si vitare singula seorsim successiue, est vitare totam collectionem collectiue; posse moraliter vitare singula seorsim successiue, est etiam potentia moralis vitandi totam collectionem collectiue. Nempe quorum existentia est eadem, est etiam eadem qualibet eorundem possibilitas, & potentia, quod est euidentiissimū. Inest autem naturæ lapsæ potetia moralis ad vitanda singula seorsim peccata venialia successiue cum auxiliis ordinariis Gratia; Nec enim est maior difficultas in vitatione cuiusque venialis seorsim, quam in vitatione cuiusque lethalis seorsim. Certum verò est, ex sæpe citato testimonio Tridentini, posse moraliter vitari singula seorsim peccata lethalia successiue cum auxiliis ordinariis Gratia; quandoquidem definitum est, totam eorum collectionem esse moraliter euitabilem. Omnia igitur peccata venialia collectiue sumpta vitari moraliter possunt cum auxiliis ordinariis Gratia.

2. Vitatis nouem peccatis venialibus cum auxiliis ordinariis Gratia, superest adhuc, ex vi eorundem, potentia moralis vitandi decimum, quo supponatur compleri multitudo moraliter inuitabilis collectiue cum auxiliis ordinariis. Ergo fieri potest, vt illud viterur de facto. Atqui eo vitato, vitata erit de facto tota collectio sumpta collectiue. Ergo cum auxiliis ordinariis vitari moraliter potest tota ea collectio. Eadem porro ratio est de qualibet alia collectione peccatorum, dierum, annorum. Assumptum autem communiter admittitur, & paulò post patebit negari non posse.

3. In statu puræ naturæ potuisset vitari potentia antecedenti, & consequenti tota collectio venialium. Ergo etiam potest pro statu præsentis cum auxiliis ordinariis Gratia supernaturalis. Pater consequentia. Quia auxilia supernaturalia ordinaria omnia, non solum valent ad æqualitatem virium puræ naturæ, sed etiam ad excessum, aliàs foret melior status quoad modum supernaturalis, restituens bona puræ naturæ, quam status Eleuationis, ac Reparationis. Probatur antecedens. Quia homo naturali lege tenetur ad vitandam totam collectionem venialium: Nec enim licitum est velle, etiam vagè, committere aliquod veniale peccatum aliquando. Et tamen licitum est velle id, ad quod vitandum non obligat Lex. Nequit autem naturali lege teneri homo ad id, quod est naturaliter impossibile. Est autem naturaliter impossibile, quod pro statu naturæ puræ fieri non posset, non solum potentia antecedenti; sed etiam consequenti. Quatenus non solum ea potentia frustra est, quæ non potest reduci in actum, sed etiam quæ nunquam reduceretur, præsertim si hoc ei conueniat per se, & iuxta exigentiam suæ naturæ.

Art. 1. Resp. Certum est non posse vitari omnia venialia collectiue sumpta cum solis auxiliis ordinariis Gratia pro presenti statu. Quia ita definitum est à Conc. Trident. cap. 11. & can. 23. sess. 6. Et colligitur ex multis locis scripturæ. Impotentia ista vitandi omnia venialia collectiue non est in primis physica, vt putauit Zumel contra communem; sed solum moralis. Siquidem tenemur ad vitanda omnia collectiue, vt nuper rectè assumebatur, & probatur. Deinde eadem impotentia non est purè consequens; quia si omnes, aut plerique communiter haberent potentiam moralem antecedentem ad vitanda omnia collectiue, necesse moraliter esset, vt aliquis ea sic vitaret; Ac proinde daretur de facto ea vitatio absque speciali priuilegio.

Art. 2. Denique impotentia ista nec prouenit ex impotentia morali antecedenti ad vitandum aliquod veniale determinatè sumptum, propter specialem aliquam difficultatem; neque ex lassitudine voluntatis, postquam iam multa vitauit venialia. Non ex impotentia ad aliquod determinatè, quia vnumquodvis peccatum veniale determinatè sumptum, nullo ex capite potest esse vitatu difficilior, quàm vnumquodvis lethale, vt apparet consideranti motiua inuitantia, & retrahentia respectu vtriusque, æquipondantia inuicem cum iusta proportionem. Dictum autem est ex Tridentino, quoduis lethale, imò totam collectionem lethaliū vitari posse potestate etiam morali, cum auxiliis ordinariis Gratia. Nec etiam oritur ex lassitudine, quia innocentia hodierna inuat potius propter habitum bonum, ad innocentiam etiam, & nullatenus retardat. Cum enim voluntas sit potentia spiritualis, non fatigatur repetitione, aut continuatione actuum, saltem immediatè, & ratione sui. Vnde positis aliis requisitis perseuerat semper æquè prompta, ac expedita, quin & expeditior, ac promptior præcedente innocentia consuetudine. Requisita autem ex parte corporis faciliè eadem perseuerare, aut redire, aut etiam meliorari possunt post repetitionem vitandi peccata. Siquidem eorum occasiones, & tentationes non sunt continuæ, nec totam vitam, cui Concilium adnectit impotentiam istam; vel etiam longum tempus plurium dierum, mensium, aut annorum complectitur continuata physice contentio vitandi, quæ lassitudinem pariat dependentem ab innocentia conseruandæ conatu, qui antecessit à principio vitæ.

Art. 3. Imò ob hæc omnia coniunctim sumpta, quatenus includunt habitum bonum, probabilis est per se, lapsus in veniale futurum esse in parte aliqua prioris, potius quàm posterioris temporis completentis totum interuallum impotentia moralis ad vitandam collectionem; Atque ita plerumque contingit. Plures enim sunt, qui non accedunt, quàm qui accedunt proximè ad longum tempus impotentia moralis completium absque vilo peccato veniali, id est, plures sunt qui peccant in priori medietate talis temporis, quàm in posteriori medietate.

Art. 4. Igitur ista impotentia communiter reuocatur ad tria capita; Quorum primum est, Natura Arbitrii humani volubilitas, & facilis in vtramvis partem inclinatio. Alterum est frequens peccatorum venialium prope innumerabilem opportunitas, affrens secum eandem totidem tentationum frequentiam. Tertium est defectus formæ exhibentis inuariabilem constantiam, & vniformem tenacitatem honesti, vt exhibent vno hypostatice, & viso beata.

Art. 5. Adhuc tamen desideratur ratio, ob quam sit antecedenter impossibilis moraliter vniformitas semper bene operandi. Quia defectus formæ exhibentis inuariabilem constantiam, coniunctus cum multitudine occasionum, & cum perfecta in vtramvis par-

tem indifferentia pro vnaquaque occasione, potius persuadere videtur æquè faciliem, ac sperabilem esse antecedenter vniformitatem, aut semper operandi bene, aut semper peccandi; atque est facilis, ac sperabilis difformitas aliquando bene, & aliquando male operandi. Quia singulæ opportunitates cum inclusione omnium requisitorum æquè grauant bilancem in vtrumvis ex illis duobus extremis. Verum nobis facilis, & clara huius rei ratio descendit ex dictis quæst. illa 5. de impossibilitate morali vniformitatis in collectione quamplurimorum, quorum quilibet sit æquè, aut ferè indifferens ad vtramque partem contradictionis.

Art. 6. Eadem namque ratio est de vno quolibet comparato cum ferè innumerabilibus occasionibus, pro quarum singulis sit perfectè indifferens in vtramque partem, atque est de multitudine ferè innumerabili hominum, quorum quilibet sit similiter indifferens. Vtrobique enim adiunt eodem modo, eademque cum proportionem plures causæ adæquatæ, quarum quælibet se sola possit impedire vniformitatem, quàm difformitatem quamlibet determinatè sumptam, & quæ possint impedire difformitatem quamlibet minorem, quàm maiorem quamlibet difformitatem. Pro singulis namque opportunitatibus operandi vnicuique occurrentibus adiunt singula motiua in vtramque partem, hoc est, adiunt totidem causæ valentes inducere difformitatem eadem ratione, quæ singula indiuidua collectionis alicuius possunt eandem inducere.

Art. 7. Eadem igitur ratione qua ibi conclusum est, impossibile esse moraliter vniformitatem collectionis quamplurimorum indiuiduorum perfectè indifferentium ad vtramque partem, & difformitates, quæ sunt minores, ed esse minùs sperabiles, concluditur etiam in presenti, impossibile esse moraliter totalem vniformitatem semper bene, aut semper male operandi in vnoquoque indiuiduo similiter indifferenti, pro occasionibus, & differentiis temporum similiter multiplicibus: Necnon paruum eiusmodi difformitatem contingere in paucioribus, in plerisque verò aliquam ex iis difformitatibus, quæ magis accedunt ad maximam, quàm ad minimam omnium difformitatem, ac proinde plerisque homines sapere vitare, sapere non vitare peccata venialia; idque non omnino per accidens euenire; sed cum fundamento ex parte actus primi, maioris probabilitatis, & spei, ac timoris ita fore, quàm fore opposito modo. Oportet verò pro claritate istarum comparisonum considerare attentè, quæ dicta sunt quæst. illa 5.

Ad 1. Potentia vitandi singula seorsim successiue successione nunquam interrupta, ea verò est potentia vitandi omnia collectiue, non verò potentia vitumque vitandi singula seorsim successiue. Quia si tantum datur potentia vitandi cum successione interrupta, non propterea data erit potentia vitandi totam collectionem collectiue, cui videlicet sic sumptæ opponitur contradictoriè quælibet interruptio. In obiectione autem solum probatur potentia vitandi successiue successione interrupta.

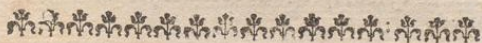
Ad 2. Obseruandum est in casu obiectionis cognitionem vitacionis peccati continuatæ per nouem occasiones, tanquam præmissam inferre, iuxta doctrinam nuper indicatam, cognitionem moraliter certam de peccato exituro in decima occasione: Vitacionem tamen ipsam præcedentem à parte rei, non habere similem vim determinandi voluntatem ad peccandum in decima occasione. Quia, vel non adest pro tunc talis vitatio, nec per se, nec per aliquem suum effectum, vel si adest aliquo modo, potius inclinatur ad vitandum, etiam tunc peccatum. Quare dicendum est, adest in decima occasione potentiam moralem

moralem antecedentem non peccandi coniunctam cum impotentia consequenti, quo eodem prout modo, dicendum est, adesse eandem potentiam, & impotentiam, pro prima occasione, si supponatur futuram esse, ut vitetur peccatum in sequentibus nouem occasionibus: Quam tamen impotentiam patet utrobique esse purè extrinsecam, & intentionalem, cum re ipsa à parte rei eadem omnino vniformis existat potentia moralis respectu singulorum seorsim, ac determinatè, cum impotentia morali v. g. respectu collectionis eorundem. Videatur quod in simili dictum est quæst. 5. ad 4.

Art. 1. Ad 3. Negandum est pro statu naturæ puræ adfuturam potentiam moralem vitandi totam collectionem venialium collectivè sumptam per longum tempus. Quia ratio superius posita conuincit etiam pro eo statu. Iam verò ad hoc, ut aliquis euentus sit omnino naturalis, non necesse est, posse ipsum moraliter contingere: sufficit enim si contineatur in virtute actiua physica causarum naturalium, ut potest quæ nihil in se continet adæquatè, nequidem physicè, quod naturale non sit. Quod ad Legem attinet potest ea absolute obligare ad omne, quod est physicè possibile. Quia vis præceptiua superioris, peruenit quo vsque physicè peruenit vis physica executiua inferioris, si nullum aliunde adsit inconueniens. Tota namque vis executiua inferioris subest superiori illimitatè iurisdictionis, qualis est Deus, secundum totum, & qualecumque luum posse.

Art. 2. Inquam verò, si nullum aliunde adsit inconueniens. Quia ex Lege obliganti per se, & independentè à culpa subditi ad aliquid moraliter impossibile sub lethali, sequuntur inconuenientia proposita q. 3. Ea verò cessant respectu peccatorum venialium; quia necessitas moralis aliquando in ea labendi coheret cum possibilitate morali, & spe prudenti beatitudinis obtinendæ, & compensatur per necessitatem moralem eadem vitandi sæpe meritorie, & redimendi ad æqualitatem, imò etiam cum excessu, quæ commissa fuerint, per opera meritoria.

Art. 3. Denique illa potentia est frustra, quæ in nullo suo effectu potest reduci, aut in nullo reducitur per se ad actum secundum consideratam speciem effectus; non verò, quæ non potest reduci, aut non reducitur consideratis sola multitudine. Hoc enim pacto nulla causa non esset frustra. Quia cuiusvis causæ effectus numero distincti sunt infiniti; & per consequens non exequibiles collectivè.

QVÆSTIO XV.

Vtrum auxilia actualia Gratia constituentur adæquatè per illustrationes, & inspirationes supernaturales.

DETVR non constitui per eas adæquatè. 1. Quia vnusquisque in ordine naturali redditur benè, aut malè; plus vel minus dispositus ad operandum moraliter, per qualitates purè physicas animæ, & corporis; Alia namque est dispositio tempore ægritudinis, ab ea, quæ est tempore sanitatis: Alia post somnum, & prandium, ab ea, quæ est post inediam, & vigiliam, & sic de cæteris eiusmodi, in quibus sola apparet diuersitas penes qualitates purè physicas; potest autem Deus in ordine supernaturali totidem modis

operari, quot modis potest in ordine naturali. Potest igitur disponere, ac innuare voluntatem per motiones, ac qualitates purè physicas, non minus quam per actus intentionales illustrationum, & inspirationum. Ergo auxilia Gratia, quibus potest innuare Deus voluntatem humanam, non constituentur adæquatè per illustrationes, & inspirationes, seu pias affectiones.

2. Inter auxilia Gratia continentur habitus supernaturales à Deo infusi, qui per seipsos habent vim inclinandi, & pertrahendi voluntatem. Ergo Deus potest illam inclinare, quod voluerit, per qualitates, & motiones actuales purè physicas, & non solum per cognitionem motuorum salutarium, & complacentiam in eisdem.

3. Concursus Dei vniuersalis exhibitus à Deo respectu actuum salutarium, habet rationem Gratia actualis, & quidem eius Gratia, de qua nonnulli Theologi putant fuisse præcipuam controuersiam Augustini, & aliorum Patrum cum Pelagio, ob ea testimonia, quæ indicata sunt quæst. 11. Ad 1. art. 2. Ergo aliquid aliud præter illustrationes, & inspirationes pertinet ad auxilia actualia Gratia.

Art. 1. Resp. Certum est, non licere Theologis, ut inducant inter auxilia Gratia ea, quæ in Conciliis & Patribus non reperiuntur expressa, aut satis indicata; Quandoquidem omnis doctrina de Gratia, ex sola Dei reuelatione descendit, eaque iuxta legitimum sensum scripturarum innotescit per Concilia, & Patres. In iis autem solè reperiuntur illustrationes intellectus, & inspirationes voluntatis, quarum est frequentissima in illis expressio, quin vlla vnquam fiat, vel expressio, vel insinuatio qualitatis, aut motionis purè physica; sed prorsus oppositum. Certè Concilium Mileuitan. can. 4. volens exponere naturam, & munera Gratia, solum definit: *per Gratiam reuelari nobis intelligentiam mandatorum, darique simul, scire quid agere debeamus, & diligere, ut faciamus.* Quæ omnia sunt purè intentionalia. Similiter Aug. 1. 2. de Bapt. paruul. c. 17. *Et autem, ait, innotescat quod latebat, & suauè fiat, quod non delectabat, Gratia Dei est, quæ hominum adiuvat voluntates.* Quæ doctrina utrobique esset defectuosa, & insufficiens, si aliquid præterea purè physicum superesset.

Art. 2. Vrgentius est eandem in rem, quod habetur c. 7. de Peccat. mer. *Cum autem, ait, ab illo illius adiutorium deprecamur ad faciendam, perficiendamque iustitiam, quid aliud deprecamur, quam ut aperiat quod latebat, & suauè fiat, quod non delectabat?* Vbi ponderanda est particula exclusiua, *Quid aliud*, per quam excluduntur à ratione Adiutorij Dei omnia alia præter illustrationem, quæ sola aperit, quod latebat, & piam affectionem, seu inspirationem, quæ sola suauè facit suauitate delectanti, quod non delectabat. Licet autem particulam eiusmodi exclusiuam non habeat, vigoris tamen haud quaquā minoris est venusta expositio efficacitatis conuenientis Gratia, adhibita ab eodem Augustino tract. 26. in Ioan. col. 2. ad illud. *Nisi pater qui misit me, traxerit eum. Quomodo, ait, voluntate credo, si trahor? Ego dico: parum est voluntate, etiam voluptate traheris; Paucisque interiectis, si Poëta dicere licuit; Trahit sua quemque voluptas. Non necessitas, sed voluptas, non obligatio, sed delectatio. Quanto fortius nos dicere debemus, trahi hominem ad Christum, qui delectatur veritate; Et mox apponit exemplum; Ratum viridem ostendis oui, & trahis illam. Noces parua demonstrantur, & trahitur. Vnde scilicet interrogando, infert. Si ista trahunt, quoniam verum est: Trahit sua quemque voluptas, non trahit reuelatus Filius à Patre. Quid enim fortius desideras anima, quam veritatem? In quibus cum sollicitè conetur Augustinus exprimere motionem & efficaciam Gratia, solas exprimit cognitionem veritatis, & delectationem voluntatis.*

Art. 3.

Art. 3. Videatur eadem doctrina terminis Scholasticis distinctius tradita apud D. Thomam, ad eundem locum Ioan. 6. Lect. 5. vers. 3. qu. 1. §. Sic ergo multipliciter. Vbi tradit rationem a priori, ob quam impossibile est voluntatem moueri ad suum actum, qualitate, aut motione vlla purè physica: Quia scilicet voluntas est potentia rationalis; Ideoque sola ratione proponente bonitatem obiecti, & delectationem ad illam alliciente, moueri potest. Nulla namque vis purè physica, immediatè inclinatur, aut vllò pacto mouetur ad volendum, & eligendum; vt quisque ex propria experientia, & ex ipsa rei consideratione, atque comparatione cum rebus inanimatis, immobilibus immediatè per aliquid intentionale, faciliè coniciet. Huc respexit Concilium Senonense definiens can. 15. *Trahit quidem; sed in eius odorem currimus, non vi, non vnco raptamur.*

Art. 4. Efficacissima istarum auctoritatum, & rationis confirmatio desumitur ex Sacris literis significatibus vbique auxilia diuinæ Gratiæ, vniuersim omnia, per verba pullandi, vocandi, inuitandi, tangendi, & similia exprimentia clarè vim illustrationum, & piarum affectionum; nec vnquam vsurpato verbo, quod accommodari idoneè possit qualitati, aut motui purè physica, quatenus immediatè mouenti voluntatem. Et quidem quod verba illa solam illustrationem, & inspirationem significant, constat quoad verbum *Tangendi*, ex Concil. Trid. aiente sess. 6. cap. 5. *Tangit autem Deus cor hominis per Spiritus Sancti illuminationem*: Quoad reliqua verò; quia pullari, & vocari non potest homo, & multo minùs inuitari, quin sentiat, & nisi quatenus sentit vocantem, & pullantem, & quin suauiter per inuitationem alliciat, & afficiatur; & nisi quatenus sic allicitur, & afficitur. Constat igitur ex his omnibus auxilia actualia Gratiæ adequatè constitui, per solas illustrationes intellectus, & inspirationes, seu pijs affectiones voluntatis à Deo immittas.

Ad 1. Qualitates physicae siue ad corpus, siue ad animam spectantes solum mediatè disponere, ac mouere voluntatem, sic vel aliter possunt, quatenus calor, & humiditas rarefaciunt, & dilatant spiritus vitales, & sensorium commune. Frigiditas verò, & siccitas condensant, ac contrahunt, ex quo deinde prouenit maior, vel minor, angustior, aut tenuior apparentia phantasmatum, ex qua demum suboritur cognitio magis, vel minus perfecta, circa talia, vel talia obiecta, quæ iuxta suam diuersitatem est causa formalis immediata diuersæ dispositionis, & motionis in voluntate: Similiter qualitates physicae siue doloriferae, siue delectatrices diuertunt, aut applicant animum diuersimodè, ingerendo voluntati diuersas cognitiones, cum dispari intensione, nec fieri potest, vt aliter voluntatem moueant, ac impellant ad aliquid; aut melius, deteriusve, eandem disponant. Pari-ter ergo in ordine supernaturali potest Deus per donum externæ protectionis facere, vt redundant in homine ex causis naturalibus qualitates physicae, ex quibus deinde suboriantur modo dicto cognitiones, & complacentia, quibus voluntas immediatè moueatur, aut simpliciter, aut magis ad bonum honestum, & minus moueatur, aut non moueatur ad bona temporalia, talia, vel talia. Caterum fieri non potest, vt per eiusmodi qualitates purè physicas anima, aut corporis proprias voluntas immediatè moueatur, inclinatur, aut determinetur, ob rationem iam datam.

Ad 2. Habitus neque naturales, neque supernaturales habent vim inclinandi, ac pertrahendi voluntatem immediatè per se ipsos; sed mediatè per cognitionem experimentalem maioris facilitatis, maiorisque intensificationis, atque inde delectationis, quæ sunt actus præexistente habitu, quàm si habitus non

æxisteret: sicut explicatum est in qq. de virt. in mm. Habitus supernaturales habent præterea vim ediatam inclinandi per auxilia actualia supernaturalia, quæ subsequuntur ad ipsos, iuxta proportionem eorum.

Art. 1. Ad 3. De concursu generali Dei, vt fuerit qua controuersia cum Pelagio, controuersia certè æcipua nequaquam fuit de tali auxilio. Quia August. Epist. 95. paulo post init. & Ep. 105. ad mel. atque iterum clarissimè protestatur sibi, & ceteris Catholicis non esse controuersiam cum Pelagio de ea Gratia, quam cum Impiis habemus communem, cum quibus homines sumus; sed de ea peculiari, quæ sumus Christiani, & filij Dei; neque de la, quæ ad donum creationis necessariò conlequitur; sed de ea, cum gratuito superadditur iis, quæ per creationem habemus. Constantissimum autem est aud omnes admittentes, agnoscentesque necessarium concursum Dei generalem, & immediatum cum causis secundis, cum esse communem pijs, & impijs, & debere ex natura rei supposita creatione.

Art. 2. Igitur concursus Dei Generalis pertinet ad auxilia Gratiæ Dei definita, & protecta aduersus Pelagium solum indirectè, idque duplici ratione. Primò quia Pelagius negauit necessitatem Gratiæ Dei, opponendo interitum libertatis per talem necessitatem: quod æquè militat, si non, & magis apparet, aduersus necessitatem concursus diuini immediati. Secundò quia Deus per eundem suum concursum immediatum cooperatur formaliter omnibus, & singulis causis creatis, tam naturalibus, quàm supernaturalibus. Vnde cum eliciuntur actus supernaturales, non solum completur per talem concursum actiuitas voluntatis, quoad formalitates effectus præcidentes à naturali, & supernaturali, sed etiam actiuitas auxilij Gratiæ quoad formalitates effectus, quatenus supernaturales, atque quoad istas posteriores formalitates, est formaliter supernaturalis, ac indebitus naturæ, & superadditus dono creationis absolute, tum in actu primo, tum in actu secundo, non minùs quàm dona supernaturalia creata, licet his suppositis, ille etiam sit debitus, eadem ratione, quæ debitus est voluntati creatæ quoad actus sibi connaturales. Demum Deus concursu suo generali, siue vt connaturali, siue vt supernaturali non inclinatur, neque allicit voluntatem ad vnā partem, potius quàm ad oppositam ratione sui præcisè; ac proinde hac etiam ratione numerari non potest directè, ac formaliter inter auxilia Gratiæ Dei, de quibus specialiter docemur per Concilia, & Patres.

QVÆSTIO XVI.

Vtrum rectè diuidatur Gratia in Prauenientem, & Comitantem, Operantem, &c.

IDEVR non rectè diuidi. 1. Quia ratio communis, non continens sub se nisi duas differentias, vna solum diuisione diuidi potest. Dictum autem est Gratiā non continere sub se nisi duas solum differentias, nempe illustrationes intellectus, & inspirationes voluntatis. Ergo in eas solum diuidi semel potest.

2. Deus antequam conferat Gratiā, sæpè expectat, vt homo faciat, quantum est in se, quæ Doctrina est D. Thomæ docentis nutritum in syluis, si obseruet Legem naturalem, nec lethaliter vnquam pec-

ret, tandem aliquando vocandum esse, ac pertrahendum ad fidem per Gratiam. Ergo non recte tribuitur Gratiae Dei in genere, ratio praeuenientis; siquidem contingit eam praeueniri à libero arbitrio.

Art. 1. Resp. Exposita in praecedentibus necessitate Gratiae pro omnibus, & singulis statibus humanae naturae, & ad omnia, & singula operum genera, consequens iam est, ut explicetur, quibus modis, & quatenus Gratia subueniat indigentiae liberi arbitrij. Solent autem munera Gratiae, & titulos, ob quos necessaria est, exponere Theologi variis eius diuisionibus, in Praeuenientem, seu Antecedentem; & Comitantem, ac subsequenter; Operantem, & Cooperantem; Excitantem, & Adiuvantem; SuffICIENTem, & Efficacem. Postrema ista diuisio praetermittenda omnino erit, ob silentium eius examini indictum à Sede Apostolica. Reliquae tres, diuersimode quidem, sed rem prorsus eandem significant in recto. Eidemque significantiae alias praeterea complures voces, & locutiones usurpant Concilia, & Sancti Patres, pro quarum notitia vtili ad eorum intelligentiam videri potest Montoya disp. 28. de Prouid. sine, ubi obseruat crudita, qua solet, diligentia quinquaginta phrasas expressius Gratiae praeuenientis. Dicitur autem praeueniens, & antecedens, quatenus, data ante merita, conaturque nostros, atque ab eisdem independens; Comitans verò, & consequens; quatenus conatur meritoque nostro coexistit, aut vi eiusdem inducitur. Nuncupatur operans quatenus praestat aliquid, nondum exhibente quidquam libero arbitrio. Cooperans verò, quatenus simul cum libero arbitrio efficit opus salutare. Excitans appellatur, quatenus torpentem, neque quidquam adhuc agentem impellit, stimulatque voluntatem, & monet officij. Adiuvans verò, quatenus libero arbitrio insufficienti ex se adiungit vires suas, & opere indiuiduo cum agente agit.

Art. 2. Diuisionibus istis fundamentum praebuit, & rem omnem illis subiectam expressit potissimum Augustinus, cap. 17. de Grat. & lib. arbit. *Quis, ait, istam agens, est paruum dare cooperat charitatem, nisi ille qui prae parat voluntatem, & cooperando perficit, quod operando incipit. Quoniam ipse, ut velimus, operatur incipiens, qui volentibus cooperatur perficiens. Vnde Apostolus: Certus sum, quoniam qui operatur in nobis opus bonum, perficiet in diem Christi IESU. Ut ergo velimus, sine nobis operatur, cum autem volumus, & sic volumus, ut faciamus, nobiscum cooperatur, tamen sine illo, vel operante, ut velimus, vel cooperante cum volumus, ad pietatis operam nihil valeamus.* Idem habet lib. ient. 22. quae sub istdem verbis est notus inter Canones Concilij Arausiacani. *Quotiescumque bonum operamur, Deus in nobis, atque nobiscum, ut operemur, operatur.* Quo loci, ly *In nobis*, perinde valet, atque nobis nondum cooperantibus, tum quia ea phrasia in hoc sensu est familiaris Augustino: tum quia, *In nobis*, ponitur comparatiue ad *Nobiscum*, eidemque contraponitur tanquam oppositum. Ly autem, *Nobiscum*, idem est atque, nobis cooperantibus. Quare particula, *in nobis*, idem significat in posteriori testimonio, quod in praecedenti significat particula, *Sine nobis*, dum dicitur: *Ut ergo velimus, sine nobis operatur.*

Art. 3. Iam particula, *Sine nobis*, triplicem potest excludere cooperationem nostram; physicam, liberam, & meritoriam. Gratia praeueniens cooperationem nostram physicam est causa in actu primo proximo sufficiens ad inducendas illustrationes, & pias affectiones salutaris. Praeueniens solum cooperationem liberam sunt eadem illustrationes, & piae affectiones, quae immituntur à Deo, quin impediri nostra libertate possint, nobis tamen cooperantibus physicè: quod esse commune, atque essentiale omni-

bus actibus intellectus, & voluntatis supponitur modo ex alibi dictis; nec necesse est amplius in praesenti stabilire. Quia parum interest, pro hoc puncto, & scopo Augustini, atque Concilij Arausiacani, uti mox apparebit. Gratia denique praeueniens nostram cooperationem meritoriam, est ipse actus noster liber salutaris, meritorius subsequenter auxiliorum, & meritorum, non praesupponens vllum aliud meritum, propter quod ipse retribuatur.

Art. 4. Ex triplici ista cooperatione, sola postrema intelligitur, & excluditur à Gratia praeueniente per particulam, *sine nobis*. Quod suadetur primò. Quia Augustinus eo in loco, uti & in aliis omnibus operibus posterioribus contra Pelagianos, solum contendit, Gratiam non propter merita nostra dari; & idèd sine nobis illam dari; quia nobis nondum merentibus datur prorsus indebita. 2. Quia illa sententia, *Ipse, ut velimus, sine nobis operatur*, non potest aliter coherere cum illa alia, ex lib. 1. ad Simplic. q. 2. ante med. *Ut velimus, suum esse voluit, & nostrum, suum vocando, nostrum sequendo.* Hic enim ly, *ut velimus*, non potest significare solum piam affectionem, & complacentiam indeliberatam, quae scilicet, neque Dei est vocando, neque nostra sequendo; Siquidem, neque ad illam vocat nos Deus, neque nos per eandem ipsum sequimur, sed vocamur ad consensum efficacem, & tunc sequimur, cum eum exhibemus. Tertio, ex cap. 5. de Grat. & lib. arbit. ibi. *Ut Apostolus Paulus de Caelo vocaretur, & tam magna, & efficacissima vocatione conuerteretur, Gratia Dei erat sola, quia merita eius erant magna, sed mala.* Vbi clare distinguit vocationem Paulo non liberam, à Conuersione eisdem libera, & de vtraque promiscuè pronuntiat Gratiam Dei fuisse solum, eiusque assertionis hanc vnicam reddit rationem. Quia merita bona nulla erant.

Art. 5. Itaque non solum habet rationem Gratiae praeuenientis, idest, eius, quam Deus sine nobis operatur, & quae est pura Gratia, ea quae sine vlla nostra cooperatione physica antecedit ad illustrationes, & pias affectiones salutaris, aut isti ipsi motus indeliberati, qui à nobis efficiuntur, sed non liberè: verum etiam actus efficaces nobis liberi, ac meritorij, dummodo facti sint nullo nostro praesistente merito, ob quod ipsi, vel sufficientia ad ipsos debita nobis esset. Quare primus actus conuersionis ad Deum, est vera Dei Gratia praeueniens, qua Deus nobis opitulatur ad reliquum iustitiae salutaris progressum. Quam rationem Gratiae non habent actus salutaris postea subsequentes ad conuersionem; nec Gratia praeueniens dicitur simpliciter auxilium immediate deseruiens ad illos eliciendos. Vnde Augustinus de praedestinatione sanctorum c. 2. ac deinceps docet, Si fides non haberetur ex Gratia, ut olim ipse putauerat, atque Pelagiani, & Semipelagiani semper pertinaciter asserbant, reliqua postea subsequenter opera non futura esse ex Gratia, & fore, ut non praeueniret Deus homines, sed homines Deum, contraquam clamat Scriptura.

Art. 6. Est alia praeterea ratio, ob quam omnia auxilia Gratiae actualis habeant vniuersaliter rationem Gratiae praeuenientis respectu eius actus, ad quem vnumquodque eorum destinatur, nimirum in ratione conferentis sufficientiam ad opus. Deus enim per Gratiam suam praeit tanquam sufficiens ex se; ad opus salutare exequendum, & conferens nobis sufficientiam, quam minime habemus ex nobis, iuxta illud Pauli 2. ad Cor. 3. 5. *Non quod sufficientes simus cogitare aliquid ex nobis quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est.* Quoniam autem magni momenti est ob oculos habere, ac intimè penetrare genus istud praeuentionis, obseruanda est quaedam antithesis testimoniorum, cuius solutione id percipietur clarissime.

Art. 7.

Art. 7. Dicit Augustinus Epist. 105. *Quod promittit Deus, non facit nisi Deus.* Et rursus. *Ut homo se facere dicat, quod promiserit Deus, superba impietatis est.* Promittit autem Deus omnes actus nostros liberos salutare, ut constat ex 11. Ezech. 19. *Auferam cor lapideum de corde eorum, & dabo eis cor carneum;* idest, voluntatem obedientem, consentientemque mandatis, ut exponit sæpe Augustinus, & significat idem Prophetia subdens immediate: *Ut in praeceptis meis ambulent, & iudicia mea custodiant, faciantque ea.* Ergo nihil horum faciunt homines, & superba impietatis est, si dicatur quidquam eorum ab eis fieri. At impietatis est nequaquam minoris, si dicatur id non fieri, quod promittit Deus, idque fieri non posse, quod ipse præcipit. Præcipit autem per eundem Prophetam c. 18. *Ut faciamus cor novum; & spiritum novum, promittitque facturum, ut faciamus.* Hæc duo, quo pacto inter se coherere possint, non facile apparet, urgente difficultate Augustino, duplici ista interrogatione c. 15. de Grat. & lib. Arbit. *Quomodo ergo, quod dicit, facite vobis, hoc dicit, dabo vobis? Quomodo non facimus, quod promittit Deus, quando ipse promittit se facturum, ut faciamus?*

Art. 8. Huius tantæ difficultatis responsio maxime idonea habetur: apud eundem August. l. de prædest. Sanct. c. 10. Vbi de promissione fidei Gentium facta Abrahamæ. *Non de nostra,* subdit, *voluntatis potestate, sed de sua prædestinatione promissit: alioqui, ut Dei promissa compleantur, non in Dei, sed in hominum esset potestate:* nimirum ex se sufficienti, ut volebat Pelagius. Hic igitur titulus sufficientiæ conueniētis Deo, & eius Gratia ex se, & deficientis homini ex se, veram reddit illam primam propositionem: *Quod promittit Deus, non facit nisi Deus:* & constituit Deum, atque eius Gratiam in ratione operantis in nobis, sine nobis, quotiescumque salutariter operamur, quatenus proxima sufficientia operandi tribuitur nobis à Deo per Gratiam, nondum quidquam agentibus nobis, quoad habendam eandem sufficientiam; licet ea habita verè postea cooperemur cum Gratia; eaque ratione verificetur, nos etiam facere consequenter, quod promittit Deus.

Art. 9. Vltima demum causalitas Gratia, ratione cuius Deus nos præuenit in ordine ad omnes actus nostros; tamen præsupponant merita antecedentia, est in genere præparantis voluntatem, & præeligen- tis nostrum opus bonum. Præparat enim Deus voluntatem nostram antequam eliciat actum quemlibet salutarem, per eam gratiam, ad quam cognoscit re ipsa subsequendum esse talem actum, eamque confert voluntate præuenienti, ac præelicienti efficaciter absolute, & determinare existentiam eiusdem actus. Quo in genere nihil circa seipsam, aut circa suum actum operatur nostra voluntas. Nam etsi habeat absolute in sua libera potestate, concessio iam sibi auxilio Gratia, elicere actum, & non elicere; Non tamen habet in sua libera potestate, ut sibi conferatur auxilium, quod si conferatur, re ipsa operabitur bene, utque per illud ipsa præparetur: Nec præeligit actum bonum, quem, posito auxilio, elicit, sed hæc omnia præstat Deus; & dum præstat, operatur in nobis sine nobis, idest, nobis nihil agentibus in eo genere, sed Deo solo præoperante. Operatur verò sic, ut operemur, non quia operamur, aut operati sumus.

Art. 10. Hæc est Gratia, & vocatio secundum propositum, & propria Electorum, usque adeo familiaris Augustino, ratione cuius, vel maxime prædicat totum esse Dei, & nihil nostrum, & similia ubique obuia apud ipsum denotantia Gratiam, quatenus operantem, quoties salutariter operamur propter præparationem, & prædestinationem, seu præelectio-

nem diuinam. Qua de re nemo dubitanter, si legat obseruante Libros de Prædest. Sanctorum, & de dono Perseuerantiæ, qui ferè toti in hunc scopum dirigitur. Do specimen ex cap. 5. de Prædest. Sanct. sine, ubi ad illud. *Quis se discernit?* increpans tribuentes sibi fidem: *Non quia credere, ait, vel non credere, non sit in arbitrio voluntatis humana, sed in electis præparatur voluntas à Domine discernendum est: utique quid veniat de misericordia eius, quid de iudicio.* Præparationem istam appellat ibi Electionem, Discretionem, Misericordiam, frequentius verò tum ibi, tum alibi vocationem secundum propositum, atque ibidem c. 3. dolenter meminit, se non satis de illa egisse in questionibus ad Romanos. Ait enim: *Sed parum de ipsa vocatione disserui, quæ sit secundum propositum Dei, Non enim omnium, qui vocantur, talis est, sed tantum Electorum.* Deinde l. 1. ad Simpl. q. 2. in Enchirid. Laur. cap. 32. rationem, ob quam, non sit volentis, neque currentis nostra Conuersio, iustitia, & Salus, deducit ex præparatione ista, & vocatione secundum propositum. Indidem etiam deducit cum Cypriano in citato cap. 5. & aliis locis Librorum de Prædest. & Perseu. In nullo esse gloriandum, quando totum est Dei, & nihil nostrum.

Art. 11. Vtrumque verò deducitur optimè. Quia præparatio ista, & vocatio secundum propositum fiunt sine nobis, & absque vlla nostra cooperatione, merito, aut exigentia. Atque illis positus sequitur infallibiliter operatio nostra; ita ut repugnet nos non operari salutariter in sensu composito ipsarum. Reddè ergo tribuitur Deo, quatenus sic operanti, nostra Conuersio, tota iustitia, & salus, ratione Præparationis, & Vocationis secundum propositum præcuntis aliquo pacto exercitium liberum nostræ voluntatis; & nos quasi nihil, & quasi merum Instrumentum comparatur sub ea ratione, licet sub alia exerceamus munus causæ immediate, & principaliter agentis respectu omnium actuum salutarium, ut partim dicitur quæst. 18. partim alibi.

Art. 12. Tot igitur modis Gratia Dei dicitur, & verè est præueniens, seu operans, ut loquuntur Theologi, seu quæ sit in nobis sine nobis, ut loquitur Augustinus. Frequentissimè tamen omnium significatur, ea voce, Gratia, quam operatur Deus in nobis liberè operantibus. Vnde canon ille 20. African. *Multa in homine bona fiunt, quæ non facit homo.* Accipitur communiter à Theologis de homine non faciente liberè, licet cooperetur in fluxu purè physico. Nempe dum agitur de homine, & de operatione humana, non habetur ratio de operatione non libera, quia ea sola propriè humana est, quæ libera est. In hanc maxime acceptionem incumbit Augustinus toto ferè libro de Gratia, & lib. arbit. Accipitur etiam, non admodum infrequenter pro eo dono salutari, siue libero nobis, siue necessario, quod Deus dat nobis illud non merentibus. In istam Gratia præuenientis acceptionem incumbit maxime Augustinus toto ferè lib. de Prædest. Sanct. quatenus in eo libro intendit probare contra Semipelagianos, Deum Gratia sua præuenire omnia nostra qualicumque merita, tam de congruo, quàm de condigno. Atque idè neque fidem, neque petitiones, & pia desideria, aliave vlla initia, & semina iustificationis concipi posse, quin Deus per suam Gratiam nos præueniat; eaque proinde omnia conferat purè gratuito, & liberaliter.

Art. 13. Quælibet denique salutaris illustratio, & affectio voluntatis, siue necessaria, siue deliberata, siue prima, siue intermedia; siue præsupponens, siue non præsupponens aliquod meritum respectu sui, dicitur Gratia præueniens, dummodo vi sua inferat aliquem alium actum salutarem, quatenus respectu eius confert antecedenter sufficientiam, & præparat voluntatem.

luntatem, vt constat ex locis Augustini, quæ paulo ante præmissa sunt. Quare iidem actus, eademque auxilia sunt præuenientia, & antecedentia respectu aliquorum actuum, simulque subsequencia, & cooperantia respectu aliorum. Expedit autem varias istas Gratia præuenientis, & operantis, seu quam Deus in nobis sine nobis operatur, acceptiones diligenter animaduertere, ne cui allucinari, & implicari contingat, vt contingit nonnullis Theologis, dum in pectore seorsim aliquo loco Augustini, vel alterius, intenditur conformitas cæterorum omnium, cum illo sub eodem sensu, cum sit reipsa multiplex, vt patuit.

Art. 14. Obseruandum præterea est ab Augustino, & aliis Patribus, non comprehendere saltem distinctè sub Gratia præueniente, Gratiâ habituales, & illas sine species impressas, siue habitus, siue auxilium extrinsecum quibus eliciuntur illustrationes, & inspirationes diuinæ, præsertim primæ deservientes ad primum actum conuersionis; sed sola auxilia Gratia actualis, siue illustrationes, & inspirationes diuinæ. Quia hæc sola erant indubitata illis temporibus, & ex sacris literis testatissima. Cum existentia, & infusio habituum supernaturalium, tempore etiam Concilij Vniuersalis, esset incerta, profectò non certa ex fide, vt dicitur quæst. 2. de Virtut. Theol. Ceterum seruata proportione accommodari possunt, ac debent habitibus, etiam supernaturalibus, quæ dicta sunt de Gratia præuenienti, & operanti. Ex quibus omnibus constat diuisiones Gratia initio memoratas, & rectè fieri, & esse valde utiles. Vtiles quidem ad intelligentiam doctrinæ Conciliorum, & Patrum, præsertim Augustini circa munera Gratia, & titulos ob quos ea necessaria est, vt liquet ex præmissis. Rectè verò fieri; quia, vtlibet ex extremis diuisionis cuiusque, ex supra memoratis, explicat prædicatum aliquod Gratia non satis manifestum, per alterum extremum, nec per ullam aliam diuisionem, vt apparet ex singulorum expositione præmissa initio Quæstionis.

Ad 1. Ratio communis continetur sub se duas tantum differentias realiter inter se distinctas, potest nihilominus multipliciter diuidi logicè, secundum multa prædicata ratione inter se distincta, & relatè ad plura connotata, & effectus realiter inter se distinctos. Constitit autem eiusmodi esse prædicata contenta in superioribus Gratia diuisionibus.

Ad 2. Multa auxilia Gratia confert Deus, postquam homo fecit quantum est in se; sed nunquam homo præuenit per vllum suum conatum, & actum bonum omnia auxilia Gratia Dei. Quia Deus operatur in nobis sine nobis, vt dictum est ex Concilio Arausicano, & ex Augustino; Id est præuenit omnem nostrum conatum, & actum, vt ex vtriusque expensione manifestatum est. Iam D. Thomas docet quidem obseruantem Legem naturalem, quin vllum committat peccatum lethale, vocari tandem ad fidem; sed nunquam docet obseruantiam Legis naturalis, & vitiationem omnium peccatorum lethaliū, cuiquam aliquando contingere, absque auxilio Gratia Dei; Imò docet oppositum clarè loco indicato quæst. 12. Mens igitur D. Thomæ est; qui sequitur ductum fidei imperfectæ, & inchoatè immisissè à Deo ante prædicationem fidei, vocari tandem aliquando ad fidem perfectam, & explicitam, de quo alias.

QVÆSTIO XVII.

Utrum auxilia actualia Gratia exhibeant influxum physicum in actus salutare?

IDEETVR non exhibere. 1. Quia actus indeliberati naturales non influunt efficienter in actus deliberatos naturales; Ergo nec supernaturales in supernaturales. Patet consequentia, ob similem vtroque rationem proportionis; & quia vtroque est eadem ratio maioris imperfectionis in actibus indeliberatis, quàm deliberatis, fundans impossibilitatem, vt priores efficienter influant in posteriores: Cum è conuerso causa debeat esse perfectior, quàm effectus. Probaturs antecedens, tum ex communi sententia, cuius auctoritate nititur Tannerus; Tum, quia intellectus, & voluntas cum iisdem solis comprincipiis, cum quibus eliciunt actus indeliberatos, sunt sufficientes ad eliciendos deliberatos, nec opus habent communicare mediatè perfectionem, quam continent in se immediatè. Dictum autem est auxilia actualia Gratia esse actus indeliberatos supernaturales intellectus, & voluntatis.

2. Illustratio intellectus non influit efficienter in actum voluntatis directum per ipsam. Ergo nec simplex complacentia, in complacentiam efficacem. Patet consequentia, quia fundamenta causalitatis auxiliorum Gratia sunt communia illustrationi, & inspirationi diuinæ. Probaturs antecedens. Tum quia actus intellectus, & voluntatis sunt diuersi ordinis; neque vlla inuicem perfectione conueniunt, quæ possit ab aliis in alios deriuari: Tum quia intellectiones se tenent ex parte obiecti; Ideoque non possunt simul se tenere ex parte potentia in genere causa efficientis.

3. Si voluntas cum sola illustratione, pia affectione, & concursu generali posset elicere actus deliberatos salutare, habitus supernaturales non darent simpliciter, sed tantum faciliè posse; quod tamen est contra commune Theologorum effatum statuentium hoc discrimen habituum supernaturalium à naturalibus; quod hi tantum faciliè; illi etià simpliciter posse tribuunt.

4. Videtur exorbitare à communi Patrum doctrina necessitas Gratia ratione actiuitatis, & influxus physici. Frequens enim doctrina Augustini est, vt apparuit quæst. 15. Gratiâ esse necessariam, & dari, vt appareat quod latebat, & suauè fiat, quod non delectabar. Et cap. 2. de gest. Pelagij, paulo ante med. Sufficit enim sibi, ait, oculus ad non videndum, hoc est, ad tenebras: Ad videndum verò lumine suo non sibi sufficit, nisi illi extrinsecus adiutorium clari luminis præbeatur. In his autem, & similibus manifestum est solum nos doceri causalitatem formalem Gratia, nec vllum esse actiuitatis physice indicium.

Art. 1. Resp. Certum est Gratia excitanti, seu præuenienti, ac operanti conuenire causalitatem formalem, intentionalem, ac moralem pro priori natura ad existentiam actus, ad quem excitat, quem præuenit, & quem, vt operemur, operatur, quatenus informat voluntatem, eique proponit obiectum honestum, & eandem mouet, vt illud amplectatur. Ideoque hoc genere causalitatis inuari voluntatem à Gratia, si eundem actum de facto eliciat, nec eum elici posse, nisi illa eatenus cooperante, res est apud omnes Theologos indubitata. Dubitatur autem, vtrum

P p

præter

præter istum influxum moralem realiter communem ex parte Gratiæ, respectu voluntatis operantis, & nolentis operari adiciat eadem Gratia actualis influxum præterea physicum, quo efficienter immediatè concurrat ad actum, cum voluntas consentiens Gratiæ, erumpit in opus, ad quod vocatur? Affirmant Stapleton. Medin. Moliff. Bellarm. Valent. Albeda, cum pluribus aliis. Nec pauciores multò sunt, cum quibus negant Lorca, Zumel, Tanner. Merat. Amicus.

Art. 2. Præferenda autem proculdubio est sententia tribuens auxiliis actualibus Gratiæ influxum physicum immediatum in genere causæ efficientis, vltra moralem illum, quem exercent in genere causæ formalis. Quod suadetur primò. Quia Gratia Dei non solum regit nos, sed etiam agit nos. Non enim solum dicitur Ioan. 1. *Illuminat omnem hominem*, & similia, quæ ad excitationem, & directionem formalem pertinent, sed etiam dicitur Rom. 9. *Quicumque Spiritu Dei aguntur, hi sunt Filij Dei*. Plus autem est *Agere*, & *Agere*, quàm *Regere*, & *Regi*. Et illud prius superaddit aliquid vltra hoc secundum. Quod omnino agnoscit Augustinus circa eundem locum ad Romanos c. 3. de gest. Pelag. propè init. *Nam proculdubio, ait, plus est agere, quàm regi; qui enim regitur, aliquid agit, & ideo regitur, ut rectè agat. Qui autem agitur, agere aliquid ipse vix intelligitur*. Idem habet Prosper Sent. 130. ex Augustino, & indidem expositiùs Glossa ordinaria ad eundem locum Roman. *Plus est agere, quasi vix aliquid agentem, quàm regi, quasi iam aliquid agentem*. At istud *plus*, locum non habet, si causalitati morali Gratiæ non superaddatur efficientia physica eiusdem. Quia quidquid est causalitatis moralis, optimè, & adequatè exprimitur per directum; habetque verbum *Agendi*, cum particula *Plus*, respectu Gratiæ, & *Vix*, respectu nostri, peculiarem efficientiæ physicæ significandæ energiam, ex parte Gratiæ. Nulla namque ratione dici posset voluntatem comparatam cum Gratia vix agere; si voluntas esset tota ratio agendi physice.

Art. 3. Eodem pertinet, Gratiam Dei non solum ostendere viam salutis, per quam ambulemus; sed etiam subministrare vires ne deficiamus in illa. Vires namque superadditæ ostensioni, & manuuctioni, atque illis comparatæ tanquam quid distinctum, nihil possunt esse aliud, quàm efficientia physica superaddita actiuitati physice voluntatis. Porro subministratorem virium per Gratiam, vltra ostensionem viæ pluribus neruose prosequitur Bernardus l. de Grat. & lib. Arbit. longè ante fin. *Non quicumque ostendit viam, præbet etiam viaticum itineranti. Aliud illi exhibet, qui facit ne desiciat, & aliud qui præstat ne deficiat in via*. Porro duo sunt mihi necessaria, doceri, & adiuvari. Et mox pergit ostendens utrique necessitati subueniri per Gratiam exhibentem proinde efficientiam, & cooperationem physicam, vltra directionem, & allicientiam intentionalem, ac moralem.

Art. 4. Efficacissimum est eandem in rem celebre illud Cypriani, tanto plausu toties ab Augustino repetitum: *Totum tribuendum esse Deo*, ratione Gratiæ, eamque habere partes longè potiores in opere nostro salutari: quod ipsum est notissimum ex illo ad Rom. 9. *Non est volentis, neque currentis*. Iacob. 1. *Omne datum optimum deus sum est*. Isai. 26. *Omnia opera nostra operatus est nobis*. Circa quæ videri potest Augustinus plaudens, ut dictum est, sententiæ Cypriani: *In nullo gloriandum, quando nostrum nihil est*. Plaudens verò læpissimè, cap. 3. de prædest. Sanct. & c. 14. 17. & 19. de bono persequ. & alibi. Quæ tamen subsistere nequaquam possent, si tota efficientia physica ad voluntatem pertineret, & ad Gratiam sola causalitas moralis. Quia respectu cuiusque effectus longè præ-

eminet causa efficiens immediata, & adequata, causa purè formali; utpotè præcontinens in se totam perfectionem effectus, & conferens illi immediatè totum suum esse. Et quis non magis acceptum referat quodvis donum danti, & exequenti, quàm suadenti solum, & allicienti ad dandum, & exequendum.

Art. 5. Verum omnium fortissimè hanc sententiam persuadent, & quanti ea momenti sit, ostendunt disputationes Augustini contra Pelagium, & definitiones Conciliorum contra eundem. Pelagius totus erat in commendandis viribus, & sufficientia naturæ. Augustinus è contra totus est in illis eluandis, & in ostendenda imbecillitate, & insufficientia naturæ, atque in transferendo ad Gratiam, quidquid inde detraheret. Pro quo eminenti inter cætera, & notissimo Controuersia capite videri possunt inter alia penè omnia opera contra Pelagium Ep. 90. 95. 105. 106. & 107. Vires autem, & sufficientia, ac imbecillitas, & insufficientia, si non vnicè, certè præcipuè respiciunt actiuitatem physice efficientem, ut liquet ex communi vocatione istarum vlu.

Art. 6. Confirmatur, quia si voluntas esset se sola sufficiens in genere causæ efficientis ad opera salutaria, & ad actus deliberatos; eo ipso esset sufficiens ad actus indeliberatos intellectus, & voluntatis pertinentes ad idem genus, & versantes circa eadem obiecta, certè isti essent debiti ex natura rei voluntati iuxta principium nobis familiare, & confirmandum in quæstionibus de Sacramentis, de causa continenti efficienter aliquem effectum, eo ipso inducenti ex natura rei reliqua omnia requisita, ut eadem causa totam suam actiuitatem exerceat in aliquo suo effectum. Vnde si voluntas se sola esset sufficiens in genere causæ efficientis ad actus salutares, eo ipso deberentur sibi illustrationes, & inspirationes inuantes eandem in genere causæ formalis ad illos eliciendos, eadem ratione, qua debentur ex natura rei cuius causæ naturalis omnia requisita ad effectus contentos adequatè in ipsa, ac proinde tales illustrationes, & inspirationes non haberent ampliùs rationem Gratiæ, qui erat scopus Pelagij.

Art. 7. Distinctiùs totum hoc patebit consideranti tria illa notissima Controuersia capita, *Possesse, & Agere*, de quibus ita censebat Pelagius, ut diceret, *solum possibilitatem diuino semper adiuvari auxilio; voluntatem autem, & actionem nullo Dei adiutorio indigere*. Ita Augustinus cap. 41. de Grat. Christi, & sæpe antea. Ipse verò Augustinus pluribus enixè contendit non solum possibilitatem, sed voluntatem etiam & actionem diuinitus adiuvari. Vnde concludit c. 47. *Si ut dixi, consenserit Pelagius, ipsam etiam voluntatem & actionem diuinitus adiuvari, ut sine illo adiutorio nihil bene velimus, & agamus, eamque esse Gratiam Dei per Iesum Christum Dominum nostrum, nihil de adiutorio Gratiæ, quantum arbitror, controuersia relinquatur*. Nota possibilitatem iuvari non posse, quin eo ipso inuentur aliquo modo voluntas, seu volitio, & actio. Quia sicut possibilitas est in ordine ad effectum: ita, & adiutorium possibilitatis. Nec excogitari vllò modo potest, adiuvari voluntatem, & actionem, nisi per adiutorium adiunctum potentia volitionis, & actiue: Neque hanc potentiam iuvari, quin aliquo modo inuentur volitio, & actio, si ipsæ extiterint. Ergo dum Augustinus specialiter postulat adiutorium quod transeat in volitionem, & actionem, solum postulare potest adiutorium, quod non hæreat in illuminatione, allicientia, & motione morali arbitrij; sed insuper influxu physico immediatè coope-retur. Hoc enim est directè iuvare volitionem, & actionem, adiutorio vtramque attingente immediatè, & superaddito vltra adiutorium attingens vtramque solum indirectè per motionem moralem potentia.

Quod

Quod secundum adiutorium propterea Augustinus noluit appellare, *Adiutorium volitionis, & actionis*: quia supererat aliud, seu re, seu munere diuerſum, cui id nomen magis conueniret, ac omnino congrueret, propter attingentiam immediatam vtriusque.

Art. 8. Istam esse legitimam trimembris illius celeberrimæ distinctionis intelligentiam suadet ex eodem Augustino cap. 25. eiusdem libri de Grat. Christi, ubi contra idem dogma Pelagij: *Quod possumus, Dei esse, non quod agimus*, sic habet. *Nec ait, Spiritus Patris vestri est, qui vobis dat, vel dedit posse bene loqui: sed, ait, qui loquitur in vobis, non significans possibilitatis profectum, sed exprimens cooperationis effectum*. Eodem pertinet, quod docet cap. 12. fine, & c. 13. init. *Qua Gratia agitur, non solum, ut facienda nouerimus; verum etiam, ut credita diligamus*. Et rurſus. *Simul donans, & quid agant scire, & quod sciunt, agere*. Quorum primum causalitatem moralem exprimit vtriusque. Posterius verò physicam efficientiam superaddit, cum nihil superſit aliud quod superaddatur. Nec enim Augustinus tantum contendit, notitiam, & scientiam à Deo datam talem esse, qua prælucente tantum, & alliciente, quod profectus est genus quoddam adiutorij respectu operis, ut dictum est: sed talem, qua adiuvante, adiutorio vtriusque distincto à pura illustratione, & allicientia, perficiatur opus.

Art. 9. Idem efficaciter suadet ex duplici Mileuitani, & Arausiaci Concilij definitione contra Pelagium. Mileitanum sic habet can. 4. *Si quis dixerit Gratiam per Iesum Christum Dominum nostrum, propter hoc tantum nos adiuvare, quia per ipsam nobis reuelatur, & aperitur intelligentia Mandatorum, ut sciamus quid appetere, quid vitare debeamus: non autem per illam præstari nobis, ut quod faciendum cognouerimus, etiam facere diligamus, atque valeamus, anathema sit*. Arausiacum verò definit can. 6. *Per Spiritus Sancti infusionem, & inspirationem fieri, ut credere, orare, &c. prout oportet, agere valeamus*. Sit loco commentarij distinctio Fulgentij lib. 1. ad Monim. cap. 9. *Inter velle, & valere. Vnde cognoscimus, ait, Dei esse, & ut bonum facere velimus, & ut bonum facere valeamus*. Istud *Valeamus*, ultra *velimus*, non potest diuelli ab efficientia physica, nisi diuelliatur à propria, & natia significandi vi; & nisi dicatur perperam superadditum, & ineptè collocatum, alterum distinctionis extremum.

Art. 10. Adde Pelagium non rectè constituisse illud ipsum *posse*, cui pluculum subuenisse per gratiam visus est. Neque enim vnquam concessit dari nobis *posse* per gratiam, præterquam creationis, sed tantum iuuari possibilitatem iam ante præexistentem adiuncta vltè: us aliqua solum facilitate, vt obseruat inter alios Sua. Prolegom. 9. cap. 3. ex Augst. cap. 5. & 15. eiusdem lib. de Grat. Christi. Ipse verò Augustinus continuo probat, non tantum iuuari per gratiam nostrum posse, sed etiam dari. Non autem idoneè dicitur, neque verè, id dare *posse* (præsertim comparando simul & negando, non tantum iuuari ipsum *posse*) quod non adicit vim physicè effectiuam operis, sed solum applicationem, aut inclinationem adiungit viribus adæquatis efficientibus, iam ante præexistentibus. Quandoquidem ergo Augustinus non contentus gratia tantummodo iuuante *posse*, gratiam præterea postulat conferentem *posse*, gratiam profectus adstruit afferentè vim physicè effectricem operis salutaris, qua compleatur insufficientia physica nostræ voluntatis.

Art. 12. Adde postremò tria principia. 1. Actus salutes esse intrinsece supernaturales, vt ostensum est q. 7. 2. Auxilia gratiæ actualis adæquatè constitui per illustrationes, & inspirationes diuinitus immisſas, vt constat ex quæst. 15. 3. Actiuitatem physicam voluntatis non sufficere se sola ad eliciendos actus supernaturales, quod nemo negat, & satis liquet con-

R. P. Esparza. Curs. Theol. Tom. I.

sideranti quæ dicta sunt quæst. 6. Manifestum autem ex his est, auxilia actualia illustrationis, & inspirationis diuinæ causalitate physica, immediata iuuare voluntatem.

Ad 1. Negatur actus naturales indeliberatos, non influere efficienter in actus deliberatos naturales. Nec est in contrarium communis Authorum sententia, vt liquet ex Authoribus indicatis sub initium quæstionis. Imo Fonseca censet, sententiam esse communem, quæ tribuit efficientiam physicam actibus indeliberatis, respectu deliberatorum. Ad alteram probationem in contrarium, dicitur: Agentia naturalia incipere ab imperfectioribus effectibus, vt per eos inueniuntur ad magis perfectos, vtque per tale iuuamen, reddantur habiles ad plura simul efficienda, & compensetur per tale adiutorium ea pars virtutis, quæ diuertitur in productionem eorundem effectuum imperfectorum, nec necesse sit tantundem subtrahere de productione magis perfectorum. Quod additur de maiori, vel certè non minori perfectione causæ quàm effectus, verum est de causa adæquata; non tamen semper necessariò verificatur de qualibet inadæquata. Actus autem indeliberati simul cum voluntate, habent maiorem perfectionem, quàm actus deliberati secundum se. Iuuat meminisse habituum naturalium, quos neque potentia naturales se solis, neque eorum actus se solis producere possunt, possunt verò coniunctis viribus.

Ad 2. Actus voluntatis tam naturales, quàm supernaturales dependent ex sua natura necessariò ab influxu cognitionis, qua diriguntur. Inde enim habent, nec aliunde habere adæquatè possunt rationem voluntarij sibi essentiali. Voluntarium enim est ab intrinseco cum cognitione, idque est illi essentiali, sicut & operationi rationali, vt rationalis est. Idem dicitur de conceptu amoris, & odij imitantium essentialiter affirmationem, & negationem intellectualem, cuiusmodi imitatio est propria effectus respectu causæ efficientis. Ad alteram probationem. Cognitio in ratione imaginis, & representationis, se tenet ex parte obiecti, At in ratione elicientis, & permouentis voluntatem, se tenet ex parte potentia, & sub eadem ratione influit in eius actum. Quod proportionaliter dici solet ab omnibus de specie impressa.

Ad 3. Habitus supernaturales non idè dicuntur dare simpliciter posse, quia absque ipsis non possunt fieri vlli actus supernaturales, sed quia augmentum perfectionis, quod ex eorum influxu redundat in actus, nullo suo conatu supplere possunt potentia naturales, ideoque sunt simpliciter necessarij ad id quod præstant ex se, Habitus naturales è contrario sunt supplebiles per maiorem conatum potentia naturalis, atque idè dant tantum facile posse. Quia in absentia ipsorum potest fieri difficulter illud ipsum, quod sit facile præsentibus iisdem. Ratio huius discriminis est: quia perfectio habituum naturalium procedit ex præuiis actibus naturalibus præcontentis in potentia naturali, quæ proinde necesse est, vt in se præcontineat perfectionem propriam eorum habituum. At habitus supernaturales habent perfectionem immediatè communicatam à Deo, & neque mediatè, neque immediatè præcontentam in potentia naturali, quæ proinde supplere non potest actiuitatem eorum in ordine ad actus emanabiles ab illis.

Ad 4. Non vbique omnia exprimuntur simul à Patribus, sed in testimoniis obiectionis continetur causalitas formalis, absque exclusionem efficientis, sicut in testimoniis superius productis à nobis, traditur efficientia physica, quin excludatur causalitas formalis, & intentionalis. Vnde nulla est discrepantia eorum testimoniorum inter se, aut à sententia tradita. Præterea Augustinus eodem illo cap. 2. de gest. Pelag.

P p 2 subiu

subiungit sic: *Manifestum est, quod si ad ignem manum mittit, & malum, & mors ei placet, id voluntas hominis operatur. Si autem bonum, & vitam diligit, non solum voluntas id agit, sed diuinitus adiuuatur.* Vbi eo sensu negatur, solum agere voluntatem, dum bene agit, quo prius conceditur, solum operari dum malè agit. Ideoque pars physice actiuitatis tribuitur Gratia: ne plus deferatur voluntati in opere bono, quam Deo in actu, qui malus est. De qua comparatione paulò post dicetur clariùs.

QVÆSTIO XVIII.

Vtrum Gratia adiuuans, & cooperans, sit tota ratio agendi actus supernaturales?

IDETVR esse totam rationem. 1. Quia vitalitas, voluntarietas, & similia omnia prædicata conuenientia actibus supernaturalibus, sunt, & ipsa supernaturalia propter mutuam omnium formalitatum identitatem realem. At virtus actiua naturalis, quæ sola conuenit voluntati secundum se, nequit immediatè attingere quidquam supernaturale propter diuersitatem ordinum, & improprietatem potentia naturalis respectu effectus supernaturalis. Ergo voluntas nullam habet actiuitatem immediatam, vt quo, etiam partialem, etiam minimam, respectu actuum supernaturalium.

2. Cuilibet causæ partiali debentur omnia principia, & requisita, vt influat in effectum, cuius est causa partialis, quia illis non habitis ipsa esset perperam in rerum natura. Ergo si voluntas esset causa partialis immediata actuum supernaturalium, deberentur ipsi ex natura rei omnia principia, & requisita ad illos eliciendos, non minùs, aut aliter, quam ad eliciendos actus connaturales: Quorum scilicet principia, & requisita non ob aliam rationem debentur voluntati, nisi quia est causa immediata partialis illorum.

3. Sententia adscribens voluntati actiuitatem partialem immediatam ad actus salutes, incidit in errorem Massiliensium, quatenus aliquod operum supernaturalium, & iustitiæ salutaris principium, seu initium collocat in libero arbitrio, & partim eidem, partim Deo, & eius Gratia tribuit opus salutare, ac meritum. Quod esse Semipelagianum, probatur ex August. Quia suam illam antiquam sententiam; *Quod velimus, suum esse voluit, & nostrum, tanquam Semipelagianissimum retractat l. 1. Retract. c. 23.* ibidemque dolet, se non satis olim agnouisse electionem Gratia secundum propositum, & quod totum tribuendum sit Deo, cum scriberet ante exortam hæresim Pelagianam. Ergo Augustinus antiquam suam sententiam, in qua continetur hæc, quæ modò impugnatur, agnoscit tandem Pelagianissimi aliqua saltem ex parte ream. Rufus c. 32. Enchir. ad Latr. & l. 1. ad Simplic. q. 2. longè ante fin. docet idem Augustinus, non idèd dici: *Non est volentis, &c.* quia voluntas non potest progredi sine Gratia in via salutis, ne similiter dici possit, Non est Dei miserentis, sed hominis currentis, & volentis. Quia Gratia sine voluntate non potest edere opera salutaria, vt re ipsa non possit, si Gratia esset ratio partialis agendi, sicut voluntas. Ergo Gratia non agit solum partialiter cum voluntate, sed se sola est tota ratio agendi.

4. Circa illud Psalm. 32. *Verbo Domini Celi firmati sunt, & Spiritu oris eius omnis virtus eorum.* Sic ponderat Augustinus: *Non habuerunt aliquid ex se, & tanquam supplementum à Domino acceperunt. Spiritus enim oris eius non pars, sed omnis virtus eorum.* Ergo tota virtus actiua, & non sola partialis est ex Deo, respectu operum specialiter diuinorum, idest, supernaturalium.

Art. 1. Resp. Dicendum est voluntatem attingere influxu partiali immediato actus supernaturales, ac meritorios vitæ æternæ, eosque elicere, adiuuante, & cooperante Gratia, per concursum, non minùs, aut aliter, immediatum; quàm sit concursus Dei, & ipsius Gratia. Ita, vt quod ad immediationem attingit virtutis actiua attingentis effectum per seipsam, nullum prorsus sit inter hæc tria discrimen, esto quod ad alia quammaximè differant inter se. Probatur 1. ex ipsa ratione Gratia adiuuantis voluntatem, & cooperantis voluntati; quæ duo attributa conueniunt Gratia respectu nostri, est certum ex fide, vt liquet ex quæst. 16. Eadem verò maximopere suffragant sententiæ propositæ, colligitur vrgentissimè ex Augustino non vno in loco.

Art. 2. Audiatur l. 2. de peccat. mer. & rem. c. 5. fin. *Nec idèd tamen de hac re (de consecutione iustitiæ) solis votis agendum est, vt non subinferatur adiutor etiam nostræ efficaciam voluntatis. Adiutor enim nostræ Deus dicitur; nec adiuuari potest, nisi qui etiam sponte aliquid conatur. Quia non sicut in lapidibus insensatis, &c.* Et tr. 4. in epist. Ioan. col. 4. cum prætulisset, *Tamen quia agis ibi aliquid voluntate, idèd, & tibi aliquid tribuendum est;* subdit immediatè: *si dicis, adiutor meus esto, aliquid agis, nam si nihil agis, quomodo ille adiuuat?* Significantiùs est, quod dicit ad illud Psalm. 68. *Adiuua nos Deus.* Cum verò, ait, *adiuuari nos vult, nec ingratum est Gratia, nec tollit liberum arbitrium. Qui enim adiuuatur, aliquid etiam per seipsum agit.* Fulsus idem prosequitur serm. 13. de verbis Apost. propriis ad med. quàm ad finem, circa illud: *Quotquot Spiritus Dei aguntur, &c.* Dicit mihi aliquis. *Ergo agimur, non agimus.* Respondet. *Imò, & agis, & ageris. Et tunc bene agis, si à bono agaris. Spiritus enim Dei, qui te agit, agentibus adiutor est. Ipsum nomen adiutorij præscribit tibi, quia, & tu ipse aliquid agis.* Et mox: *Non enim adiutor est ille, si nihil agatis: Non enim cooperatur est ille, si nihil cooperamini.*

Art. 3. In quibus omnibus, viuendæ, ac facili obuiæ ponderationis sunt pro scopo proposito, efficaciam nostræ voluntatis etiam adniti; nostram voluntatem etiam aliquid conari, quia non mouetur sicut lapis; aliquid nos agere voluntate, quod perinde est, atque voluntatem esse id; quo agimus: nos aliquid per nos ipsos agere, quæ reduplicatio manifestè addit aliquid supra id, quod est, nos agere vtcumque, seu supra agere, vt principium quod, tantum. Præterea nos agere ea veritate, ac proprietate, qua agimur, nullo agnito inter vtutrumque discrimine, ipsumque nomen adiutorij, vtique pro vt vulgò communissimè accipitur; præscribere, quia, & nos ipsi aliquid agimus. Quid autem nomen adiutorij præscribat, absolute conceptum, & ex vulgari vsu, faciliè quilibet colligit pro re proposita.

Art. 4. Videri præterea potest Augustinus serm. 43. de verb. Dom. c. 7. Videndus verò omninò est epist. 143. in qua cum nihil agat aliud, quàm vt refellat Pelagium suggerentem Demetriadi Virginitatis donum non nisi in ipsa, & ex ipsa Demetriade esse, subdit paulò post medium: *Quia etsi etiam ex illa (Demetriade) propter arbitrium proprium, sine quo non operamur bonum, non tamen sicut iste (Pelagius) dixit, nisi ex illa.* Idem docet paulò post de continentia Salomonis, scilicet, *propter liberum arbitrium proprium, aliquantulum.*

& ex illo, non tamen nisi ex illo fuisse. Solum ergo displicet Augustino in Pelagio opus salutare non nisi ex nobis esse; non verò ex nobis etiam esse; ideoque conceditur ex nobis etiam esse, eodem vtique sentiu, quo dicebatur à Pelagio, Non nisi ex nobis esse. Eadem doctrina habetur cap. 6. de Grat. & lib. arb. prope fin. & cap. 14. post init. Vbi disputans contra Pelagianam arbitrij sufficientiam, ait: *Si merita nostra sic intelligerent, vt etiam ipsa esse Dei dona cognoscerent, non esse reprobendam istam sententiam, & fidem non esse liberi tantummodò arbitrij.* Ergo Pelagius non errauit quatenus agnouit voluntatem agentem immediatè opera bona; sed quatenus constituit valentem agere se sola; & agentem non agente Gratia. Consonat his caput 17. de Nat. & Grat. continens reprehensionem arrogantiae; *quod cūd, inquit, potest subrepere animo humano, vt quod bene operatur, suum tantummodò existimet.* Tota igitur reprehensionis causa est, *quòd suum tantummodò,* ad quod suum tantummodò, nequaquam sufficit partialis influxus immediatus, vt patet.

Art. 5. Accedit August. D. Thomas multipliciter significans, & sæpe affirmans partialem nostræ voluntatis influxum immediatum ad opera salutaria. Audiatur locus illustris, ex qu. 27. de verit. ar. 4. ad 12. *Dicendum, quòd anima agit disponendo se ad gratiam virtute propria natura. Sacramenta autem virtute diuina, vt eius instrumenta.* Vbi habetur anima agens, vt quod, vnde conuenit cum Sacramentis; *virtute propria nature,* tanquam principio quo, vnde diffidet ab iisdem. *Dispositionem ad Gratiam,* quam esse operationem salutarem, & supernaturalem, nefas est negare: Eandem dispositionem, ait 1. 2. q. 109. ar. 6. ad 4. *Hominem facere per liberum arbitrium, quia voluntariè agens per se agit.* Quam rationem adhibet etiam 1. p. q. 29. a. 1. c. & alibi. Absurdè autem diceretur principium quod, agere per principium quod, præcisè, vt tale. Ergo Liberum arbitrium est virtus, & ratio agendi, vt quo. Denique eadem 1. 2. q. 114. a. 3. c. & q. 24. de verit. quæ est de libero arbitrio, art. 1. ad 1. ait: *Actus meritorios, & obseruationem supernaturalem mandatorum fieri quoad substantiam per liberum arbitrium, quoad modum per Gratiam.* Quæ sententia desumpta est ex Bernardo lib. de Grat. & lib. arb. col. 5. Hæc autem partitio formalitatum nullum habet locum, vt patet, vbi non adiunt duæ partiales virtutes agentes, vt quo.

Art. 6. Maius probationis pondus ducitur ex Concilio Trid. sess. 6. c. 5. vbi præmittit, *Adulteris disponi per excitantem, & adiuuantem Gratiam, ad conuertendum se ad suam ipsorum iustificacionem, liberè assensiendo, & cooperando Gratia.* Et mox subiungit. *Ita vt tangente Deo cor hominis per Spiritus Sancti illuminationem, neque homo ipse nihil omnino agat, inspirationem illam recipiens.* Et postea concludit. *Vnde in sacris literis cum dicitur, conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos, libertatis nostræ admonemur: Cum respondemus, Conuerte nos, Domine, & conuertermur: Dei nos Gratia praueneri consistemur.* Pende primò, quod est huic testimonio cum aliis innumeris commune, Gratiam excitare, adiunare, cooperari, tangere, & illuminare cor hominis. Vt quid autem excitaretur, tangeretur, illuminaretur principium, quantum est de se semper hæsurum, nihilque collaturum de suo? Et qua proprietate dici possit, adiuuari, nihil ex se faciens, & cooperari, nihil ex se immediatè operans.

Art. 7. Pende secundò particulam, *Homo ipse,* iuncta particula, *Ita vt.* Nam reduplicatio illa, *ipse,* manifestè denotat partitionem virtutis. Etenim vbi ea non adest, similis locutio vsurpari nequaquam potest. Nec enim dicitur: *Aqua ipsa cooperatur calori producenti calorem.* Particula verò, *Ita vt,* adiungitur ad explicandum modum, quo seipsum conuer-

tit homo, ideoque ad superaddendum aliquid rationi principij quod, quæ iam antecederet erat præsupposita manifestè, neque quidquam superaddi ulterius poterat, præter rationem agendi, vt quo.

Art. 8. Pende tertio, exiguum admodum quantum fieri, dici, & cogitari potest, causalitatem attribui homini à Concilio per duas negationes, dum dicitur, *neque nihil omnino agere hominem ipsum,* idest, aliquid, sed admodum exiguum, ac ferè nihil. Ille enim significandi modus per geminatas negationes vsurpari solet pro significanda tenuissima eulmodi exiguitate, præsertim adiungendo *quòd omnino.* Liberum autem arbitrium in ratione principij quod, non solum agit non nihil omnino; sed totum omnino agit, vt est in confesso apud omnes. Ergo libero arbitrio adscribitur præterea actiuitas partialis immediata, vt quo. Sub qua ratione, quanta sit tenuitas, & quam propè nihil in libero arbitrio, paulò post clariùs apparebit.

Art. 9. Pende postremò intentionem Concilij in illo capite fuisse damnare errores eius temporis, & protegere in eadem re Doctores Catholicos, qui pugnabant contra illos. Neutrum autem præstitisset, si solam attribuisse libero arbitrio rationem principij quod, quam scilicet, nec Lutherus, & Caluinus negabant; nec solam contra ipsos adstruere nitebantur Doctores Catholici. Quod multis vtriusque partis testimoniis demonstrant Montoya disp. 29. de Prædest. sect. 9. Et Ripald. disp. 20. de Ente supern. sect. 21.

Art. 10. Tot tantisque auctoritatibus ancillatur ratio haud quaquam obscura. Actibus salutaribus, & supernaturalibus conueniunt prædicata quædam communia ipsis, cum actibus naturalibus, quatenus exigentibus oriri immediatè à voluntate. Quædam verò alia conueniunt, quibus excedunt omnem actuum naturalium perfectionem. Ergo actus salutares, ac supernaturales postulant oriri æquè immediatè à voluntate, & Gratia. Patet consequentia, quia effectus habentes prædicata postulantia determinatè ex conceptu suo principium aliquod influens in ipsa immediatè, vt quo, non possunt non postulare idem principium eodem modo; sicut habentes alia ulterius prædicata, non contenta formaliter in eodem principio, postulant necessariò simultaneam alterius præterea comprincipij influentiam immediatam, vt quo.

Art. 11. Probatur antecedens primò, quia vtriusque generis actibus communia sunt esse actum vitalem, tendentiam intentionalem, assensum, vel dissensum; amorem, vel odium, mentalem compositionem, aut diuisionem; actionem voluntariam, electionem, &c. Hæc autem prædicata sunt, & non alia, ratione quorum postulant actus naturales immediatam emanationem à voluntate agente, vt quo. Secundò quia actus naturales tota sua perfectione conueniunt cum supernaturalibus, solaque imperfectione differunt ab iisdem, nempe ordo supernaturalis institutus est, non, vt homo careat aliqua perfectione sibi conaturali; sed vt in vltiorem, ac maiorem aliam perfectionem, non commutando præcisè, sed superaddendo promoueat. Actus autem naturales non postulant immediatum voluntatis influxum præcisè, ac formaliter ratione suæ imperfectionis, quæ videlicet nihil est formaliter, nullumque proinde habet principium, aut causam directè influentem in ipsam, sed tantum indirectè, quatenus inseparabiliter inest perfectioni postulanti directè influentiam causæ intendenti ipsam per se. Commune igitur est actibus supernaturalibus, & naturalibus id, ratione cuius actus naturales essentialiter postulat oriri immediatè à voluntate, tanquam à virtute, & ratione agendi, vt quo, ac proinde actus etiam supernaturales id ipsum æquè essentialiter postulant. Tertio, hoc specialiter

commune est utriusque ordinis actibus moralibus, ut sint liberae electiones. Electioni autem liberae, ut tali, tam essentiale est oriri immediate à potentia formaliter electiva, qualis est sola voluntas, & non Gratia; quæ nimirum ad alteram partem, quæ mala est, influere nequit; quàm essentiale est effectui supernaturali oriri immediate à causa supernaturali, visioni à potentia visiva, auditioni ab auditiva, &c. Vnde Augustinus ubique attribuit voluntati tantquam suo principio formali rationem liberae electionis repertam in actibus supernaturalibus, v. g. cap. 34. de Spir. & lit. *Consentire, vel non consentire, propria voluntatis est.* cap. 3. de Grat. & lib. Arbit. *velle, & nolle, propria voluntatis est.* Lib. 1. de peccat. mer. & remiss. c. 22. *Vt iste credat, ille non credat, quod est propria voluntatis.* In ratione utique liberae electionis, quam præ se fert modus loquendi Augustini, & de qua in illis locis agebat, atque hoc ipsum usurpat ubique, ut principium per se notum, quale omnino est,

Art. 12. Accedit validum argumentum à paritate ad hominem. Quantum eleuantur actus supernaturales ultra perfectionem actus naturalis honesti, tantundem infra eandem demittuntur actus peccaminosi, & quantum naturalis perfectio voluntatis distat à perfectione propria ordinis supernaturalis; tantundem, ut minimum, distat sanctitas infinita Dei à malitia, & iniquitate nostri actus mali. At non obstante illa imperfectione, & hac distantia, influit Deus immediate per suam omnipotentiam, tantquam per rationem agendi, *ut quo*, ad totam bonitatem physicam, & entitatem actuum nostrorum, qui mali sunt, quod est indubitatum apud aduersarios sententiæ, quæ à nobis defenditur. Ergo non obstante illa perfectione, & hac alia distantia, potest influere voluntas tantquam ratio immediata agendi, *ut quo*, ad actus supernaturales, secundum perfectionem, & prædicata ipsis communia cum actibus naturalibus. Confirmatur. Quia sicut dicitur de actibus supernaturalibus: *Omne donum perfectum de sursum est; Deus est qui operatur, Non est volentis, neque currentis.* Ita etiam dicitur: *Perditio tua ex te: Vos ex Patre Diabolo estis, Concupiscentia carnis, concupiscentia oculorum, & superbia vitæ, non ex Patre, sed ex mundo est.* Ergo sicut non obstantibus istis posterioribus testimoniis adscribitur Deo influxus immediatus partialis in actum, qui malus est; quatenus is habet bonitatem aliquam physicam, atque Deus est principium totius omnino bonitatis: Ita etiam adscribendus est voluntati humanæ influxus immediatus partialis in opera salutaria, quatenus sunt liberae electiones, habentque aliæ prædicata iam commemorata, pertinentia propriè, ac formaliter ad voluntatem humanam. Audiatur insinuatio huius paritatis ex Fulg. lib. 1. ad Monim. cap. 21. *Sicut compertis Deo, ut sit causa totius operis boni, sic incongruum est, ut imputetur causa cuiuslibet operis mali:* & ex Hilario in Psalm. 118. *Est quidem in fide manendi à Deo munus, sed impediendi à nobis origo est.* Præiit utrique Augustinus lib. 2. de pec. mer. & rem. c. 18. *Quocirca, quod à Deo nos auertimus, nostrum est, & hac est voluntas: Quod autem ad Deum nos conuertimus, nisi ex ipso excitante, & adiuvante non possumus, & hac est voluntas bona.*

Art. 13. Obseruandum est occasione huius argumenti, multò plus aduersari nostræ, omniumque Scottistarum, & Theologorum Societatis, aliorumque sententiæ, improbabilem, & meritò quæst. præced. reprobata sententiam Aureoli, & Baconij, adscribentium voluntati totam rationem agendi, ac influendi in actus omnes salutares, & concedentium Gratiæ tum actuali, tum habituali solam causalitatem formalem, ac moralem, quàm sententiam attribuentium soli Gratiæ totam rationem agendi, ut quo,

Quia nos multò plus attribuimus actiuitati physice Gratiæ, quàm actiuitati partiali voluntatis; quandoquidem attribuimus voluntati ea sola prædicata, per quæ actus supernaturales conueniunt cum actibus naturalibus: Gratiæ verò totum excessum, quo actus supernaturales naturalibus præcellunt. Hic autem excessus continet in se cumulum perfectionis multò maiorem, quàm prædicata illa communia ordini naturali, & supernaturali. Hæc porro inæqualitas, hoc pacto distributa formaliter, est in primis conformis Anselmo cap. 3. Concordiæ, col. 3. aientis. *Nempe quamuis illa (rectitudo) seruetur per liberum arbitrium, non tamen est tantum imputandum libero arbitrio, quantum Gratia, cum hac, &c.* Eadem deinde insinuat expressione manifesta, à Concil. Trid. & à D. Augustino in locis supra indicatis, quatenus dicunt: *Vix ipse aliquid agere intelligitur: & homo ipse non nihil omnino agit.* Quæ depressiones, & limitationes congruunt optime actiuitati partiali, ut quo liberi arbitrij, immediate quidem, sed debilissimè influentis; Cum accommodari nisi absurdè nequeant substantiæ hominis, atque eius arbitrio præcise quatenus est principium quod. Quia sub hac ratione principij correspondent ipsi actus supernaturales æquales quoad omnia sua prædicata, & formalitates, utcumque consideratas. Ob hæc igitur omnia constantissimè tenendum est, liberum arbitrium Gratiæ adiuuanti, & cooperanti coagere, & cooperari partiali influxu immediato, ut non sit Gratia Dei sola, nec homo solus, sed Gratia cum homine, ut ait D. Paulus, quæ operatur salutem, & perducit in vitam æternam.

Ad 1. Ea obiectio, si quid conuinceret, euertere funditus omnem plurium causarum partialium confluxum respectu effectus realiter indissolubilis. Quia in quolibet eiusmodi effectu, prædicatum formaliter correspondens vni cuiuslibet causæ partiali, est identificatum realiter cum prædicatis, quæ correspondent formaliter cæteris causis partialibus. Vnde retorquetur argumentum eadem vi contra aduersarios: Est Vitalis, Voluntaria, Libera, Electiva, quorum nihil continet in se virtus actiua, quæ nec est Electiva, nec Vitalis, nec volens, qualis sola actiuitas conuenit Gratiæ. Dicitur ergo, potentiam naturalem non posse se sola attingere quidquam supernaturale, postea tamen adiutam comprincipio supernaturali. Inproportio, & diuersitas ordinis, solum probat non deberi voluntati comprincipia omnia requisita ad actus supernaturales, non tamen non posse eidem illa communicari; Nam, ut dicit August. cap. 5. de Prædest. Sanctorum; *Posse habere fidem, sicut posse habere Charitatem, natura est hominum: Habere autem fidem quomodo admodum habere Charitatem, Gratia est fidelium.* Nempe voluntas propter suam vniuersalitatem, quæ distenditur ad rationem entis, est eleuabilis ad omnes eius differentias, sed ut actu eleuetur ad eas, quæ sunt supernaturales, est purè gratiosum. Est autem ex se satis manifestum, non propterea potentiam aliquam esse incapacem influxus immediati in aliquem effectum, quia nequit illum producere se sola, sed posse habere proportionem in actu primo proximo respectu alicuius effectus ex adiuncto sibi comprincipio, quo nondum habito, non habebat proportionem, nisi in actu primo remoto. Hoc est erat proportionabilis, licet non proportionata proximè. Quod similiter dicant aduersarij necesse est de anima considerata, quatenus est principium quod, actuum supernaturalium. Neque enim potest exercere potentia proxima genus istud causalitatis, & principij, nondum habita virtute supernaturali agendi, per quam redditur ad hoc etiam proportionata, cum ex se non esset nisi proportionabilis tantum.

Art. 1. Ad 2. Debentur quidem cuilibet causæ partiali omnia principia, & requisita, sine quibus nequit exercere totam suam actiuitatem, & communicare effectibus totam perfectionem contentam in ipsa. At quæ ad neutrum horum necessaria sunt, sed solum superadduntur ad dandam effectibus maiorem perfectionem, quàm quæ continentur ex natura rei; sed omnino gratuito illi adiciuntur. Quia, vt aliqua causa partialis non sit posita perperam in rerum natura, eiusdemque exigentiæ innata, ac proportioni intrinseca satisfiat adæquatè, sufficit, vt patet, illud primum: Ideoque hoc secundum, vt concedatur, pertinet ad beneficentiam Dei purè gratiosam. Voluntas autem exercet totam suam actiuitatem, & totam perfectionem contentam in ipsa communicat effectibus producendo solos actus naturales. Nam in actibus supernaturalibus adicitur præterea perfectio aliqua minimè contenta in voluntate. Alias enim supernaturales non forent. Ergo solum ad actus naturales, non verò ad supernaturales debentur voluntati omnia principia, & requisita, licet utrumque sit causa immediata; vt quo.

Art. 2. Hinc fit, vt voluntas dum elicit actus supernaturales, dicatur agere per potentiam obedientialem, per potentiam verò naturalem, dum elicit actus naturales. Quia actus naturales elicit agendo iure velut suo, & cum principis sibi omnino debitis: Supernaturales verò præcisè quatenus subest gratiosa, & purè liberali voluntati, ac prouidentia Dei eleuantis hominem vltra conditionem suæ naturæ per auxilia propterea indebita: Esto utrobique fit eadem entitativè, ac realiter virtus actiua voluntatis, solumque extrinsecè, ac connotativè diuersa. Simili ratione dicitur actum supernaturalem oriri à voluntate, quatenus est vitalis, voluntarius, liber, ac electius; non autem quatenus est supernaturalis, proportionatus visioni beatæ, & similia: Ex Gratia verò è conuerso, nimirum quia licet totus actus realiter ab utralibet procedat totalitate effectus, & partialiter solum partialitate causæ, sola tamen illa prædicata communia actibus naturalibus, & supernaturalibus existunt vi, & exigentia voluntatis, ob rationem datam: Cuius præterea signum est, ea prædicata exequi voluntatem etiam abiente Gratia, cum supernaturalitas actus, & quæ cum supernaturalitate conuertuntur, non fiant nisi vi, & exigentia Gratiæ, nec ea abiente fieri possunt. Vnde vitalitas actus supernaturalis, quæ vitalitas est formaliter, & præcisè, neque supernaturalis est, neque naturalis determinatè, sed præscindens ab utraque ista differentia. Eadem est ratio de similibus prædicatis.

Art. 1. Ad 3. Quantum distet nostra sententia à toto errore Pelagij, ideoque, & à Semipelagianismo, sitque omnino conformis Augustino, constat inter alia clarè ex superioribus probationibus nostris, præsertim art. 4. Sententia, quæ opponitur ex lib. Retractionum, non habetur ex loco in propriis terminis, habetur tamen alia illi æquivalens, quam ibi retractat, idest, iterum tractat, & considerat. Non tamen dicit esse falsam, sed verissimam. Audiatur post medium illius capitis 23. *Nostrium est enim credere, & velle; illius autem dare credentibus, & volentibus facultatem bene operandi per Spiritum, per quem charitas diffunditur in cordibus nostris.* Hæc est antiqua D. Augustini sententia, quam retractat: Subiungit autem immediatè sensum eius legitimum his verbis. *Verum est quidem, sed eadem regula, & utrumque ipsius est, quia ipse preparat voluntatem: Et utrumque nostrum, quia non sit nisi volentibus nobis.* Perstat ergo post retractionem, & per eandem confirmatur sententia pro nobis citata superius; quod opus salutare ita sit

Dei, & Gratiæ eius, vt simul sit nostrum; solumque displicet Augustino discrimen, quoad hoc inter fidem, & alia opera subsequencia, quo recedit à Semipelagianismo, in quem antea inciderat, attribuendo fidem soli libero arbitrio, sola exteriori vocatione præmunto; opera verò subsequencia, Gratiæ simul, & libero arbitrio, idque ipsum peragit toto illo capite; hoc est, nihil agit aliud, quàm vt confirmet nostram sententiam, & stabiliat, idè totum esse Dei, quia nec fidem, nec vllum præuium conatum salutarem habemus, aut habere possumus, nisi præueniente Dei Gratia, vt velimus, & credamus, eademque subsequente, vt præstemus, quod voluerimus, seu quod voluit à nobis antecederet fuerit, initio controuersionis ad fidem, scilicet bene agere, & semper beatè viuere, quæ est res volita in initio conuersionis, vt ipse Augustinus exponit clarè, non satis obseruatus à nonnullis dum dicit lib. 1. ad Simpl. q. 2. *Utrumque tamen nostrum esse, quia utrumque, nempe vt velimus, & quod voluerimus* (volitio, & res volita) *perficiuntur nostra voluntate.* Patet igitur solum displicere Augustino, suam antiquam erroneam partitionem operum, qua fides, & primæ bona desideria soli adscriberentur voluntati; soli verò Gratiæ vltior operum salutarium progressus, à quo sensu partialitatis, & diuisionis operum nihil est alienius quàm nostra sententia, utrobique adhibens Gratiæ præuentionem, & adiutorium, atque voluntatis consensum, & cooperationem, ideoque solam admittens partialitatem ex parte causæ, nullumque opus salutare eximens à præuentione, necessitate, & cooperatione Gratiæ.

Art. 2. Quod attinet ad loca ex Enchiridio, & ad Simplicianum, refertur quidem legitime doctrina Augustini, circa differentiam illarum propositionum causalium, sed non refertur legitime ratio, ob quam altera illarum verificetur, altera non verificetur. Rationem namque discriminis nequaquam reuocat Augustinus in actiuitatem, seu rationem agendi soli Gratiæ conuenientem, quam ne insinuat quidem, vel leniter; sed in præparationem voluntatis præstitam à solo Deo, iuxta ea, quæ de Gratia præueniente dicta sunt quæst. 16. Quia scilicet præparatur voluntas à Domino, vocatione, quæ est secundum propositum Dei: quæ præparatio non est in nostra potestate, eademque iam sic posita à Deo, non possumus non consentire, & bene operari in sensu composito propositi diuini, & vocationis, quatenus substantis eidem proposito. Quæ est optima ratio dicendi: *Non est volentis, neque currentis: sed misereantis Dei*, utpote præuenientis, dantis sufficientiam, simulque efficaciter præparantis. Quia verò nihil simile præstat voluntas respectu, aut eius Gratiæ, aut præparationis, ac misericordiæ, patet non posse similiter verificari, non est misereantis Dei, sed hominis volentis, & currentis. Hoc autem totum nihil propterea facit pro actiuitate partiali, aut totali Gratiæ, cum ea præparatio fiat ante omnem efficientiam physicam Gratiæ per solam eius opportunam, & specialiter beneficam infusionem. Quam in rem oportet integrè legere loca in obiectione citata, sed maxime locum illum ad Simplicianum, qui est clarissimus pro legitimitate, & sinceritate nostræ responsionis.

Ad 4. Testimonium illud non est è re præenti. Quia Augustinus in illis verbis loquitur de Cælis materialibus, & virtutem accipit non pro actiuitate efficienti, sed pro soliditate, qua in se subsistunt, vt patet ex contextu. Cum vero postea ab illis verbis: *Interim exceptis illis Cælis*, digreditur ad accommodationem respectu Apostolorum per Allegoriam, solum docet indigentiam, & abundantiam Gratiæ diuinitus illis datæ, vt inde à cæteros mortales emanaret.

naret. Quod nihil habet commune cum quaestione praesenti. Deinde, ut ageret de parte virtutis sumptae pro actiuitate, accipiendus proculdubio esset iuxta sensum frequentem eidem Augustino agendi contra Semipelagianos, de partialitate reali, ex parte actuum voluntatis, quorum alios soli voluntati, alios Gratiae & voluntati, illi adscribebant: Augustinus verò cõten- dit omnes prorsus actus salutare, & ad iustificationem etiam remotissimè disponentes, procedere ex Gratia; Ideoque totum, & non partem Dei esse. Quam in rem, videri potest idem Augustinus cap. 6. & 13. de praedest. Sanct. necnon Prosper lib. contra Collat. penè per totum, quorum doctrinam mi-

rum valdè est à nonnullis trahi contra nostram praesentem doctrinam; cum manifestum sit, solam in illis reiici partialitatem operum modò indicatam, nullo verò pacto partialitatem comprincipiorum respectu eorundem omnium operum. Hæc de Gratia dixisse sufficiat pro Romana, praesertim disputatione, eaque habenda sub auspiciis INNOCENTII X. feliciter regnantis, qui Sanctissima Constitutione, quæ incipit: *Cum occasione Impressionis*, edita die 31. Maij anno 1653. Pontificatus 9. ea dogmata profligauit contraria indifferentiae arbitrij creati, aduersus quæ præcipue vltior disputatio superesse nobis posset.

AD MONITIO AD LECTOREM.

Disputationem præfatam sustinuit pro laurea Doctoratus anno 1655. R. P. Eusebius Truchses, qui tunc erat Collegij Germanici, & Hungarici in vrbe Alumnus, & meus scholaris in aula Collegij Romani nostræ Societatis, atque in eam rem edidit prima vice librum istum de Gratia, simul cum libris aliis quatuor de Iustificatione Impij, de Virtutibus Theologicis, de Virtute Iustitiæ, & de Incarnatione Verbi Diuini. Inchoauit porro editionem sub Pontificatu INNOCENTII X. ut indicat periodus proximè præmissa circa ipsum; absoluit verò sub Pontificatu ALEXANDRI VII. cui etiam prædictos libros dedicauit simul cum Doctoratu ipso; ac paulò post de eiusdem Pontificis licentia ingressus est in nostram Societatem. Cum autem ij libri primæ editionis iam non reperiantur amplius, & quarantur à multis, de secunda hac editione cogitandum mihi fuit, tum ut quarantium desiderio obsequerer, tum ut iis iterum adiunctis, & reductis ad vniformitatem citationum, confouerem sex alios eiusdem instituti libros, quos subinde edidi pro complemento Cursus Theologici, iam ad finem vtrumque à me perducti, iuxta methodum ordinariam scholarum Societatis Iesu, vti à Superioribus iniunctum mihi fuerat.

F f N f S.

